ดนตรีคลาสสิก...

บทเพลงและการขับร้อง

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ

ดนตรีคลาสสิก...
บทเพลงและการขับร้อง

ระดับมัธยมศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ
ดนตรีคลาสสิก...บทเพลงและการขับร้อง
ระดับมัธยมศึกษา
พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2545
จำนวนพิมพ์ 15,000 เล่ม
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
ISBN 974-269-2408

คำนำ

ดนตรีเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เราสามารถใช้ดนตรีช่วยเสริมสร้างการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของมนุษย์ให้มีความสมดุล เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ เกิดความชื่นชม และรับรู้คุณค่าของความงาม ช่วยผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ เกิดความสนุกสนาน และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนนำความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพได้ การส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับดนตรี โดยเฉพาะในด้านฟังดนตรีและการขับร้องเพลงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ เรื่อง ดนตรีคลาสสิก...บทเพลงและการขับร้องเพลงสากล ระดับมัธยมศึกษา ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของบทเพลงและการขับร้องที่ถูกต้องตามหลักทฤษฎี กระตุ้นให้มีการรับฟังดนตรีจากเพลงและดนตรีลักษณะต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เนื้อหาของหนังสือประกอบด้วยเรื่องบทเพลงประเภทต่าง ๆ การขับร้อง ลักษณะของเสียงร้อง ขั้นตอนและวิธีการฝึกขับร้อง

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำหนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ไว้ ณ โอกาสนี้

(นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)
อธิบดีกรมวิชาการ
21 พฤษภาคม 2545

สารบัญ

หน้า

บทนำ 1

1. ประเภทบทเพลง 3

ซิมโฟนี (Symphony) 4

ประวัติ 4

ลักษณะ 5

สุนทรีย์ 6

ตัวอย่าง 7

ซิมโฟนีหมายเลข 5 ในบันไดเสียง ซี ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 67 โดย เบโธเฟน (Symphony No. 5 in C minor, Op. 67 by Beethoven)

คอนแชร์โต (Concerto) 11

ประวัติ 12

ลักษณะ 12

สุนทรีย์ 14

ตัวอย่าง 16

1. แบรนเดนเบิร์กคอนแชร์โต หมายเลข 2 ในบันไดเสียง เอฟ เมเจอร์ ผลงาน

หน้า

ลำดับที่ 1047 โดย บาค (Brandenburg Concerto No. 2 in F major, BWV 1047 by Bach)..... 16
2. เปียโนคอนแชร์โต หมายเลข 20 ใน บันไดเสียง ดี ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 466 โดย โมทซาร์ท (Piano Concerto No.20 in D minor, K. 466 by Mozart)..... 18
ดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music)..... 21
ประวัติ..... 21
ลักษณะ..... 22
สุนทรีย์..... 23
ตัวอย่าง..... 24
แม่น้ำโมลดาว โดย สเมนตานา (The Moldau by Smetana)
โอเปร่า (Opera)..... 27
ประวัติ..... 28
ลักษณะ..... 29
สุนทรีย์..... 32
ตัวอย่าง..... 33
วิวาห์ของฟิกาโร โดย โมทซาร์ท (The Marriage of Figaro by Mozart)
บัลเล่ต์ (Ballet) 39

หน้า

ประวัติ 40
ลักษณะ 41
สุนทรีย์..... 42
ตัวอย่าง 44
เครื่องขบลูกนัทรูปตุกต๊าทหาร โดย ไชคอฟสกี (The Nutcracker by Tchaikovsky)
ดนตรีแชมเบอร์ (Chamber Music)..... 47
ประวัติ 48
ลักษณะ 49
สุนทรีย์ 52
ตัวอย่าง 53
คลาริเน็ตควินเต็ท ในบันไดเสียง เอ เมเจอร์ ผลงานลำดับที่ 58 โดย โมทซาร์ท (Clarinet Quintet in A major, K. 581 by Mozart)
โซนาตา (Sonata) 55
ประวัติ 56
ลักษณะ 56
สุนทรีย์ 58
ตัวอย่าง 61
เปียโนโซนาตา หมายเลข 14 ในบันไดเสียง ซีชาร์ป ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 27 หมายเลข 2 “แสงเดือน” โดย เบโธเฟน

หน้า

(Piano Sonata No.14 in C sharp minor, Op. 27 No. 2 “Moonlight” by Beethoven)

บทเพลงประเภทอื่น ๆ 63

บทเพลงชุด (Suite) 63

ลักษณะ 63

สุนทรีย์ 64

ตัวอย่าง 65

บทเพลงชุดสำหรับออร์เคสตรา หมายเลข 4 ในบันไดเสียง ดี เมเจอร์ ผลงานลำดับที่ 1069 โดย บาค (Suite for Orchestra No.4 in D major, BWV 1069 by Bach)

ออราทอริโอ (Oratorio) 67

ลักษณะ 69

สุนทรีย์ 69

ตัวอย่าง 70

แมสซายา โดย ฮันเดล (Messiah by Handel)

แมส (Mass) 72

ลักษณะ 72

สุนทรีย์ 73

ตัวอย่าง 74

หน้า

มิซซา โซเลมนิส ผลงานลำดับที่ 123 โดย เบโธเฟน (Missa Solemnis, Op. 123 by Beethoven)

รายชื่อบทเพลงประเภทต่าง ๆ ที่ควรฟังและศึกษา 76

ซิมโฟนี 76

คอนเชร์โต 76

ดนตรีบรรยายเรื่องราว 77

ดนตรีเชมเบอร์ 77

โซนาตา 77

โอเปร่า 78

บัลเล่ต์ 78

แมส 78

สรุป 79

2. การขับร้อง 81

ลักษณะของเสียงร้อง 82

- เสียงโซปราโน (Soprano) 82
- เสียงเมสโซโซปราโน (Mezzo Soprano) 82
- เสียงอัลโต (Alto) 82
- เสียงเทเนอร์ (Tenor) 83
- เสียงบาริโทน (Baritone) 83
- เสียงเบส (Bass) 83

หน้า

วิธีการขับร้อง 83
วิธีการฝึกขับร้องของพอล เมสัน 84
วัตถุประสงค์ในการฝึกขับร้อง 84
ขั้นตอนและวิธีการฝึกขับร้อง 85
ท่าทาง (Posture) 86
การหายใจ (Breathing) 87
การค้ำจุน (Support) 89
การเปล่งเสียง (Phonation) 90
ช่วงเสียง (Registers) 91
ความก้องกังวาน (Resonance) 93
การแสดงความรู้สึก (Expression) 94
การแปลความหมายของบทเพลง
(Interpretation) 94
การขับร้องเสียงเดียว (Unison Singing) 96
การขับร้องประสานเสียง (Choral Singing) 96
แบบฝึกหัดและบทเพลงสำหรับการขับร้องเสียงเดียว
และการประสานเสียง 98
1. แบบฝึกหัด 98
2. บทเพลง 99
พรปีใหม่ 100
Oh I Say 101
Are You Sleeping 103

หน้า

Old Texas 103
ร่าเริงใจ 104
Viva La Musica 105
Silent Night 106
สรุป 108
บรรณานุกรม 109
ดรรชนีศิลปิน 110
ดรรชนีคำศัพท์ 111

บทนำ

ดนตรีคลาสสิก หรือดนตรีตะวันตก เป็นเรื่องราวที่มีสาระกว้างไกลและมีรายละเอียดลึกซึ้งมาก สำหรับหนังสือ **ดนตรีคลาสสิก... บทเพลงและการขับร้อง** เป็นหนังสือที่กล่าวถึงดนตรีคลาสสิกในระดับพื้นฐานที่น่าสนใจสองเรื่องด้วยกัน คือเรื่องราวเกี่ยวกับประเภทของบทเพลงและการขับร้อง

สำหรับเรื่องประเภทของบทเพลง หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกประเภทต่าง ๆ ที่สำคัญไว้อย่างครบถ้วน โดยในแต่ละประเภทได้กล่าวถึงประวัติ ลักษณะ และสุนทรีย์ รวมทั้งได้ยกตัวอย่างบทเพลงแต่ละประเภทไว้หนึ่งบทเพลง เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษามีความเข้าใจในลักษณะของบทเพลงประเภทนั้น ๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น นอกจากนี้ในตอนท้ายของเรื่องได้นำเสนอรายชื่อบทเพลง เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

การขับร้องเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ดนตรี ทั้งนี้เนื่องจากการขับร้องเป็นทักษะดนตรีที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่จำเป็นต้องซื้อหาเครื่องดนตรีแต่อย่างใด การขับร้องใช้เครื่องมือที่เรามีติดตัวมาแต่กำเนิด คือ เสียงร้องและความสามารถในการเรียนรู้ทักษะการขับร้อง สำหรับเรื่องราวในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการขับร้องตามหลักของดนตรีคลาสสิก ได้แก่ เรื่องลักษณะของเสียงร้องมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทุกคนควรทราบถึงระดับเสียงของแต่ละคน หัวใจของเรื่องนี้อยู่ที่วิธีการขับร้อง ซึ่งได้กล่าวถึงการขับร้องอย่างถูกวิธี รวมทั้งการฝึกหัด

เพื่อพัฒนาความสามารถในการขับร้อง ตลอดจนกล่าวถึงประเภทของการขับร้องซึ่งมีตัวอย่างแบบฝึกหัดและบทเพลงไว้ด้วย เพื่อให้ผู้สนใจได้ใช้ในการฝึกทักษะการขับร้องของตนเอง

ดนตรีคลาสสิก ... บทเพลงและการขับร้อง เป็นหนังสือที่นำเสนอสาระเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้ศึกษา ค้นคว้า และสามารถนำสิ่งที่เป็นสาระในเล่มไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการได้ตามที่ผู้อ่านมุ่งหวังไว้

ประเภทบทเพลง

บทเพลงในดนตรีตะวันตกมีเป็นจำนวนมาก แต่ละประเภทมีการพัฒนาขึ้นในแต่ละยุคของดนตรีที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการพัฒนาทางความคิดของผู้ประพันธ์เพลงในเรื่องการสร้างสรรค์ รูปแบบการประพันธ์ดนตรี การจัดวงดนตรี และการพัฒนาขององค์ประกอบทางดนตรี เช่น การสร้างเครื่องดนตรี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อน่าสังเกตประการหนึ่งคือในสมัยโบราณวงดนตรีมีลักษณะไม่ซับซ้อน มีขนาดเล็ก สมัยต่อ ๆ มาวงดนตรีมีการเพิ่มขนาดขึ้นเป็นลำดับจนถึงสมัยโรแมนติก ขนาดของวงดนตรีใหญ่กว่าในยุคบาโรคและยุคคลาสสิกมาก เมื่อเป็นเช่นนี้บทเพลงหลายประเภทจึงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป และมีการสร้างสรรค์ลักษณะบทเพลงใหม่ ๆ ขึ้นมา ในบทนี้จะได้กล่าวถึงบทเพลงประเภทต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ซิมโฟนี (Symphony) คอนแชร์โต (Concerto) ดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music) โอเปร่า (Opera) บัลเล่ต์ (Ballet) ดนตรีแชมเบอร์ (Chamber Music) โซนาตา (Sonata) บทเพลงชุด (Suite) แมส (Mass) และบทเพลงประเภทอื่น ๆ โดยย่อ เนื้อหาของบทเพลงแต่ละประเภทประกอบด้วยประวัติ ลักษณะสุนทรีย์ และตัวอย่างบทเพลง

ซิมโฟนี (Symphony)

ซิมโฟนีเป็นบทเพลงที่ไพเราะน่าฟัง เป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังเพลงทั่วไป เนื่องจากมีความยิ่งใหญ่และบรรเลงโดยวงออร์เคสตราซึ่งมีเครื่องดนตรีครบทั้งสี่ประเภท คือ เครื่องสาย เครื่องเป่าลมไม้ เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องตี ซิมโฟนีถือกำเนิดมาในยุคคลาสสิกและเป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงที่ยิ่งใหญ่ และมีชื่อเสียงทั้งหลาย นิยมประพันธ์ตลอดมา ไม่ว่าจะเป็น ไฮเดิน (Haydn) โมทซาร์ท (Mozart) เบโธเฟน (Beethoven) ไชคอฟสกี (Tchaikovsky) ดวอซาค โฮลส์ท เป็นต้น

ประวัติ

ซิมโฟนีเป็นบทเพลงที่บรรเลงโดยวงออร์เคสตรา รูปแบบที่เห็นกันทุกวันนี้คือซิมโฟนีในยุคคลาสสิก ซึ่งได้พัฒนาขึ้นในศตวรรษที่ 18 โดยกำเนิดมาจากรูปแบบอิตาเลียน โอเวอร์เจอร์ ที่เรียกว่า ซินโฟเนีย (sinfonia) ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีสามส่วน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว ต่อมาได้มีการพัฒนาบทเพลงโอเวอร์เจอร์เพื่อใช้บรรเลงนำก่อนการแสดงโอเปร่าซึ่งเป็นบทเพลงที่บรรเลงโดยวงออร์เคสตราแต่เพียงอย่างเดียว แยกจากการแสดงโอเปร่า จึงกลายเป็นบทเพลงประเภทใหม่ขึ้นมา โดยได้เพิ่มท่อนมินูเอทเป็นท่อนที่สามขึ้นมาทำให้บทเพลงประเภทนี้มีสี่ท่อน รูปแบบซิมโฟนีที่สร้างขึ้นนี้ไฮเดินเป็นผู้มีส่วนพัฒนาอยู่มาก บางครั้งจึงมีผู้ขนานนามไฮเดินว่า บิดาแห่งซิมโฟนี ไฮเดินประพันธ์บทเพลงซิมโฟนีไว้เป็นจำนวนมากกว่าหนึ่งร้อยบท ผู้ประพันธ์ในยุคคลาสสิกคือโมทซาร์ทได้ประพันธ์บทเพลงซิมโฟนีไว้กว่าสี่สิบบท เบโธเฟนประพันธ์บทเพลงซิมโฟนีไว้เพียงเก้าบท หลังจากนั้นได้มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบจนทำให้ซิมโฟนีเป็น

บทเพลงที่มีขนาดยาวมากขึ้น ใช้วงออร์เคสตราใหญ่ขึ้น ผู้ประพันธ์เพลงในยุคต่อ ๆ มา ล้วนนิยมประพันธ์บทเพลงซิมโฟนีไว้เสมอ

ลักษณะ

ซิมโฟนีเป็นบทเพลงที่บรรเลงโดยวงออร์เคสตรา ในช่วงปลายของศตวรรษที่ 18 วงซิมโฟนีออร์เคสตราประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ คือ ประเภทเครื่องสาย ได้แก่ ไวโอลิน วิโอลา เชลโล และดับเบิลเบส ประเภทเครื่องเป่าลมไม้สี่ประเภทจัดเป็นคู่ ได้แก่ ฟลู้ต โอโบ คลาริเน็ต และบาสซูน ประเภทเครื่องเป่าทองเหลืองซึ่งมักจัดเป็นคู่เช่นกันคือ ทรัมเป็ต ฮอร์น และประเภทเครื่องตี ได้แก่ ทิมปานี และเครื่องตีอื่น ๆ

ภาพวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพ

ปกติบทเพลงซิมโฟนีประกอบด้วยสี่ท่อน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว - เร็ว ในแต่ละท่อนมีการกำหนดรูปแบบการประพันธ์ที่สำคัญ คือ

ท่อนแรก ใช้รูปแบบโซนาตา อัลเลโกร มีลีลาจังหวะเร็ว ปกติ คือ allegro บางครั้งอาจจะมีส่วนนำด้วย ซึ่งลีลาจังหวะที่ใช้ในช่วงส่วนนำนี้มักจะช้าในลักษณะ adagio ท่อนนี้เน้นความสง่างาม ยิ่งใหญ่ โดยมีแนวทำนองอ่อนหวานสอดแทรกอยู่ด้วย

ท่อนที่สอง มักใช้รูปแบบเทร์นารี หรือไบนารี หรือรูปแบบอื่น ๆ มีลีลาจังหวะช้าในลักษณะ andante เป็นส่วนมาก ท่อนนี้เน้นแสดงออกถึงความไพเราะ ฟังสบาย ไม่เน้นความจริงจัง เข้มแข็ง บางครั้งรูปแบบจึงมีความยืดหยุ่น อิสระ

ท่อนที่สาม ใช้รูปแบบมินูเอท ซึ่งเป็นรูปแบบเทร์นารีประเภทหนึ่ง มีลีลาจังหวะ เร็ว คือ allegro อยู่ในอัตราจังหวะ 3/4 มินูเอทเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยสามส่วน คือ ABA ส่วน A เรียกว่า มินูเอท ซึ่งมีความสง่างาม B เรียกว่า ทริโอ มีความสบายกว่ามินูเอทและสบายกว่า ท่อนที่สาม เรียกว่า สเกร์ทโซ (scherzo) มีโครงสร้างเหมือนมินูเอท แต่เน้นความรู้สึก ตลกขบขัน สนุกสนาน มากกว่า

ท่อนที่สี่ มีลักษณะคล้ายท่อนแรก ปกติใช้รูปแบบโซนาตา อัลเลโกร มีลีลาจังหวะเร็ว คือ allegro ซิมโฟนีบางบทอาจจะใช้รูปแบบรอนโด (ABACA หรือ ABACABA)

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของซิมโฟนีอยู่ที่ความหลากหลายของสีสันเครื่องดนตรีที่ผสมผสานกัน ความมีพลังของเครื่องดนตรีทั้งวงออร์เคสตราที่บรรเลง

ประสานเสียงกระหึ่ม การสอดรับและล้อกันของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นแต่ละประเภท และในบางขณะจะมีเพียงเสียงแผ่วเบาของเครื่องดนตรีไม่กี่ชิ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังให้จินตนาการไปอย่างไร้ขอบเขต นอกจากนี้ลีลาจังหวะและรูปแบบที่กำหนดไว้แต่ละท่อนทำให้ท่วงทำนองและเสียงประสาน ตลอดจนองค์ประกอบดนตรีอื่น ๆ แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สิ่งนี้นับเป็นเสน่ห์ที่สำคัญยิ่งของซิมโฟนี ผู้ฟังซิมโฟนีจึงควรศึกษาเรื่องราวของซิมโฟนีแต่ละบทและฟังบทเพลงซิมโฟนีเพื่อให้ได้รับอรรถรสทางสุนทรีย์ของซิมโฟนีได้อย่างครบถ้วน

ตัวอย่าง

ซิมโฟนีหมายเลข 5 ในบันไดเสียง ซี ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 67 โดย เบโธเฟน (Symphony No. 5 in C minor, Op. 67 by Beethoven)

ตัวอย่างโน้ตเพลงซิมโฟนีหมายเลข 5 โดยเบโธเฟน
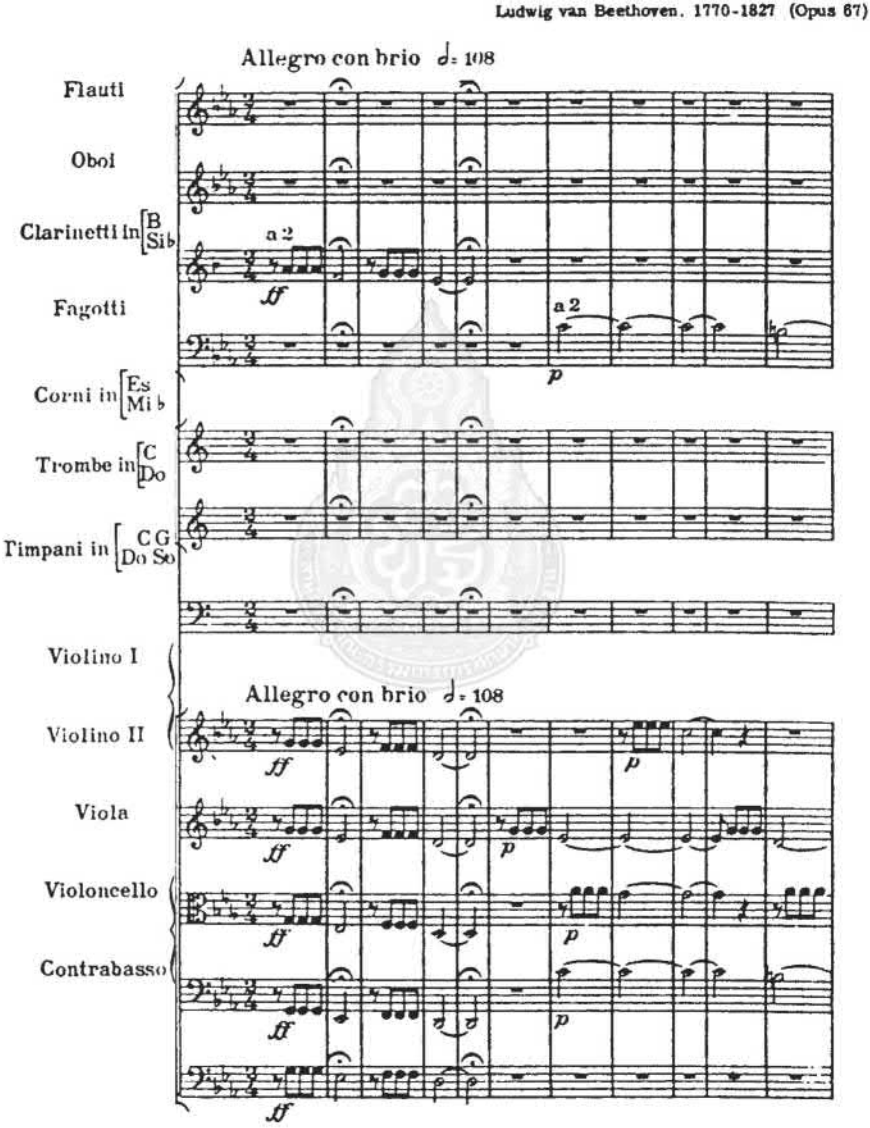
เบโธเฟน (ค.ศ. 1770 - ค.ศ. 1827)

เบโธเฟน (ค.ศ. 1770 - ค.ศ. 1827) ได้ใช้เวลาระหว่างปี ค.ศ. 1804 - ค.ศ. 1808 ในการประพันธ์ซิมโฟนีบทนี้ พร้อมกับการประพันธ์ซิมโฟนีหมายเลข 4 เปียโนคอนแชร์โตหมายเลข 4 และไวโอลิน-คอนแชร์โต การแสดงซิมโฟนีหมายเลข 5 บทนี้แสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.1808 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรเลีย โดยมีเบโธเฟนเป็นผู้อำนวยเพลง

ซิมโฟนีหมายเลข 5 นับเป็นซิมโฟนีที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากที่สุดในบรรดาซิมโฟนีทั้งเก้าบทที่เบโธเฟนได้ประพันธ์ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำนองหลักของท่อนแรกที่กล่าวกันว่าเป็นเสียงที่โชคชะตาเคาะประตู ทั้งนี้ เนื่องจากเบโธเฟนมีอาการของการไม่ได้ยิน

มากขึ้นทุกขณะ ซึ่งทำให้เบโธเฟนไม่สามารถเป็นนักเปียโนตามที่ตั้งใจไว้ได้ จึงหันมาประพันธ์เพลงอย่างจริงจังมากขึ้นเป็นลำดับ

ซิมโฟนีหมายเลข 5 บทนี้ประกอบด้วย 4 ท่อน คือ

1. Allegro con brio ด้วยรูปแบบโซนาตาอัลเลโกร ซิมโฟนีเริ่มต้นด้วยทำนองสั้น ๆ ที่มีชื่อเสียงคือ สามสั้น หนึ่งยาว ได้แก่ ตัวโน้ตที่มีเสียงสั้นสามตัว และเสียงยาวหนึ่งตัว ซึ่งมีลักษณะคล้ายเสียงเคาะประตู ตลอดทั้งท่อนนี้จะได้ยินทำนองสำคัญนี้ตลอดเวลา บางครั้งเป็นทำนองสำคัญ บางครั้งสอดแทรกเป็นเสียงประสาน ความรู้สึกที่ทำนองนี้นำเสนอคือความหนักแน่น น่ากลัว ขึงขัง ขณะที่ทำนองที่สองเป็นทำนองที่ไพเราะเยือกเย็นกว่า ส่วนการพัฒนาทำนองหลักเบโธเฟนยังคงใช้ทำนองหลักที่สำคัญเป็นหลัก โดยมีการเปลี่ยนแปลงแสดงออกถึงอารมณ์ที่หลากหลาย บางครั้งเสียงจะดังมาก และมีเสียงค่อย ๆ สอดแทรกอยู่ด้วย ในส่วนย้อนกลับต้นทำนองหลักและทำนองที่สองกลับมาเช่นเดิมแต่มีการเปลี่ยนแปลงทำนองย่อย ๆ และที่สำคัญคือส่วนปิดท้ายที่ยาวกว่าธรรมดามาก ท่อนนี้จบลงด้วยความมีพลังของวงออร์เคสตราทั้งวงที่เน้นทำนองหลักอย่างเด่นชัด

2. Andante con moto ท่อนที่สองมีลักษณะเยือกเย็น เบาสบายกว่าท่อนแรก อย่างไรก็ตามบางตอนยังคงให้ความรู้สึกยิ่งใหญ่คละเคล้าความหวาดกลัว ใช้รูปแบบธีมและแวริเอชั่น โดยมีแนวทำนองสองแนว ทำนองแรกบรรเลงโดยวิโอลาและเชลโล ทำนองที่สองบรรเลงโดยคลาริเน็ตและบาสซูน ซึ่งใช้ลักษณะจังหวะ สามสั้น หนึ่งยาว จากท่อนแรกสอดแทรกอยู่ด้วย การแปรเปลี่ยนทำนองแต่ละครั้งใช้หลักการเปลี่ยนแปลงของการประสานเสียง ความเร็วจังหวะ ความดังค่อย และบันไดเสียง ท่อนนี้จบลงด้วยเสียงของวงออร์เคสตราที่เพิ่มความดังขึ้นเป็นลำดับ

3. Allegro ด้วยรูปแบบสเกร์ทโซ ท่อนนี้เน้นความหนักแน่นในช่วงแรก จังหวะ และการบรรเลงของวงออร์เคสตราทั้งวงเป็นช่วง ๆ สลับกับบางช่วงที่เสียงเบาลง ทำให้บทเพลงน่าสนใจ แฝงด้วยอารมณ์เศร้าอยู่บ้าง ในช่วงทริโอที่เริ่มด้วยเสียงต่ำ ๆ ของเชลโลและดับเบิลเบส และการบรรเลงของเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงออร์เคสตรา ทำให้ช่วงนี้ดูสดใสเบาสบายขึ้น ก่อนที่ทำนองในช่วงแรกจะกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ท่อนนี้จบลงด้วยเสียงเบาลงเป็นลำดับ และค่อย ๆ ดังขึ้นโดยเน้นเสียงทิมปานี จนนำเข้าสู่ท่อนที่สี่โดยไม่มีการหยุดพัก

4. Allegro ในท่อนนี้ความมีพลังกลับมาอีกครั้งหนึ่งด้วยรูปแบบโซนาตาอัลเลโกร ให้อารมณ์ที่สดใส มีความหวังมากขึ้น แสดงออกถึงชัยชนะ ทั้งท่อนเน้นการแสดงออกถึงความยิ่งใหญ่มีพลังโดยตลอด ซึ่งผู้ฟังจะได้ยินทำนองหลักสำคัญจากท่อนแรกสอดแทรกอยู่แทบตลอดเวลาเช่นกัน ในตอนท้ายของบทเพลงความตึงเครียดเริ่มมีมากขึ้นจากการใช้การประสานเสียงที่หนักแน่นและเสียงทิมปานี รวมทั้งเสียงที่ดัง จังหวะเร่งขึ้นเรื่อย ๆ และจบลงด้วยความสดใส มีพลังในที่สุด

คอนแชร์โต (Concerto)

คอนแชร์โต เป็นเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีเดี่ยวหรือกลุ่มเครื่องดนตรีเดี่ยวและวงออร์เคสตรา คอนแชร์โตเป็นบทเพลงที่น่าฟัง เนื่องจากผู้ฟังได้ฟังทั้งเสียงจากออร์เคสตราและเสียงของเครื่องดนตรีเดี่ยวที่มักจะมีบทบาทเด่น ความหลากหลายของสีสัน เพราะมีเครื่องดนตรีเดี่ยวเพิ่มขึ้นจากบทเพลงประเภทซิมโฟนี ทำให้ผู้ฟังบางคนชอบฟังเพลงประเภทคอนแชร์โตเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติ

คอนแชร์โตในความหมายดั้งเดิมที่ใช้กันมาก่อนกลางศตวรรษที่ 17 หมายถึงบทเพลงประเภทขับร้อง ซึ่งมีช่วงของการบรรเลงดนตรีแยกจากการขับร้อง ต่อมาจึงนำมาใช้ในความหมายถึงบทเพลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วนโดยมีกลุมเค่รื่องดนตรีเล่นประชันกัน กล่าวคือในยุคบาโรคนั้นคอนแชร์โตส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการบรรเลงด้วยกลุมเค่รื่องดนตรีเดี่ยวสองสามชิ้นประชันกับวงออร์เคสตรา ซึ่งเรียกว่า คอนแชร์โตกรอส-โซ (concerto grosso) คอนแชร์โตอีกลักษณะหนึ่งในยุคนี้คือการบรรเลงของเครื่องดนตรีเดี่ยวเครื่องเดียวและวงออร์เคสตรา เรียกว่า โซโลคอน-แชร์โต (solo concerto) คอนแชร์โตลักษณะนี้ได้มีการพัฒนาต่อมาจนเป็นรูปแบบเฉพาะ มีความยาวมากขึ้น ประกอบด้วยสามท่อนและนิยมประพันธ์มากขึ้นตั้งแต่ยุคคลาสสิกเป็นต้นมา โมทซาร์ทเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนอย่างมากในการพัฒนารูปแบบคอนแชร์โตในยุคคลาสสิก ส่วนคอนแชร์โตกรอสโซเสื่อมความนิยมไปในเวลาเดียวกัน ตั้งแต่ยุคคลาสสิกเป็นต้นมาคอนแชร์โตจึงหมายถึงบทเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีเดี่ยวเครื่องเดียวและ วงออร์เคสตราโดยไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า โซโล นำหน้าอีกต่อไป

ลักษณะ

1. คอนแชร์โตกรอสโซ เป็นบทเพลงที่บรรเลงโดยกลุมเครื่องดนตรีตั้งแต่สองเครื่องขึ้นไป ประชันกับวงออร์เคสตรา ปกติมีสามท่อน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว แต่ละท่อนมีความยาวไม่มากนัก รูปแบบที่ใช้ในการประพันธ์ท่อนแรกและท่อนที่สามมักจะเป็นรูปแบบเดียวกัน คือ

ริทอร์เนลโล (ritornello) ส่วนท่อนที่สองมักเป็นรูปแบบไบนารี เทร์นารี หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เน้นความอิสระ ริทอร์เนลโล ได้แก่ รูปแบบที่มีทำนองหลักบรรเลงโดยวงออร์เคสตราสลับกับทำนองใหม่ที่สอดเข้ามาบรรเลงโดยกลุ่มเค่รื่องดนตรีเดียว การบรรเลงทำนองหลักของวงออร์เคสตราในแต่ละครั้งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปบ้าง แล้วแต่ความคิดของผู้ประพันธ์เพลง ช่วงที่วงออร์เคสตราบรรเลง เรียกว่า ทุททิ หรือ ริเพียโน (tutti or ripieno) และช่วงที่กลุ่มเค่รื่องดนตรีเดี่ยวบรรเลง เรียกว่า คอนแชร์ติโน (concertino) เนื่องจากคอนแชร์โตกรอสโซเป็นบทเพลงในยุคบาโรค วงออร์เคสตราจึงมีขนาดไม่ใหญ่เท่ากับวงออร์เคสตราในยุคคลาสสิก บางครั้งเป็นเพียงวงเครื่องสายเท่านั้น โดยปกติเครื่องดนตรีที่มีอยู่ด้วยเสมอ คือ ฮาร์พซิคอร์ด (harpsichord)

2. คอนแชร์โต หรือ โซโลคอนแชร์โต เป็นบทเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีเดี่ยวเครื่องเดียวและวงออร์เคสตรา ปกติมีสามท่อน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว ในยุคบาโรคคอนแชร์โตบทเดียวกันอาจมีบางตอนเป็นคอนแชร์โตกรอสโซและบางตอนเป็นโซโลคอนแชร์โต ต่อมาในยุคคลาสสิกคอนแชร์โตหมายถึงการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเครื่องเดียวและวงออร์เคสตราซึ่งมีความยากมากกว่าคอนแชร์โตในยุคบาโรค เนื่องจากการใช้รูปแบบที่ต่างออกไป กล่าวคือท่อนแรกใช้รูปแบบโซนาตาอัลเลโกร มีความเร็วแบบ allegro ท่อนที่สองใช้รูปแบบเทร์นารี หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เน้นความอิสระ มีลีลาจังหวะช้าแบบ andante ท่อนที่สามใช้รูปแบบรอนโด หรือโซนาตาอัลเลโกร มีลีลาจังหวะเร็วแบบ allegro โครงสร้างในการนำเสนอคอนแชร์โต เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก เป็นไปในทำนองเดียวกับซิมโฟนี กล่าวคือ ท่อนแรกเน้นความสง่างาม มีพลัง ท่อนที่สองเน้น

ความสวยงาม เบา สบายกว่าท่อนแรก และท่อนที่สามกลับมาเน้นความสง่างามอีกครั้งหนึ่ง สิ่งที่สำคัญในบทเพลงคอนแชร์โตประการหนึ่งคือในท่อนแรกจะมีช่วงก่อนจบท่อนที่บรรเลงเดี่ยวโดยเครื่องดนตรีเดี่ยว เป็นช่วงที่ให้โอกาสผู้บรรเลงเดี่ยวแสดงความสามารถของตน หรือแสดงเทคนิคของเครื่องดนตรีอย่างเด่นชัด ช่วงนี้มีชื่อเฉพาะว่า คาเดนซา (cadenza) บางครั้งในท่อนอื่น ๆ โดยเฉพาะท่อนที่สามอาจจะมีคาเดนซาด้วย

เครื่องดนตรีที่นิยมเป็นเครื่องดนตรีเดี่ยวสำหรับบทเพลงคอนแชร์โต ได้แก่ เปียโนและไวโอลิน ผู้ประพันธ์ เช่น โมทซาร์ท เบโธเฟน ไชคอฟสกี ล้วนมีผลงานทั้งเปียโนคอนแชร์โต และไวโอลินคอนแชร์โต ที่น่าฟังหลายบทด้วยกัน นอกจากนี้เครื่องดนตรีอื่นสามารถนำมาเป็นเครื่องดนตรีเดี่ยวประชันกับวงออร์เคสตราได้ทั้งสิ้น

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของคอนแชร์โตอยู่ที่การผสมผสานของเสียงเครื่องดนตรีเดี่ยวและวงออร์เคสตรา ความโดดเด่นของสีสันเครื่องดนตรีเดี่ยว เทคนิคเฉพาะและฝีมือของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยว เป็นความน่าสนใจของเพลงประเภทนี้อย่างยิ่ง การฟังทำนองเดิมที่วงออร์เคสตราบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเดี่ยวที่มีลีลาแตกต่างไป ทำให้ผู้ฟังสัมผัสถึงความงามที่หลากรูปแบบออกไป บางครั้งการประชันกันของเครื่องดนตรีเดี่ยวและวงออร์เคสตราสร้างความตราตรึงให้กับผู้ฟังเป็นอย่างมาก สอดสลับกับการผสมผสานและความโดดเด่นของวงออร์เคสตราในบางช่วง ทำให้บทเพลงคอนแชร์โตมีเสน่ห์น่าติดตามตั้งแต่ต้นจนจบเพลง พลังของวงออร์เคสตราสามารถเพิ่มขึ้นอีกจากเครื่องดนตรีเดี่ยว ทำให้บทเพลงมี

ความยิ่งใหญ่ มากยิ่งขึ้น ในช่วงคาเดนซาเป็นช่วงที่ผู้บรรเลงเดี่ยวโดดเด่นที่สุด ซึ่งเป็นเสน่ห์ล้ำลึกอีกช่วงหนึ่งของบทเพลงประเภทนี้ นอกจากนี้ ความหลากหลายของท่วงทำนองในแต่ละท่อนที่ผู้ประพันธ์เพลงกลั่นกรองมาเพื่อให้เครื่องดนตรีเดี่ยวและวงออร์เคสตราบรรเลงเป็นความงดงามอีกประการหนึ่งที่ ผู้ฟังสามารถสัมผัสได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้คอนแชร์โตเป็นบทเพลงที่เต็มเปี่ยมไปด้วยสุนทรีย์ทางโสตศิลป์ ควรค่าแก่การฟังและเกิดความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง

บาค (ค.ศ. 1685 - ค.ศ. 1750)

ตัวอย่าง

1. แบรนเดนเบิร์กคอนแชร์โต หมายเลข 2 ในบันไดเสียงเอฟเมเจอร์ ผลงานลำดับที่ 1047 โดย บาค (Brandenburg No. 2 in F major, BWV 1047 by Bach)

แบรนเดนเบิร์กคอนแชร์โตหมายเลข 2 เป็นคอนแชร์โตหนึ่งในหกบทที่บาคได้ประพันธ์ไว้เป็นชุดเมื่อปี ค.ศ. 1721 ขณะอายุ 36 ปี ซึ่งเป็นที่นิยมฟังกันมากที่สุด องค์การนาซาได้นำแนวทำนองท่อนที่หนึ่งบรรจุบนแผ่นซีดีส่งขึ้นไปกับยานอวกาศวอยเอเจอร์ในปี ค.ศ. 1977 ร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นมนุษยชาติ กลุ่มเครื่องดนตรีเดี่ยวสำหรับเพลงบทนี้ประกอบด้วย ฟลู้ต โอโบ ทรัมเป็ต และไวโอลิน สำหรับวงที่บรรเลงเป็นวงเครื่องสายออร์เคสตราและฮาร์พซิคอร์ด

ตัวอย่างโน้ตเพลงแบรนเดนเบิร์กคอนเชร์โต หมายเลข 2 ท่อนที่ 2

Andante
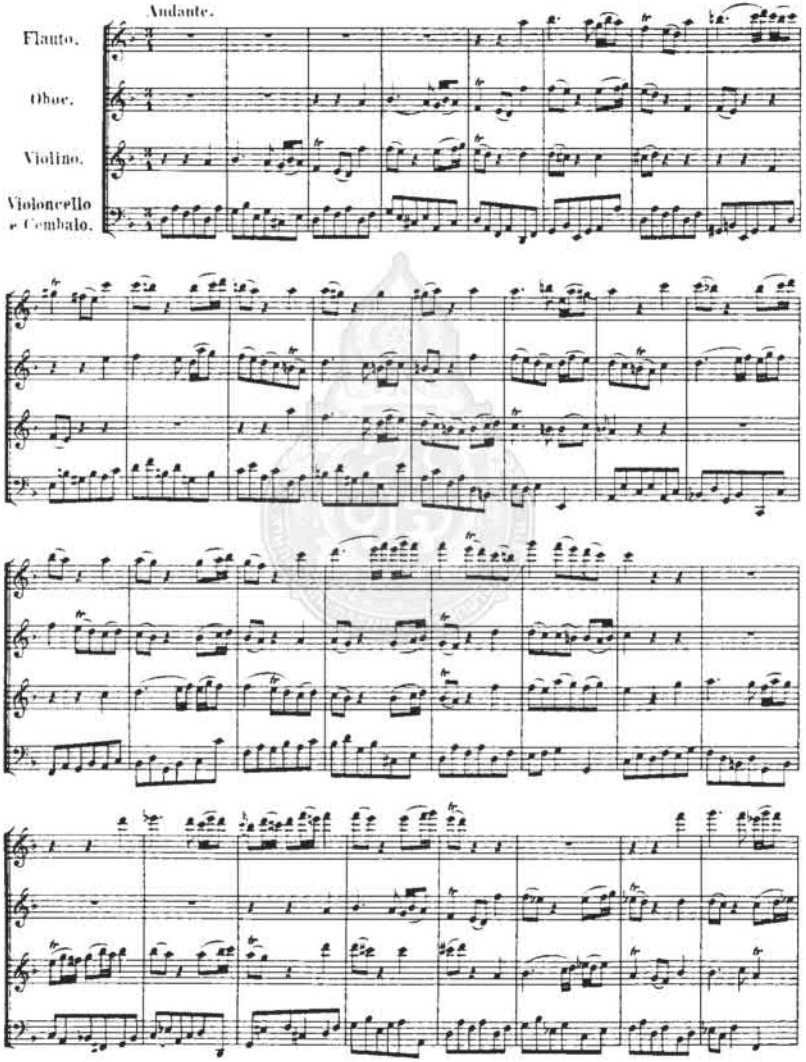
1) Allegro ท่อนนี้แต่เดิมบาคมิได้กำหนดลีลาจังหวะไว้ แต่ด้วยลักษณะการบรรเลงที่รวดเร็วมีชีวิตชีวาทำให้ในยุคหลังมีการกำหนดเป็นลีลาจังหวะ allegro ทำนองหลักเป็นลักษณะของฟันฟาร์ (fanfare) มีความสง่างาม เป็นการบรรเลงสลับกันระหว่างวงดนตรีและกลุ่มเครื่องดนตรีเดี่ยว โดยมีทรัมเป็ตเป็นเครื่องดนตรีที่เด่นที่สุดในท่อนนี้ เนื่องจากสามารถแสดงออกถึงความสง่างามตามแนวคิดได้อย่างดีที่สุด

2) Andante ลีลาจังหวะในท่อนนี้ช้า ท่วงทำนองแสดงออกถึงความสุขุมเยือกเย็นปนกับความเศร้า เครื่องดนตรีแต่ละเครื่องบรรเลงท่วงทำนองสื่อความรู้สึกดังกล่าวผลัดเปลี่ยนไป ทรัมเป็ตและวงออร์เคสตราบรรเลงอย่างแผ่วเบา ไม่มีความโลดโผนหรือความขึงขัง เพื่อสร้างบรรยากาศของท่อนนี้ให้เงียบ เรียบ และสงบจนจบท่อน

3) Allegro assai ลีลาจังหวะที่รวดเร็ว เร้าใจ กลับมาอีกครั้งหนึ่งด้วยเสียงอันสดใสเจิดจ้าของทรัมเป็ต โดยการใช้รูปแบบการประพันธ์แบบฟิวก์ ซึ่งมีความงดงามและสามารถใช้เป็นแบบอย่างการประพันธ์ฟิวก์ได้อย่างดี ท่วงทำนองที่สอดประสานกันทำให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสของรูปพรรณแบบโปลีโฟนีอย่างงดงามสมบูรณ์ยิ่ง

2. เปียโนคอนแชร์โต หมายเลข 20 ในบันไดเสียง ดี ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 466 โดย โมทซาร์ท (Piano Concerto No. 20 in D minor, K. 466 By Mozart)

โมทซาร์ทได้ประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตหมายเลข 20 นี้ ในปี ค.ศ. 1875 ขณะอายุ 29 ปี โดยใช้รูปแบบการประพันธ์ที่เป็นแนวโรแมนติกอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการสื่ออารมณ์ความรู้สึกลุ่มลึกเต็มไปด้วยความตึงเครียด ด้วยเหตุนี้ผลงานชิ้นนี้จึงไม่เป็นที่นิยมของชาวเวียนนาในขณะที่ยังชื่นชอบความงดงามที่พอดีในรูปแบบยุคคลาสสิก จึงกล่าวได้ว่าผลงานนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่โมทซาร์ทต้องการแสดงออกถึงการประพันธ์เพลงที่เป็นตัวของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงผู้ฟัง

1) Allegro ด้วยรูปแบบโซนาตาอัลเลโกร และลีลาจังหวะที่รวดเร็วตามแบบแผนการประพันธ์ ท่อนนี้เริ่มต้นด้วยการนำเสนอ ทำนองหลักโดยการบรรเลงของวงออร์เคสตรา เสียงไวโอลิน และเครื่องสายอื่น ๆ บรรเลงทำนองที่เศร้าในบันไดเสียงไมเนอร์ กลุ่มเครื่องเป่าลมไม้เสนอทำนองที่สองในบันไดเสียงไมเนอร์ทำให้บรรยากาศสดใสขึ้นบ้าง อย่างไรก็ตามช่วงเสนอทำนองหลักจบลงด้วยบันไดเสียงไมเนอร์ที่เศร้าอีกครั้งหนึ่งเปียโนบรรเลงท่วงทำนองเดียวกับวงออร์เคสตรา โดยมีทำนองใหม่สอดแทรกเข้ามา และดำเนินไปสู่ช่วงพัฒนาทำนองหลักด้วยการสอดล้อและประชันกันของเปียโนและวงออร์เคสตราตามลักษณะของคอนแชร์โตที่เบโธเฟนเป็นผู้เขียนไว้ต่อเนื่องจากที่โมทซาร์ทเพียงแต่ร่างโครงไว้เท่านั้น ซึ่งโมทซาร์ทคิดจะบรรเลงเองเวลาแสดง ท่อนนี้จบลงด้วยความเงียบและอารมณ์ที่ค้างอยู่ของผู้ฟัง

2) Romanze เป็นลักษณะของเพลงที่นำเสนอถึงความรู้สึกที่เต็มเปี่ยมในห้วงแห่งความนึกคิดของมนุษย์ โดยมีท่วงทำนองที่สงบราบเรียบ แต่เต็มไปด้วยความน่าสนใจ ในตอนกลางท่วงทำนองลีลาเร็วมากขึ้นแสดงออกถึงความเร่าร้อน และจบลงด้วยท่วงทำนองที่ราบเรียบของตอนต้น

3) Allegro assai โมทซาร์ทตั้งใจให้ท่อนนี้มีความสดชื่นมากกว่าในท่อนแรกที่เต็มไปด้วยความตึงเครียดและเศร้า โดยใช้จังหวะเร็วและรูปแบบรอนโด ท่วงทำนองที่สำคัญมีอยู่สามทำนอง ซึ่งทำนองสุดท้ายในบันไดเสียงเมเจอร์ทำให้ท่อนนี้จบลงอย่างมีความสุข และสง่างาม ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงในยุคศตวรรษที่ 18

ดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music)

ดนตรีบรรยายเรื่องราวเป็นดนตรีที่นำโสตศิลป์ไปใช้บรรยายเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสื่ออารมณ์ความรู้สึกจากวรรณคดี วรรณกรรม และศิลปะแขนงอื่น ๆ ตามที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการจินตนาการสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นเสียงดนตรี เพื่อให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสเหล่านั้นในรูปแบบของเสียงดนตรี ดนตรีบรรยายเรื่องราวมีอยู่หลายลักษณะด้วยกันและมีอยู่ทุกยุคสมัย แต่ที่นิยมประพันธ์กันมากคือยุคโรแมนติก

ประวัติ

อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ใช้ดนตรีในการสื่ออารมณ์ ความรู้สึกและบรรยายเรื่องราวตามจินตนาการ ด้วยความคิดเช่นนี้จึงเป็นที่มาของดนตรีบรรยายเรื่องราว ในศตวรรษที่ 14 มีบทเพลงประเภท caccia ซึ่งเป็นบทเพลงแสดงออกถึงการล่าสัตว์ โดยใช้การประพันธ์แบบนำเสนอทำนองเดียวกันแต่ขึ้นต้นร้องไม่พร้อมกัน ในยุคบาโรค วิวัลดีได้ประพันธ์เพลงชุดสี่ฤดูกาล (The Four Seasons) ซึ่งเป็นดนตรีบรรยายเรื่องราวของฤดูกาลทั้งสี่ในรอบปีที่มีชื่อเสียงมาก ในยุคคลาสสิกดนตรีบรรยายเรื่องราวไม่ค่อยเป็นที่นิยมประพันธ์เท่าใดนัก ปกติการประพันธ์เพลงเน้นการนำเสนอสาระของดนตรีเพื่อความไพเราะ งดงามมิได้นำไปอิงกับเรื่องราวอื่น ๆ เบโธเฟนได้ประพันธ์บทเพลงซิมโฟนีหมายเลข 6 (The Pastoral Symphony) บรรยายเรื่องราวชนบทชานกรุงเวียนนาไว้ได้อย่างงดงาม ซึ่งเป็นการนำเสนอดนตรีบรรยายเรื่องราวของยุคโรแมนติกอันเป็นยุคที่ดนตรีบรรยายเรื่องราวเฟื่องฟูมาก ผู้ประพันธ์เพลงหลายคนล้วนประพันธ์เพลงประเภทนี้ไว้และสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้น

มาเป็นลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดเรื่องราวในการประพันธ์เพลงสามารถทำให้ผู้ประพันธ์เพลงแสดงออกถึงความรู้สึกได้ตามกรอบของเรื่องราวนั้น นอกจากนี้บทเพลงเหล่านี้เป็นที่นิยมฟังของคนทั่วไปจึงทำให้ผู้ประพันธ์เพลงสนใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานเหล่านี้

ในยุคศตวรรษที่ 20 ผู้ประพันธ์เพลงยังคงนิยมประพันธ์ดนตรีบรรยายเรื่องราวเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าดนตรีบรรยายเรื่องราวเป็นดนตรีที่สำคัญประเภทหนึ่งและมีเป็นจำนวนมากแทบทุกยุคตลอดมา

ลักษณะ

นิยามของดนตรีบรรยายเรื่องราวที่ยอมรับกันในปัจจุบัน ประการที่หนึ่งเป็นดนตรีที่ใช้สื่อความรู้สึกนึกคิดที่เป็นเหตุการณ์ เรื่องราว โดยใช้วงออร์เคสตราบรรเลง ไม่มีการร้องประกอบ ดนตรีบรรยายเรื่องราวจึงเป็นดนตรีประเภทบรรเลง (instrumental music) ถ้าใช้สื่ออารมณ์หรือบรรยากาศ เรียกว่า expressive music ถ้าเป็นการบรรยายเรื่องราวเรียกว่า narrative music ประการที่สองคือมีหลากหลายรูปแบบ บางครั้งเป็นบทเพลงท่อนเดียว บางครั้งเป็นบทเพลงหลายท่อน

ประเภทที่เป็นบทเพลงท่อนเดียว ได้แก่ คอนเสิร์ตโอเวอร์เชอร์ (concert overture) เช่น Fingal's Cave Overture โดย Mendelssohn โทนโพเอม (tone poem) เช่น Finlandia โดย Sibelius ซิมโฟนิกโพเอม (symphonic poem) เช่น Les Prelude โดย Liszt บทเพลงเหล่านี้ล้วนจบในท่อนเดียว มีความยาวไม่มากนัก ใช้บรรยายเรื่องราวตามความคิดของผู้ประพันธ์เพลง

ประเภทที่เป็นบทเพลงหลายท่อน ได้แก่ ดนตรีอินซิเดนทอล (incidental music) หรือ โปรแกรมซิมโฟนี (program symphony) เช่น A Midsummer Night's Dream โดย Mendelssohn เพลงชุดซิมโฟนิก (symphonic suite) เช่น Peer Gynt Suite โดย กรีก

สุนทรีย์

ดนตรีบรรยายเรื่องราวเป็นดนตรีที่นำโสตศิลป์ไปใช้ในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกหรือบรรยายเหตุการณ์ เรื่องราวที่ผู้ประพันธ์เพลงตั้งใจไว้ สุนทรีย์ของเพลงประเภทนี้จึงอยู่ที่อรรถรสที่ผู้ฟังได้รับจากโสตศิลป์ตามเรื่องราวที่ผู้ฟังได้รับทราบและมีความเข้าใจมาแล้ว ซึ่งเสียงดนตรีทำให้เกิดจินตนาการอย่างไร้ขอบเขต สิ่งนี้เองทำให้ผู้ฟังซาบซึ้งในดนตรี ดนตรีที่ผู้ประพันธ์เพลงได้กำหนดไว้ให้แทนสิ่งต่าง ๆ ตามเรื่องราวนั้น ทำให้ผู้ฟังคล้อยตามและจินตนาการตามที่ผู้ประพันธ์เพลงกำหนดไว้ องค์ประกอบดนตรีทุกองค์ประกอบที่วงออร์เคสตราบรรเลงในแต่ละช่วงแต่ละตอนเป็นสิ่งที่ชวนติดตาม อย่างไรก็ตามถ้าผู้ฟังมิได้ทราบมาก่อนว่าบทเพลงที่ฟังเป็นดนตรีบรรยายเรื่องราว การฟังดนตรีประเภทนี้จะคล้ายกับการฟังเพลงที่บรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา หรือเปรียบได้กับการฟังเพลงซิมโฟนีนั่นเอง ความมีพลัง สีสัน และองค์ประกอบดนตรีทุกอย่างที่ดำเนินไปย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม ซึ่งสามารถได้รับอรรถรสจากโสตศิลป์ได้เช่นกัน

สเมตานา (ค.ศ. 1824 - ค.ศ. 1884)

ตัวอย่าง

แม่น้ำโมลดาว โดย สเมตานา (The Moldau by Smetana)

สเมตานา (ค.ศ. 1824 - ค.ศ. 1884) แต่งบทเพลงนี้ในปี ค.ศ. 1874 ซึ่งเป็นบทเพลงหนึ่งในจำนวนหกเพลงที่สเมตานาตั้งใจประพันธ์เพื่อใช้บรรยายเรื่องราวประเทศของตนที่มีชื่อว่า ประเทศของฉัน (My Country) The Moldau เป็นบทเพลงที่มีชื่อเสียงที่สุด เป็นบทเพลงที่บรรยายถึงแม่น้ำโมลดาว ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านเมืองหลวงประเทศเชโกสโลวะเกีย ซึ่งเดิมคือดินแดนโบฮิเมีย แนวการประพันธ์จัดอยู่ในกลุ่มชาตินิยม (Nationalism) ได้แก่การนำเสนอเรื่องราวของดนตรีโดยอิงกับเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศของผู้ประพันธ์เพลง สเมตานาบันทึกเกี่ยวกับบทเพลงนี้ไว้ว่า

ลำธารน้อยสองสายไหลผ่านแนวป่าในดินแดนโบเมีย สายหนึ่งมีน้ำที่อบอุ่นไหลเชี่ยว อีกสายหนึ่งมีน้ำเย็นและไหลเอื่อย ๆ ลำธารทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันท่ามกลางแสงตะวันอันเจิดจ้าของยามเช้า ในที่สุดสายน้ำนี้ได้กลายมาเป็นแม่น้ำโมลดาว ความแรงของกระแสน้ำเพิ่มขึ้นเมื่อไหลผ่านช่องเขาแห่งดินแดนโบฮิเมีย กลายเป็นแม่น้ำที่เต็มไปด้วยกระแสแห่งพลัง เมื่อแม่น้ำไหลผ่านป่ารกชัฏเสียงเป่าแตรจากการล่าสัตว์ได้ยินใกล้เข้ามาทุกขณะ โมลดาวไหลผ่านทุ่งหญ้าสีเขียวมรกตอันงดงามมุ่งสู่ที่ราบลุ่มอันอบอุ่น ' ณ ที่นี้เสียงแห่งความสนุกสนานของเหล่า ชาวบ้านในการเฉลิมฉลองงานวิวาห์ ทั้งเสียงร้องเพลงและการเต้นรำดังอยู่มิได้ขาด ในค่ำคืนนั้นเองแสงระยิบจากผิวน้ำสะท้อนถึงภาพเหล่าปราสาทและป้อมปราการ อันเป็นโบราณสถานที่เหลือให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในยุคอัศวินซึ่งสิ้นสุดลงแล้วโดยสิ้นเชิง ณ แก่ง St.John โมลดาวเพิ่มความรุนแรงและเร็วขึ้น เป็นลำดับ กระแทกโขดหินปรากฏเป็นฟองคลื่น และในที่สุดก็ไหลมายังบริเวณอันกว้างใหญ่ทำให้กระแสน้ำไหลอย่างสงบ ผ่านกรุงปราก โดยมีปราสาท Vysehrad ตั้งตระหง่านราวกับผู้กล่าวต้อนรับเชื้อเชิญโมลดาว แม่น้ำโมลดาวไหลเลยกรุงปรากและลับสายตาไปในที่สุดมุ่งสู่แม่น้ำเอลเบ

The Moldau ประกอบด้วยท่วงทำนองหลากหลายตามเรื่องราวที่สเมนตานาบรรยายไว้ จุดเริ่มต้นใช้เสียงอันแผ่วเบาของฟลู้ตและการผสมของเครื่องดนตรีอื่น ๆ โดยเพิ่มความดังขึ้นป็นลำดับเพื่อบรรยายถึงการรวมตัวของลำธารเป็นแม่น้ำในที่สุด การล่าสัตว์ใช้เสียงฮอร์น การฉลองวิวาห์ใช้ท่วงทำนองจังหวะโพลกา ประกายน้ำยามราตรีใช้เสียงเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องสาย ที่สำคัญคือท่วงทำนองพื้นบ้านที่ได้ยินหลายครั้งแทนแม่น้ำโมลดาว

แม่น้ำโมลดาวไหลผ่านกรุงปราก

การแสดงโอเปร่า

โอเปร่า (Opera)

โอเปร่า คือละครร้อง เป็นการแสดงบนเวที ดำเนินเรื่องด้วยการร้องของตัวละคร โดยมีวงออร์เคสตราบรรเลงประกอบ ส่วนประกอบอื่น ๆ มีลักษณะเช่นเดียวกับการแสดงละครเวที โอเปร่าจัดเป็นการแสดงที่ชวนติดตาม เนื่องจากเป็นการแสดงที่เกิดจากองค์รวมทางโสตศิลป์และทางและทัศนศิลป์ ทำให้เกิดความหลากหลายตระการตา การผลิตโอเปร่าแต่ละเรื่องจำเป็นต้องใช้ศิลปินผู้มีความรู้ความสามารถหลายแขนง ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งในประเทศไทยจึงยังไม่มีคณะโอเปร่า สำหรับในต่างประเทศ

นครใหญ่ ๆ มักมีคณะโอเปร่าประจำ และมีโรงละครโอเปร่าที่สวยงามทันสมัย เพื่อใช้แสดงด้วย เช่น นครนิวยอร์ก มี Metropolitan Opera House นครซิดนีย์ มี Sydney Opera House เป็นต้น

Sydney Opera House
นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

ประวัติ

โอเปร่ามีกำเนิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 17 ณ ประเทศอิตาลี ต้นกำเนิดของโอเปร่าสามารถสืบค้นไปได้ถึงสมัยกรีกโบราณ ซึ่งมีการแสดงที่เรียกว่า tragedies ลักษณะเป็นการขับร้องประสานเสียงประกอบบทเจรจา ในสมัยกลางรีเนซองส์มีการแสดงที่ใช้การร้องดำเนินเรื่องราว เมื่อถึงช่วงปลายศตวรรษที่ 16 กลุ่มนักดนตรีอิตาเลียนที่เมืองฟลอเรนซ์ได้

ศึกษาประวัติเกี่ยวกับละครร้องย้อนไปถึงยุคกรีกโบราณดังกล่าว ในที่สุดจึงคิดรูปแบบการประพันธ์ที่เรียกว่า โอเปร่า ขึ้น ผู้ประพันธ์เพลงซึ่งได้ประพันธ์และพัฒนารูปแบบโอเปร่า คือ เพรี ราวต้นศตวรรษที่ 17 มอนเทเวร์ดีได้ปรับรูปแบบโอเปร่าให้สมบูรณ์ขึ้นทำให้โอเปร่ามีรูปแบบคล้ายกับรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ยุคบาโรคโอเปร่าเป็นการแสดงที่ผู้ขับร้องนำทั้งตัวพระเอกและนางเอกเป็นสตรีล้วน ตั้งแต่ยุคคลาสสิกเป็นต้นมาผู้ขับร้องนำทั้งตัวพระเอกและนางเอกใช้ผู้ขับร้องเป็นชายและหญิงแท้จริง โมทซาร์ทเป็นผู้หนึ่งที่พัฒนารูปแบบโอเปร่าในยุคคลาสสิกให้มีมาตรฐาน โดยได้ประพันธ์โอเปร่าไว้หลายเรื่องด้วยกัน ในยุคโรแมนติกการประพันธ์โอเปร่ามีรูปแบบหลากหลาย บางเรื่องมีความยาวมาก สามารถแสดงได้ทั้งวันทั้งคืน ปัจจุบันโอเปร่ายังเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่ผู้ประพันธ์หลายคนให้ความสำคัญและสร้างสรรค์โอเปร่าที่น่าสนใจมาโดยตลอด

ลักษณะ

ลักษณะของโอเปร่าคือละครร้องแสดงบนเวที จึงมีส่วนประกอบเหมือนละครเวทีทั่วไป ได้แก่ ศิลปะการแสดง ฉาก ซึ่งแบ่งเป็นองก์ เครื่องแต่งกาย เครื่องประกอบฉาก และแสงเสียง สำหรับบทหรือเรื่องราวของโอเปร่า มีศัพท์เรียกว่า ลิเบรทโต (libretto) ผู้ประพันธ์เพลงจะนำบทโอเปร่ามาจากที่อื่นมิได้ประพันธ์เอง ส่วนมากผู้ประพันธ์เพลงจะจ้างหรือขอร้องให้ผู้มีความชำนาญในเรื่องบทละครเป็นผู้เขียนบทให้และนำมาประพันธ์ทำนองเพลง นอกจากนี้ส่วนสำคัญคือส่วนประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับดนตรี คือ การขับร้องและการบรรเลงของวงออร์เคสตรา ได้แก่

1. บทร้องเดี่ยว (aria) ได้แก่ บทร้องเดี่ยวของตัวละครแต่ละตัว ซึ่งเน้นความไพเราะ ลีลา เทคนิคในการขับร้อง เพื่อนำเสนอเรื่องราวจากบทให้เป็นเสียงเพลงที่ชวนติดตาม

2. บทร้องกลุม ' (ensemble) ได้แก่ บทร้องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันขับร้อง การขับร้องสองคน เรียกว่า ดูเอท (duet) การขับร้องสามคน เรียกว่า trio การขับร้องสี่คน เรียกว่า quartet ถ้าเป็นการขับร้องห้าคนขึ้นไป อาจเรียกว่า quinlet หรือ small ensemble

3. บทร้องประสานเสียง (chorus) ได้แก่ บทร้องประสานเสียง ซึ่งโอเปร่าส่วนใหญ่จะมีอย่างน้อยฉากหนึ่งที่มีการขับร้องของตัวละครจำนวนมากในลักษณะของการขับร้องประสานเสียงฉากเหล่านี้มักเป็นฉากที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ ตระการตา สร้างบรรยากาศให้ผู้ชมรู้สึกตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งจะไม่มีการปรากฏตัวของนักร้องประสานเสียงบนเวที เพียงแต่ได้ยินเสียงการขับร้องประสานเสียงมาจากหลังเวทีซึ่งเป็นความต้องการของผู้ประพันธ์เพลงเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและบรรยากาศ บทขับร้องประสานเสียงเหล่านี้มีความไพเราะเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังทั่วไปเสมอมา

4. บทร้องกึ่งพูด (recitative) ในการดำเนินเรื่องราวของการแสดงโอเปร่า หลายกรณีที่เป็นลักษณะของการเจรจาหรือบทพูด แต่ผู้ประพันธ์เพลงได้แต่งบทเจรจา หรือบทพูดเหล่านี้ให้เป็นทำนองเพลงไม่ซับซ้อนหรือไพเราะมากนัก ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินเรื่องราวที่รวดเร็ว และนำไปสู่บทร้องเดี่ยวที่ไพเราะในที่สุด บทร้องกึ่งพูดนี้เป็นองค์ประกอบที่พบได้ในโอเปร่าทุกเรื่อง โอเปร่าบางเรื่องอาจจะมีบางตอน

ที่ให้ตัวละครพูดเจรจาธรรมดา และต่อด้วยบทร้องกึ่งพูด และบทขับร้องเดี่ยวในที่สุด

5. ออร์เคสตรา *(Orchestra)* การดำเนินเรื่องของโอเปร่ามีทั้งการขับร้องซึ่งใช้วงออร์เคสตราบรรเลงประกอบเสมอ นอกจากนี้มีหลายตอนที่ดำเนินเรื่องแสดงเหตุการณ์บางอย่าง หรือการเปลี่ยนฉากบางฉาก เป็นช่วงที่วงออร์เคสตราบรรเลง เพื่อสร้างบรรยากาศให้เรื่องดำเนินไป บทเพลงเหล่านี้มีความไพเราะเช่นกัน

6. เพลงโหมโรง *(overture)* รูปแบบของการแสดงโอเปร่าเริ่มต้นด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงด้วยวงออร์เคสตรา ซึ่งมีท่วงทำนองจังหวะ สื่ออารมณ์ความรู้สึกตามเรื่องราวของโอเปร่าที่ผู้ชมจะได้สัมผัสหลังจากเพลงโหมโรงจบลง ปกติเพลงโหมโรงมีความยาวไม่มากนักมีความไพเราะ มักแสดงถึงความยิ่งใหญ่มีพลังของวงออร์เคสตรา เป็นที่นิยมฟังของคนทั่วไป การแสดงคอนเสิร์ตของวงออร์เคสตราหลายรายการมักจะเริ่มต้นด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงจากโอเปร่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อใช้เป็นเพลงเปิดรายการ

7. บัลเล่ต์ *(ballet)* การแสดงโอเปร่าแทบทุกเรื่องจะมีฉากหนึ่งเสมอที่มีการเต้นรำประกอบอยู่ด้วย โดยทั่วไปการเต้นรำมักเป็นการแสดงบัลเล่ต์ที่สวยงาม และเป็นไปตามเนื้อเรื่อง เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการแสดง บางครั้งการเต้นรำอาจจะไม่ใช่บัลเล่ต์ แต่เป็นการเต้นรำประเภทอื่นที่เหมาะกับเนื้อเรื่อง เช่น การเต้นรำแบบพื้นเมือง เพลงประกอบการเต้นบัลเล่ต์ที่บรรเลงโดยวงออร์เคสตราเหล่านี้มีความไพเราะน่าฟังเช่นเดียวกับเพลงโหมโรง

โอเปร่ามีการประพันธ์หลายรูปแบบ ได้แก่

1. โอเปร่าซีเรีย (opera seria) โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงโอเปร่ามักจะมีความหมายถึง โอเปร่าซีเรีย ซึ่งหมายถึงโอเปร่าขนาดใหญ่ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับมหากาพย์ในอดีต หรือเรื่องราวที่จริงจังในเชิงโศกนาฏกรรมที่มีการสร้างสรรค์อย่างพิถีพิถัน ปกติโอเปร่าประเภทนี้มักจะดำเนินเรื่องด้วยการร้องตลอดเรื่อง ไม่มีบทพูด หรือเจรจาปรากฏอยู่เลย โดยใช้บทร้องกึ่งพูดทั้งหมด

2. โอเปร่าชวนหัว (comic opera) ได้แก่ โอเปร่าเชิงตลกขบขัน เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน สอดแทรกมุขตลกทั้งในการร้องและการแสดง โดยมีบทพูดและเจรจาประกอบการร้องในลักษณะต่าง ๆ

3. โอเปเรตตา (operetta) ได้แก่ โอเปร่าขนาดเล็ก เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนชีวิตจริงในสังคม โดยมีการสอดแทรกบทตลกเบาสมองอยู่ด้วยเสมอ การดำเนินเรื่องมีการพูดและบทเจรจาประกอบการร้องในลักษณะต่าง ๆ เช่นเดียวกับโอเปร่าชวนหัว

4. โอเปร่าต่อเนื่อง (continuous opera) ได้แก่ โอเปร่าที่ผู้ประพันธ์จงใจสร้างขึ้นเพื่อให้การดำเนินเรื่องติดต่อกันไปโดยตลอด ในเชิงดนตรีกล่าวคือ บทขับร้องและบทบรรเลงของวงออร์เคสตราในลักษณะต่าง ๆ มีการดำเนินเชื่อมต่อกันไปโดยตลอด ไม่มีการหยุดพักเป็นช่วงเป็นตอนดังโอเปร่าประเภท ต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของโอเปร่าอยู่ที่ความงดงามขององค์รวมระหว่างโสตศิลป์ ทัศนศิลป์ วรรณศิลป์ และนาฏศิลป์ ด้วยความงดงามของวรรณศิลป์

คือบทอันไพเราะ ผู้ประพันธ์ได้นำมาร้อยเรียงให้เป็นทำนองเพลงเพื่อการขับร้องและบรรเลงในลักษณะต่าง ๆ เกิดเป็นความงดงามทางโสตศิลป์ เมื่อนำมาแสดงบนเวทีความงดงามของศิลปะการแสดง และการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของฉากและเวที ซึ่งเป็นเรื่องของนาฏศิลป์และทัศนศิลป์ ทำให้การแสดงโอเปร่าเป็นการผสมผสานของศิลปะทุกแขนง ผู้ชมย่อมได้พบกับความหรูหรา ตระการตา ความสมจริงสมจัง และจินตนาการที่สามารถสัมผัสได้ด้วยโสตและจักษุประสาท สิ่งเหล่านี้สร้างความซาบซึ้งในอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นสุนทรีย์ของโอเปร่าที่มอบให้กับผู้ชมทุกคน

โมทซาร์ท (ค.ศ. 1756 - ค.ศ. 1791)

ตัวอย่าง

วิวาห์ของฟิกาโร โดยโมทซาร์ท (The Marriage of Figaro by Mozart)

โมทซาร์ท (ค.ศ. 1756 - ค.ศ. 1791) ประพันธ์โอเปร่าเรื่องนี้เสร็จและนำออกแสดงรอบปฐมทัศน์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1786 ณ กรุงเวียนนา ตั้งแต่นั้นมาโอเปร่าเรื่องวิวาห์ของฟิกาโรได้กลายเป็นโอเปร่ายอดนิยมเรื่องหนึ่งมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เหตุผลประการสำคัญที่ทำให้โอเปร่าเรื่องนี้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังมิรู้วายคือ ความไพเราะของบทเพลงร้อง นอกจากนี้นักร้องและนักดนตรีก็ชื่นชอบต้องการขับร้องและบรรเลงโอเปร่าเรื่องนี้อยู่เสมอ ผู้ประพันธ์บทโอเปร่า คือ Da Ponte โดยนำเค้าโครงเรื่องมาจากวรรณกรรมชวนหัวของฝรั่งเศส

วิวาห์ของฟิกาโร เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ เมืองเซวิลล์ ประเทศสเปน ในช่วงศตวรรษที่ 18 มีตัวละครสำคัญ ดังนี้

Count Almaviva, ท่านเคานท์ อัลมาวิวา
Baritone

Figaro, ฟิกาโร คนรับใช้ของ เคานท์ อัลมาวิวา
Baritone

Countess Almaviva, เคานท์เตส อัลมาวิวา
Soprano

Susanna, ซูซานนา คนรับใช้ของท่านเคานท์เตส คู่หมั้นฟิกาโร
Soprano

Dr. Bartolo, ดร. บาร์โทโล
Bass

Marcellina, มาเซลลินา แม่บ้านของ ดร.บาร์โทโล
Soprano

Cherubino, เชรูบิโน เด็กรับใช้

Soprano

Don Basilio, ดอน บาซิโล นักดนตรี

Tenor

Antonio, อันโตนิโย คนสวน

Bass

Barbarina, บาร์บารินา ลูกสาวคนสวน

Soprano

Don Curzio ดอน คูร์โซ ที่ปรึกษากฎหมาย

Tenor

เพลงโหมโรง

เพลงโหมโรงบทนี้เป็นที่ชื่นชอบของนักฟังเพลงทั่วไป เนื่องจากมีความไพเราะตามลักษณะการประพันธ์ของโมทซาร์ท ท่วงทำนองอันรวดเร็วแสดงออกถึงความสดใส น่ารัก ไม่จริงจัง ซึ่งเป็นลักษณะของโอเปร่าเรื่องนี้ แนวทำนองที่บรรเลงโดยไวโอลินที่มีความรวดเร็ว และค่อย ๆ ดังขึ้นในตอนต้นของบทเพลงจนเป็นการบรรเลงของวงออร์เคสตราทั้งวง เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของเพลงโหมโรงที่ช่วยเร่งเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความสนุกสนาน มีความสุข ทำนองที่สองที่นิ่มนวลน่ารักทำให้บรรยากาศของเพลงนี้มีความสุขและน่าชื่นชมมากขึ้น ในตอนจบของบทเพลงเร่งเร้าอารมณ์ชวนให้ผู้ชมติดตามเรื่องราวที่กำลังจะเริ่มขึ้น

องก์ 1

ฟิกาโรและซูซานนาคนรับใช้ของเคานท์อัลมาวิวากำลังมีความสุขกับการเตรียมห้องนอนสำหรับการวิวาห์ของทั้งคู่ในไม่ช้านี้ ฟิกาโรได้ขับร้องเพลงเดี่ยวที่ไพเราะในฉากนี้ คือ Se voul ballare, Signor Contino (ถ้าเธอต้องการเต้นรำอย่าได้รีรอ ฉันจะบรรเลงเพลงเพื่อเธอ)

ขณะนั้นเอง ดร.บาร์โทโร และมาร์เซลลินาแม่บ้านปรากฏตัวขึ้น ดร.บาร์โทโรไม่ค่อยชอบฟิกาโรนัก เนื่องจากเคยมีเรื่องขัดใจกันมา ตรงกันข้ามกับมาร์เซลลินาที่แม้จะแก่คราวแม่ แต่ก็ชอบในตัวฟิกาโร และได้ให้ฟิกาโรยืมเงิน โดยมีข้อสัญญาว่าถ้าไม่สามารถใช้คืนได้ ฟิกาโรต้องแต่งงานกับเธอ

เชรูบิโนเด็กรับใช้ผู้ที่เที่ยวหลงรักหญิงสาวทั่วไปหมด รวมทั้งเคานท์เตสนายของตนด้วย ทำให้ท่านเคานท์ถึงกับคาดโทษเอาไว้ ได้ขับร้องบทเพลงเดี่ยวสั้นๆ ที่มีชีวิตชีวายิ่ง คือ Non so piu cosa son ท่านเคานท์เข้ามาพร้อมกับตัวละครอีกหลายตัวสร้างความวุ่นว่ายขึ้น ในที่สุดฟิกาโรเข้ามาพร้อมกับเหล่าแขกที่มาเยือน ท่านเคานท์กล่าวต้อนรับเมื่อเหล่าแขกกลับไป ฟิกาโรแสดงความยินดีกับเชรูบิโนที่ได้รับอนุญาตจากท่านเคานท์ให้ไปเป็นทหาร โดยขับร้องเดี่ยวเพลง Non piu andrai

องก์ 2

เคานท์เตส อัลมาวิวา ขับร้องแสดงถึงความเศร้าที่สามีมิได้รักตนเองอีกต่อไปด้วยเพลง Porgi amor ฟิกาโรและซูซานนาจึงร่วมกันวางแผนช่วยในเรื่องนี้ ซึ่งซูซานนาต้องการให้ท่านเคานท์กลับมาสนใจเคานท์เตสแทนที่จะมามาเศษหาเลยกับตนเสมอมา แผนการสำคัญคือ

การเขียนจดหมายนัดให้ท่านเคานท์มาพบกับซูซานนาในสวน โดยให้เชรูบิโนหนุมน้อยปลอมเป็นซูซานนา และให้เคานท์เตสมาพบเหตุการณ์นี้ เพื่อให้ท่านเคานท์รู้สึกผิดและทำตัวให้ดีขึ้น เชรูบิโนยินดีร่วมแผนการนี้โดยขับร้องเพลงรัก Voi che sapete ซึ่งซูซานนาร่วมขับร้องด้วย

ซูซานนาเริ่มแต่งตัวให้เชรูบิโน แต่ท่านเคานท์ซึ่งเดินมาที่ห้องดังกล่าวได้ยินเสียงผิดปกติ จึงให้เคานท์เตสเปิดประตูแต่เคานท์เตสไม่ยอมเปิด เมื่อท่านเคานท์เปิดประตูได้ในที่สุดพบแต่ซูซานนา โดยเชรูบิโนกระโดดหนีไปทางหน้าต่างและวิ่งผ่านสวนไปก่อนแล้ว ฟิกาโรมาถึงเพื่อเชิญท่านเคานท์ไปงานวิวาห์ ท่านเคานท์ยังสงสัยในเหตุการณ์ต่าง ๆ และต้องการทราบว่าใครเขียนจดหมายฉบับดังกล่าว

ต่อมาเหล่าตัวละคร คือ ดร. บาร์โทโล ดอนบาซิโล และมาร์เซลลินาปรากฏตัวขึ้น โดยมาร์เซลลินายืนยันที่จะแต่งงานกับฟิกาโรแทนที่จะเป็นซูซานนา ฉากนี้จบลงด้วยการขับร้องหมู่ของตัวละครเหล่านี้เกี่ยวกับเรื่องราวที่ยุ่งเหยิง ไม่ลงตัว

องก์ 3

ฉาก 1 เริ่มขึ้นด้วยการสัญญาจะแต่งงานกับท่านเคานท์ของซูซานนาด้วยการขับร้องเพลงคู่ Crudel, perche finora ในขณะที่ฟิกาโรถูกบังคับให้แต่งงานกับมาเซลลินาซึ่งเป็นที่ปรึกษากฎหมายดอนคูโซตามสัญญาที่ฟิกาโรทำไว้ขณะขอยืมเงินจากเธอ ฟิกาโรแก้ตัวโดยบอกว่าตนต้องขออนุญาตจากบิดามารดาที่ไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหนก่อน โดยเอ่ยถึงตำหนิประจำตัวของตนที่แขนขวา การโต้แย้งจบลงด้วยเรื่องตลกอย่างยิ่งเนื่องจากผู้ที่เป็นมารดาของฟิกาโรคือ มาเซลลินา และบิดาของเขาคือ

ดร.บาร์โทโล นั่นเอง ฉากนี้จบลงด้วยความเข้าใจของทุกฝ่ายเมื่อซูซานนารู้ความจริงทั้งหมดทำให้เธอมีความสุขมาก

ฉาก 2 เริ่มต้นด้วยความสุขเมื่อ ดร.บาร์โทโล และมาเชลลินาจะแต่งงานในวันเดียวกับฟิกาโร แต่เมื่อเคานท์เตสปรากฏตัวขึ้นบรรยากาศเปลี่ยนไป เพราะความไม่เข้าใจระหว่างท่านเคาทน์และตัวเธอยังมีอยู่ แต่ในที่สุดเมื่อซูซานนาเข้ามา เธอมีอารมณ์ดีขึ้น และขอให้ซูซานนาเขียนจดหมายชี้แจงว่าคนที่ท่านเคานท์พบในสวนคือเชรูบิโน การขับร้องคู่ของทั้งสองคนนี้เป็นบทร้องที่มีความไพเราะมากที่สุดบทหนึ่ง

ในเย็นนั้นเองเหล่าแขกเหรื่อเริ่มมาชุมนุมกันเพื่องานวิวาห์ที่จะมีขึ้น โดยมีการขับร้องประสานเสียง เชรูบิโนถูกจับได้ว่าปลอมเป็นหญิง ทำให้ท่านเคานท์ต้องการลงโทษ แต่บาร์บาริน่าขอร้องให้ท่านเคานท์ทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับตนว่าจะขออะไรก็ได้ หล่อนจึงขอให้เชรูบิโนแต่งงานกับตน ซึ่งท่านเคานท์ยอมทำตามสัญญา ช่วงนี้มีการแสดงระบำบัลเล่ต์แบบสเปน และจบลงด้วยความเข้าใจของทุกฝ่าย รวมทั้งฟิกาโรที่เพิ่งรู้เกี่ยวกับเรื่องจดหมายและการรอที่จะเข้าสู่การวิวาห์ของเจ้าบ่าวเจ้าสาวสามคู่ด้วยกัน

องก์ที่ 4

เหตุการณ์ในองก์สุดท้ายเต็มไปด้วยความวุ่นว่าย บทร้องของแต่ละคนที่รวดเร็วและไพเราะดำเนินติดต่อกันไปด้วยการปลอมตัวระหว่างซูซานนาและเคานท์เตส ทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างวุ่นว่าย โดยฟิกาโร ท่านเคานท์และเชรูบิโน นึกว่าสตรีที่ตนแสดงความรักด้วยเป็นคนที่ตนแอบหมายปองมิใช่เป็นคู่รักที่แท้จริงของแต่ละคน แต่ความจริงปรากฏขึ้นในที่สุด

โอเปร่าจบลงด้วยการขับร้องเดี่ยวของท่านเคานท์เพื่อแสดงความผิดพลาดของตนเองในการนอกใจภรรยา และขออภัยเคานท์เตส ทำให้ทุกคนรู้สึกยินดีที่เรื่องราวจบลงด้วยความเข้าใจกันและมีการขับร้องเพลงร่วมกันอย่างมีความสุขในที่สุด

การแสดงบัลเล่ต์ เรื่อง Nutcraker

บัลเล่ต์ (Ballet)

บัลเล่ต์เป็นการแสดงที่คล้ายคลึงกับโอเปร่าในลักษณะที่เป็นการแสดงประกอบดนตรี แต่บัลเล่ต์เป็นการแสดงที่ใช้การเต้นเป็นหลัก ไม่มีบทร้องหรือบทพูดเหมือนโอเปร่า ลักษณะเฉพาะของการเต้นบัลเล่ต์คือการเขย่งเพื่อใช้ปลายเท้าเต้นเป็นหลัก สำหรับดนตรีที่ใช้ประกอบคือวงออร์เคสตราเช่นเดียวกับการแสดงโอเปร่า การแสดงบัลเล่ต์เป็นศิลปะการแสดงที่น่าชมมากอย่างหนึ่ง ตั้งแต่มีการคิดค้นและพัฒนามาจนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากมีความสวยงามและความไพเราะของบทเพลง

ประวัติ

Ballet เป็นคำภาษาฝรั่งเศส จึงออกเสียงว่า บัลเล่ต์ กำเนิดของบัลเล่ต์มีขึ้นในราวศตวรรษที่ 15 ณ วังแห่งหนึ่ง ในประเทศฝรั่งเศส การเต้นบัลเล่ต์จึงเต็มไปด้วยความสวยงามและมีพัฒนาการเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความงดงามมาโดยตลอด การแสดงบัลเล่ต์พบได้ในงานมงคลทั่วไป เช่น งานวิวาห์ งานฉลองวันเกิด หรือการฉลองชัยชนะ ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 บัลเล่ต์ได้รับการสนับสนุนอย่างมาก ทำให้มีการพัฒนารูปแบบอย่างมากในสมัยนี้

ในสมัยศตวรรษที่ 19 บัลเล่ต์เริ่มแพร่หลายไปสู่ประเทศอิตาลี และตัวนำซึ่งเคยเป็นผู้ชายแสดงกลายเป็นผู้หญิงแสดง มีชื่อเฉพาะว่า บัลเลรินา (ballerina) ฝ่ายชายมีบทบาทในการแสดงเด่นเท่าฝ่ายหญิง ลักษณะที่กล่าวนี้เป็นรูปแบบที่มีมาจนถึงปัจจุบัน บัลเล่ต์เรื่องแรกที่มีลักษณะเช่นนี้ คือ Giselle ประพันธ์โดย Adolphe Adam ในปี ค.ศ. 1841 ต่อมาพัฒนาการของบัลเล่ต์เปลี่ยนไปเล่นที่ประเทศรัสเซีย ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบการเต้นเทคนิคใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ทำให้รัสเซียเป็นศูนย์กลางของบัลเล่ต์มาจนทุกวันนี้ คณะบัลเล่ต์ที่มีชื่อเสียงมากของรัสเซีย ได้แก่ คณะบอลชอย (Bolshoi) นักประพันธ์เพลงบัลเล่ต์ที่มีชื่อเสียงในยุคนี้คือ ไชคอฟสกี ซึ่งประพันธ์เพลงบัลเล่ต์อันไพเราะ เป็นที่นิยมของผู้ชมทั่วไป 3 เรื่อง คือ Swanlake Nutcraker และ Sleeping Beauty

ศตวรรษที่ 20 บัลเล่ต์ยังคงพัฒนาต่อมา มีการประพันธ์เพลงบัลเล่ต์ที่น่าสนใจ เช่น Spartacus โดย คชาทูเรียน ชาวรัสเซีย และได้มีการพัฒนาจากการเต้นใส่รองเท้าบัลเล่ต์เป็นการเต้นโดยไม่ใส่รองเท้า และเริ่มมีท่าทางที่แตกต่างออกไปกลายเป็นการเต้นที่เรียกว่า โมเดิร์นดานซ์

ลักษณะ

องค์ประกอบของบัลเล่ต์คล้ายคลึงกับโอเปร่า คือมีการแบ่งเป็นองก์ เป็นฉาก ดังเช่นการแสดงละครทั่วไป ก่อนการแสดงบัลเล่ต์มีการบรรเลงเพลงโหมโรงโดยวงออร์เคสตรา หลังจากนั้นการแสดงบัลเล่ต์จึงเริ่มขึ้นโดยการเต้นของผู้แสดงนำและผู้แสดงประกอบจำนวนมาก ซึ่งนำเสนอท่าทางให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงเรื่องราว โดยไม่มีการพูด ท่าทางการเต้นมีด้วยกันสองลักษณะใหญ่ คือ การเต้นเพื่อสื่อถึงคำพูด หรือเรื่องราว และการเต้นที่แสดงออกถึงความงดงามของศิลปะการเต้นบัลเล่ต์ซึ่งท่าทางเหล่านี้สื่อถึงความงดงามเป็นสำคัญ และสื่อถึงเรื่องราวเป็นลำดับรองลงมา การเต้นในลักษณะที่สองนี้มีการเต้นเดี่ยวของผู้แสดงนำ ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย และการเต้นคู่ของทั้งสองสลับกันไปตามบทเพลง นอกจากนี้ยังมีการเต้นของตัวประกอบอื่นที่มีทั้งการเต้นเดี่ยวและการเต้นเป็นกลุ่มห่ลายคน จึงเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญมากในการแสดงบัลเล่ต์ คือท่าเต้นซึ่งต้องใช้ความสามารถในการคิดเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้ากับเพลงและเป็นไปตามเนื้อเรื่องที่ได้กำหนดไว้ก่อนแล้ว ศาสตร์ของการคิดท่าเต้น เรียกว่า choreography และผู้ที่คิดท่าเต้น เรียกว่า choreographer ปกติผู้คิดท่าเต้นมักเป็นผู้ที่เป็นนักเต้นบัลเล่ต์มาก่อนและกลายเป็นผู้คิดท่าเต้นในเวลาต่อมา

เครื่องแต่งตัวนับเป็นสิ่งสำคัญถัดมาเนื่องจากบัลเล่ต์เน้นความสวยงาม เครื่องแต่งตัวจึงมีความสำคัญมาก ปกติเครื่องแต่งตัวของบัลเล่ต์จะรัดกุม เนื่องจากผู้สวมใส่ต้องเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการวิ่ง การกระโดด นอกจากจะรัดกุมแล้วยังเน้นเรื่องความสวยงามอีกด้วย ฉาก เวที และแสงเป็น องค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน เพื่อเพิ่มความงดงามให้กับการแสดงให้มากยิ่งขึ้น

การแสดงบัลเล่ต์ที่มีเครื่องแต่งกายสวยงาม

องค์ประกอบหลักสุดท้ายที่สำคัญยิ่งคือบทเพลง ในการแสดงบัลเล่ต์จะเริ่มต้นด้วยการประพันธ์เพลงของผู้ประพันธ์เพลงเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นเสียงเพลงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ผู้ประพันธ์เพลงต้องใช้เวลาศึกษาเรื่องราวที่จะนำมาประพันธ์เป็นเพลงบัลเล่ต์ โดยมีการวางแผน แบ่งบทเพลงเป็นฉาก เป็นองก์ เช่นเดียวกับละคร จากนั้นจึงประพันธ์บทเพลงโดยใช้วงออร์เคสตราบรรเลง เมื่อประพันธ์เพลงจบลงจึงได้มอบให้กับผู้คิดท่าเต้นเพื่อถ่ายทอดบทเพลงออกมา เป็นการเต้นบัลเล่ต์ที่เป็นไปตามเรื่องราวตามที่ผู้ประพันธ์เพลงวางแผนไว้

สุนทรีย์

บทเพลงบัลเล่ต์มีความคล้ายคลึงกับดนตรีบรรยายเรื่องราว เนื่องจากเป็นบทเพลงที่บรรยายถึงเรื่องราวตามที่ผู้ประพันธ์เพลงตั้งใจไว้ บทเพลงบัลเล่ต์จึงมีหลายอารมณ์ตามเนื้อเรื่องของบทละคร วรรณกรรม

หรือวรรณคดีที่เป็นต้นกำเนิดของการประพันธ์เพลง สุนทรีย์ที่ได้รับจากการฟังเพลงบัลเล่ต์โดยมิได้ชมการแสดงจึงเป็นไปในทำนองเดียวกับการฟังดนตรีบรรยายเรื่องราว สุนทรีย์อีกลักษณะหนึ่งของบัลเล่ต์คือการชมการแสดงสด ซึ่งผู้ชมจะได้รับอรรถรสอย่างเต็มเปี่ยมจากการซึมซับ ความงดงามขององค์รวมแห่งศิลปะแขนงต่าง ๆ ความตระการตา ความยิ่งใหญ่ของการแสดงประกอบ เสียงดนตรีจากวงออร์เคสตราสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึก ทั้งทางโสตศิลป์และทัศนศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเต้นที่เต็มไปด้วยศิลปะประกอบเสียงดนตรีที่ประสานกลมกลืนกันอย่างยอดเยี่ยม ทำให้ผู้ชมซาบซึ้งกับสุนทรีย์ได้อย่างไม่รู้จบ

การแสดงบัลเล่ต์

ไชคอฟสกี (ค.ศ. 1840 - ค.ศ. 1893)

ตัวอย่าง

เครื่องขบลูกนัทรูปตุกต๊าทหาร โดย ไชคอฟสกี (The Nutcraker by Tchaikovsky)

ไชคอฟสกี (ค.ศ. 1840 - ค.ศ. 1893) ประพันธ์บทเพลงบัลเล่ต์เรื่องนี้ในปี ค.ศ. 1892 ขณะอายุได้ 52 ปี มีจำนวน 3 องก์ (12 ฉาก) โดยใช้เค้าโครงเรื่องจาก Christmas Story โดย E.T.A. Hoffman ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในคืนก่อนวันคริสต์มาสที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานตื่นเต้น เป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ โดยทั่วไป ไชคอฟสกีได้แต่งบทเพลงนี้ขึ้นเพื่อให้เด็กทุกคนได้ชื่นชมสนุกสนานกับการชมบัลเล่ต์ ในการแสดงครั้งแรกผู้ที่คิดท่าเต้น คือ Marius Petipa บัลเลท์เรื่องนี้แสดงรอบปฐมทัศน์ในปี ค.ศ.1892 ณ กรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก

Nutcraker เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ เมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่ง ประเทศเยอรมนี ในศตวรรษที่ 19 มีตัวละครสำคัญ คือ

Clara, สาวน้อยคลารา

Prince, เจ้าชาย

Dr. Drosselmeger, พ่อทูนหัวของสาวน้อยคลารา

Snow Queen, ราชินีหิมะ

และตัวประกอบจำนวนมาก

เพลงโหมโรง

เพลงโหมโรงบทนี้มีความไพเราะน่าฟัง ท่วงทำนองแสดงออกถึงความสนุกสนานครึกครื้น สดใส รื่นเริง ซึ่งเป็นความรู้สึกของเด็ก ๆ ในคืนก่อนวันคริสต์มาสที่เต็มไปด้วยความหวังอันสดใสของเด็ก ต่อของขวัญที่ได้รับ งานเลี้ยง การสนทนาและการเล่นกับเพื่อนที่มาร่วมงาน

องก์ 1 ณ คฤหาสถ์ของบิดาคลารา

บทเพลงเริ่มขึ้นด้วยความสนุกสนานแสดงถึงการเตรียมตัวของบิดาคลาราในการต้อนรับเด็ก และแขกที่มาในงานวันคริสต์มาส เหล่าเด็กร่วมกันเต้นรำ ซึ่งบทเพลงนี้มีความไพเราะสดใส ทุกคนตื่นเต้นกับการมาเยือนของพ่อทูนหัวของคลารา ในที่สุดพ่อทูนหัวคลารามาถึงและได้นำการแสดงกลมาให้เด็ก ๆ ได้ชม ทำให้ทุกคนสนุกสนาน บทเพลงตอนนี้ใช้ประกอบท่าเต้นคล้ายตุกตา ในที่สุดเวลาสำคัญยิ่งมาถึงการมอบของขวัญพ่อทูนหัวได้มอบเครื่องขบลูกนัทรูปตุกตาทหารให้กับคลารา ทำให้น้องชายรู้สึกอยากได้ของขวัญชิ้นนี้จึงหยิบฉวยมาเล่น การยื้อแย่งตุกตาจึงเริ่มขึ้นทำให้ตุกตาเสียหาย แต่พ่อทูนหัวได้ซ่อมแซม ให้คลาราจึงหยุดร้องไห้ หลังการเลี้ยงฉลองจบลงคลาราได้นำตุกตาไปนอนกอดและหลับไปในที่สุด บทเพลงจบลงด้วยความซาบซึ้งเบาสบาย

องก์ 2 ภายในห้องนอนของคลาราและดินแดนในฝัน

คลาราหลับและฝันไปว่าเหล่าหนูที่อาศัยอยู่ในบ้านออกมารบกวน แต่คลาราได้ตุกต๊าทหารเป็นผู้ช่วยเหลือไว้ ในที่สุดตุกต๊าทหารได้กลายเป็นเจ้าชาย และคลาราเองได้กลายเป็นเจ้าหญิง ทั้งคู่ได้ผ่านเข้าไปสู่แดนหิมะที่ขาวโพลน โดยมีราชินีหิมะเป็นผู้เชื้อเชิญให้พบกับระบำหิมะ บทเพลงในช่วงนี้มีบทเพลงที่ไพเราะประกอบการเต้นที่สวยงามโดยมีการร้องประสานเสียงร่วมกับวงออร์เคสตราด้วย

องก์ 3 ณ ดินแดนในฝัน

เจ้าชายและคลาราผจญภัยผ่านดินแดนต่าง ๆ จนได้มาถึงดินแดนแห่งขนมหวาน (Kingdom of Sweets) ณ ที่นี้เอง ทั้งคู่ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี โดยได้ชมการแสดงคือการเต้นรำของดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก ในฉากนี้มีบทเพลงและการเต้นสั้น ๆ สลับกันไป เป็นบทเพลงที่ไพเราะและการเต้นที่น่าชมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีทั้งการเต้นที่สวยงาม โลดโผนและแปลก โดยการเต้นรำจากดินแดนต่างๆ เป็นเครื่องหมายของขนมหรือของที่รับประทานหลากหลาย เช่น Chocolate (Spanish Dance), Coffee (Arabian Dance), Tea (Chinese Dance), Trepak (Russian Dance), Toy Flutes, Waltz of the Flowers, Dance of the Sugar Plum Fairy นอกจากนี้ยังมีบทเพลงที่เจ้าชายและเจ้าหญิงเต้นด้วย ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ผู้ชมได้เห็นความงดงามของการเต้นที่กลมกลืนไปกับเพลงที่ไพเราะ เป็นฉากที่น่าชมมาก ในบัลเล่ต์เรื่องนี้จบลงด้วยความสุ ข ของทุกคน

บทส่งท้าย ภายในห้องนอนคลารา

เป็นฉากภายในห้องนอนของคลารา ซึ่งคลาราตกใจตื่นขึ้นมาและพบว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนได้ประสบมานั้นเป็นเพียงความฝันเท่านั้น ทำให้คลาราต้องกอดตุ๊กตาทหารและรำพึงว่าเป็นเพราะเธอทีเดียวที่ทำให้ฉันฝันเป็นตุเป็นตะได้ถึงขนาดนี้ บัลเล่ต์จบลงด้วยรอยยิ้มของคลาราที่เปี่ยมไปด้วยความสุข

วงดนตรีแชมเบอร์

ดนตรีแชมเบอร์ (Chamber Music)

ดนตรีแชมเบอร์เป็นดนตรีวงเล็กประกอบด้วยผู้เล่นจำนวนไม่มากนัก ดนตรีแชมเบอร์ในความหมายปัจจุบันเป็นดนตรีที่กำเนิดในยุคคลาสสิก มีบทบาทแตกต่างไปจากดนตรีออร์เคสตราที่เป็นวงดนตรีใหญ่และให้ความรู้สึกถึงพลังของโสตศิลป์ ในขณะที่ดนตรีแชมเบอร์ให้ความรู้สึกถึงความคมชัดของเสียงเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง การฟังดนตรีแชมเบอร์จึงมีความแตกต่างจากดนตรีออร์เคสตรา

ประวัติ

ความหมายของดนตรีแชมเบอร์โดยทั่วไปคือดนตรีที่ใช้ผู้บรรเลงหนึ่งคนต่อเครื่องดนตรีหนึ่งชิ้น หรือแนวเสียงหนึ่งใช้ผู้บรรเลงเพียงหนึ่งคน ดังนั้น วงดนตรีประเภทนี้จึงมีผู้เล่นจำนวนไม่มาก ปกติมีการจัดวงตั้งแต่สามคนถึงแปดคน อีกประเภทหนึ่งที่จัดอยู่ในดนตรีประเภทนี้ด้วยเช่นกัน คือดนตรีประเภทแชมเบอร์ออร์เคสตรา ได้แก่ วงออร์เคสตราขนาดเล็ก ซึ่งมีผู้เล่นไม่มากนักประมาณ 20 คน เครื่องดนตรีที่ใช้มักเป็นเครื่องสายล้วน ๆ บางครั้งจึงเรียกชื่อว่า วงเครื่องสายออร์เคสตรา (string orchestra)

ภาพวงเครื่องสายออร์เคสตรา

ที่กล่าวมานี้เป็นดนตรีแชมเบอร์ซึ่งเกิดในสมัยคลาสสิก และได้มีการพัฒนารูปแบบการประพันธ์จนเป็นมาตรฐาน แต่ดนตรีแชมเบอร์ในยุคก่อนยุคคลาสสิกมีความหมายแตกต่างออกไป กล่าวคือการแบ่งดนตรี ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา คำนึงถึงการใช้งานตามสถานที่เป็นเกณฑ์ จึงมีดนตรีสามประเภทคือ ดนตรีแชมเบอร์ ดนตรีโบสถ์ และดนตรีสำหรับการแสดงบนเวที ดนตรีแชมเบอร์คือดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง หรือขับร้องในคฤหาสน์ หรือ

ตามบ้านผู้มีฐานะ ซึ่งวงที่ใช้บรรเลงไม่ใหญ่โตนักเนื่องจากสถานที่ที่ใช้แสดงเป็นห้องโถงในคฤหาสน์ รากศัพท์คำว่าดนตรีแชมเบอร์ซึ่งหมายถึงวงดนตรีที่บรรเลงในห้องมาจากคำว่า แชมเบอร์ ซึ่งหมายถึงห้อง จึงเป็นความหมายที่นำมาใช้กับวงดนตรีลักษณะดังกล่าวแล้วในยุคคลาสสิก สำหรับดนตรีโบสถ์เป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงเกี่ยวกับศาสนพิธีที่เกิดขึ้นในโบสถ์ ส่วนดนตรีสำหรับการแสดงบนเวทีคือดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงต่าง ๆ ตามสถานที่สาธารณะ ได้แก่ โรงละคร หรือโรงแสดงคอนเสิร์ต นับตั้งแต่ดนตรีแชมเบอร์เป็นรูปร่างขึ้นในยุคคลาสสิก โดยการพัฒนารูปแบบของไฮเดิน โมทซาร์ท และเบโธเฟน ดนตรีแชมเบอร์เป็นดนตรีอีกประเภทหนึ่งที่ผู้ประพันธ์เพลงส่วนใหญ่นิยมประพันธ์เสมอ ไม่ว่าจะเป็น ชูเบิร์ต เมนเดลซอน ชูมานน์ บราห์มส์ ดวอชาค ไชคอฟสกี ผู้ประพันธ์เพลงในยุคโรแมนติกหรือผู้ประพันธ์เพลงศตวรรษที่ 20 เช่น บาร์ตอกโซนเบิร์ก วิลลา-โลโบส และซอสตาโกวิช เป็นต้น

ลักษณะ

ลักษณะสำคัญของดนตรีแชมเบอร์ คือการใช้ผู้บรรเลงเพียงหนึ่งคนบรรเลงแนวเสียงเพียงแนวเดียวจะทำให้เสียงมีความคมชัดมาก ซึ่งแตกต่างจากวงออร์เคสตราที่แนวเสียงหนึ่ง ปกติมีผู้บรรเลงเป็นจำนวนมาก เช่น ไวโอลินมีผู้บรรเลงสิบคน หรือเครื่องเป่าซึ่งมีผู้บรรเลงสองถึงสามคน ความคมชัดของเสียงจึงสู้วงดนตีแชมเบอร์ไม่ได้ แต่วงออร์เคสตรามีความยิ่งใหญ่ ให้พลังมากกว่าดนตรีแชมเบอร์

การจัดวงแชมเบอร์ในลักษณะที่กล่าวนี้มีหลายลักษณะด้วยกัน แต่ที่นิยมมากและถือเป็นมาตรฐาน คือ สตริงควอเท็ต (string quartet)

ได้แก่ วงที่ประกอบด้วย ไวโอลินแนวหนึ่ง ไวโอลินแนวสอง วิโอลา และเชลโล เสียงที่ได้จากวงสตริงควอเท็ตมีความกลมกลืนในเรื่องของสีสันที่เป็นเครื่องสายล้วน และมีความแตกต่างในเรื่องระดับเสียงจากเสียงสูงของไวโอลินไปจนเสียงต่ำของเชลโลซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของดนตรีแชมเบอร์ หน้าที่ของไวโอลินแนวหนึ่งมักจะเป็นผู้ดำเนินทำนอง ในขณะที่เครื่องดนตรีแนวอื่น ๆ ทำหน้าที่เป็นแนวประสานสอดรับ โดยในบางช่วงเครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นผู้ดำเนินทำนองได้เช่นกัน

วงสตริงควอเท็ต

การจัดวงลักษณะอื่นได้แก่การจัดวงในลักษณะเครื่องสาย ประกอบกับเครื่องดนตรีประเภทอื่น โดยมีการจัดวงตั้งแต่การใช้เครื่องดนตรีสามชิ้นขึ้นไป มีชื่อเรียกเพื่อให้ทราบจำนวนเครื่องดนตรีที่ปรากฏในวง ดังนี้

ทริโอ (trio) มีผู้บรรเลงสามคน เช่น เปียโนทริโอ เครื่องดนตรีที่ใช้ได้แก่ ไวโอลิน เชลโล และเปียโน เป็นต้น

ควอเท็ต (quartet) มีผู้บรรเลงสี่คน เช่น วงสตริงควอเท็ต ดังกล่าวหรือวงที่มีผู้บรรเลงสี่คนโดยมีเครื่องดนตรีแตกต่างไปจากวงสตริงควอเท็ต

ควินเท็ต (quintet) มีผู้บรรเลงห้าคน เช่น เปียโนควินเท็ต เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ เปียโน ไวโอลิน วิโอลา เชลโล และดับเบิลเบส เป็นต้น

เซกซเท็ต (sextet) มีผู้บรรเลงหกคน ได้แก่ วงสตริงควอเท็ตรวมกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ อีกสองชิ้น

เซปเท็ต (septet) มีผู้บรรเลงเจ็ดคน ได้แก่ วงสตริงควอเท็ตรวมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ อีกสามชิ้น

ออกเท็ต (octet) มีผู้บรรเลงแปดคน ได้แก่ วงสตริงควอเท็ตรวมกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ อีกสี่ชิ้น

นอกจากนี้ยังมีการจัดวงอีกแบบหนึ่งคือ ลักษณะคล้ายวงออร์เคสตรา แต่มีขนาดเล็ก เรียกว่า แชมเบอร์ออร์เคสตรา ซึ่งแนวเสียงหนึ่งมีผู้บรรเลงได้มากกว่าหนึ่งคน แต่มีจำนวนผู้บรรเลงน้อยกว่าในวงออร์เคสตราทั่วไป การจัดวงประเภทนี้เป็นผลมาจากการจัดวงก่อนยุคคลาสสิกดังกล่าวแล้ว วงลักษณะนี้ถ้ามีเครื่องสายล้วน ๆ เรียกว่า สตริงออร์เคสตรา

ความหมายของดนตรีแชมเบอร์ที่ใช้มาตั้งแต่ยุคคลาสสิกเป็นความหมายที่ใช้กับการจัดวงเพื่อบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเท่านั้น การจัดวงที่ประกอบด้วยการขับร้องและการบรรเลงดนตรีไม่จัดเป็นดนตรีแชมเบอร์

รูปแบบการประพันธ์ดนตรีแชมเบอร์มีลักษณะเช่นเดียวบทเพลงซิมโฟนี ประกอบด้วยสี่ท่อน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว - เร็ว

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของดนตรีแชมเบอร์ที่โดดเด่นคือความคมชัดของเสียงดนตรีที่ผู้บรรเลงแต่ละคนบรรเลงเพียงคนเดียว ทำให้แนวเสียงทุกแนวมีความสำคัญยิ่ง คล้ายกับเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวกัน กล่าวคือในวงสตริงควอเท็ตผู้บรรเลงทั้งสี่คนทำหน้าที่เหมือนเป็นคน ๆ เดียวกัน เพื่อนำเสนอเสียงดนตรีที่ประสานสอดรับ ประชัน ตามบทบาทที่ตนได้รับมาอย่างเป็นหนึ่งเดียว สิ่งนี้คือความงดงามยิ่งของโสตศิลป์ที่ได้จากดนตรีแชมเบอร์ วงดนตรีประเภทนี้จึงจำเป็นต้องซ้อมร่วมกันอย่างจริงจังเพื่อให้ทุกคนเกิดความเข้าใจร่วมกันอย่างแท้จริงในการบรรเลง และสามารถแสดงออกถึงความเป็นหนึ่งเดียวอย่างแท้จริง ซึ่งความสามารถในการถ่ายทอดตัวโน้ตทุกตัวอย่างมีความหมายนี้เอง ทำให้เพลงประเภทนี้สูงด้วยคุณค่าเนื่องจากเต็มไปด้วยสุนทรีย์ของโสตศิลป์ ผู้ฟังดนตรีประเภทนี้ย่อมต้องใช้ความเข้าใจในการติดตาม ท่วงทำนอง เสียงประสาน ตลอดจนความละเอียดอ่อนที่ผู้บรรเลงต้องการสื่อความหมายอันงดงามของผู้ประพันธ์เพลงออกมา การฟังเพลงประเภทนี้ต้องการสมาธิมาก และผู้ฟังจะไม่พบกับความมีพลังจากเสียงดนตรี เช่น การบรรเลงของวงออร์เคสตรา แต่จะได้ฟังความงดงามบริสุทธิ์ของเสียงแต่ละเสียงที่เด่นชัด เป็นความซาบซึ้งที่ผู้ฟังพึงได้รับจากสุนทรีย์ของบทเพลงประเภทดนตรีแชมเบอร์

ตัวอย่าง

คลาริเน็ตควินเท็ต ในบันไดเสียง เอ เมเจอร์ ผลงานลำดับที่ 581 โดย โมทซาร์ท (Clarinet Quintet in A major, K. 581 by Mozart)

คลาริเน็ตควินเท็ตบทนี้นับว่าเป็นผลงานดนตรีเชมเบอร์ของโมทซาร์ทที่งดงามมากบทหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมฟังกันเสมอมาเนื่องจากเป็นบทเพลงที่ไพเราะยิ่งโดยเฉพาะท่อนสุดท้ายมีความน่าสนใจมาก ความโดดเด่นของเพลงบทนี้คือบทบาทของคลาริเน็ตที่เหมือนแขกรับเชิญของวงสตริงควอเท็ต โมทซาร์ทประพันธ์แนวทำนองตลอดจนลีลาการบรรเลงให้คลาริเน็ตได้แสดงออกถึงเทคนิคต่าง ๆ เช่น การไล่เสียงขึ้นลงอย่างรวดเร็ว การใช้ช่วงเสียงสูงที่สดใส ช่วงเสียงต่ำที่ดูทึบไม่สดใส และที่สำคัญคือการสอดรับประชันกันของเครื่องดนตรีทั้งห้าชิ้น ทำให้บทเพลงนี้มีเสน่ห์อย่างยิ่ง โมทซาร์ทประพันธ์เพลงบทนี้เสร็จสิ้น เมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 1789 และนำออกแสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ปีเดียวกัน

คลาริเน็ตควินเท็ตบทนี้ ประกอบด้วยสี่ท่อน คือ

1. Allegro มีลีลาจังหวะเร็ว รูปแบบของท่อนนี้ คือ โซนาตา อัลเลโกร เครื่องสายทั้งสี่เป็นผู้ดำเนินทำนอง โดยไวโอลินให้ความโดดเด่นเท่าเทียมกับคลาริเน็ต ทั้งคู่ผลัดกันเป็นผู้ดำเนินทำนอง แต่ด้วยสีสันและเทคนิคที่แตกต่างกันทำให้ท่วงทำนองที่ดำเนินไปมีความเฉพาะน่าสนใจ

2. Larghetto ท่อนนี้มีลีลาจังหวะช้า นำเสนอท่วงทำนองที่อ่อนหวานไพเราะ สอดสลับกับลีลาที่หนักหน่วงคล้ายกับบทร้องเดี่ยวของโอเปร่าที่แสดงออกถึงความเศร้า เครื่องสายบรรเลงแนวประสานอย่าง

แผ่วเบาโดยมีคลาริเน็ตดำเนินทำนองอย่างโดดเด่น บางช่วงไวโอลินดำเนินทำนองและเครื่องสายชิ้นอื่นสอดประสานโดยคลาริเน็ตจะหยุดบรรเลง ในช่วงถัดมาไวโอลินและคลาริเน็ตสอดล้อกันเพื่อดำเนินทำนองและเครื่องสายอื่นบรรเลงแนวประสาน

3. Menuetto ท่อนนี้เริ่มด้วยเสียงหนักแน่นของทุกเครื่องมือ ต่อมาไวโอลินและคลาริเน็ตเริ่มโต้ตอบกันด้วยแนวทำนองหลักตอนแรก ในช่วงทริโอหรือแนวทำนองหลักตอนที่สองไวโอลินเสนอทำนองหลักในช่วงนี้ ส่วนทริโอช่วงหลังคลาริเน็ตเป็นผู้นำเสนอทำนอง ไวโอลินและเครื่องสายอื่นสอดรับ ท่อนนี้จบลงด้วยการกลับมาของทำนองหลักตอนแรก

4. Allegretto con variazioni ท่อนนี้เป็นท่อนที่น่าสนใจที่สุดเนื่องจากเป็นท่อนที่ใช้รูปแบบแวริเอชั่นซึ่งเป็นการนำเสนอทำนองหลักและเปลี่ยนแปลงทำนองหลักรวมหกครั้ง ท่อนนี้เริ่มขึ้นด้วยการบรรเลงของเครื่องดนตรีทั้งวงนำเสนอทำนองหลักที่สนุกสนานไพเราะ การแปรทำนองครั้งที่หนึ่งเริ่มขึ้นด้วยการสอดล้อกันของไวโอลินและคลาริเน็ต การแปรทำนองครั้งที่สองเครื่องสายมีบทบาทเด่นโดยคลาริเน็ตเป็นเสียงสอดรับ การแปรทำนองครั้งที่สามเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นไมเนอร์ สื่ออารมณ์เศร้าโดยเครื่องสายมีบทบาทเด่นกว่าคลาริเน็ต การแปรทำนองครั้งที่สี่กลับมาสดใสในบันไดเสียงเมเจอร์เช่นเดิมโดยไวโอลินเป็นผู้ดำเนินทำนอง การแปรทำนองครั้งที่ห้ามีลีลาช้าลง คลาริเน็ตเป็นผู้ดำเนินทำนองที่นุ่มน่วล ลึกซึ้ง การแปรทำนองครั้งสุดท้ายกลับมาสนุกสนานอีกครั้งหนึ่งด้วยการร่วมกันบรรเลงทั้งวง

โซนาตา (Sonata)

ลักษณะทั่วไปของโซนาตาในความหมายปัจจุบัน หมายถึงบทเพลงเดี่ยว บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชิ้นเดียวหรือบทเพลงเดี่ยวที่มีเปียโนบรรเลงประกอบ ซึ่งโซนาตาลักษณะนี้คือโซนาตาที่เกิดในยุคคลาสสิก ยังมีโซนาตาอีกลักษณะหนึ่งคือบาโรคโซนาตา มีลักษณะแตกต่างออกไป โซนาตาเป็นบทเพลงที่เน้นเทคนิคการบรรเลงของเครื่องดนตรีเดี่ยว แสดงให้เห็นถึงสุนทรีย์ที่ได้จากเครื่องดนตรีชิ้นเดียวซึ่งแตกต่างไปจากบทเพลงประเภทอื่น กล่าวได้ว่าโซนาตามีลักษณะตรงกันข้ามกับซิมโฟนีโดยสิ้นเชิง ในขณะที่ซิมโฟนีเน้นการแสดงออกของเครื่องดนตรีทุกประเภทที่ ให้ความรู้สึกยิ่งใหญ่ แต่โซนาตาเน้นการแสดงเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว เพื่อให้เห็นถึงความโดดเด่นของเครื่องดนตรีชิ้นนั้นและความสามารถของผู้บรรเลงเดี่ยวอย่างเด่นชัด

การแสดงเปียโนโซนาตา

ประวัติ

โซนาตา เป็นคำมาจากภาษาอิตาเลียน sonare หมายถึง เสียง เป็นรูปแบบสำคัญของบทเพลงในยุคบาโรคจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบการประพันธ์เพลงโซนาตาที่ควรกล่าวถึงคือคลาสสิกโซนาตา (Classical sonata) มีพัฒนาการขึ้นมาในยุคคลาสสิก จนเป็นรูปร่างอย่างที่พบเห็นในปัจจุบัน ปี ค.ศ. 1760 ผู้ที่มีส่วนพัฒนาคือ ไฮเดิน และโมทซาร์ท ส่วนบาโรคโซนาตา (Baroque sonata) เป็นบทเพลงที่กำเนิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1660 จนถึง ค.ศ. 1760 ผู้ประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง ได้แก่ วิวัลดี บาค และฮันเดล เป็นต้น โซนาตาทั้งสองแบบมีความแตกต่างกัน แต่โดยปกติเวลากล่าวถึงโซนาตามักจะมีความหมายถึงคลาสสิกโซนาตา ถ้าจะกล่าวถึงบาโรคโซนาตาจะใช้คำเต็มว่า บาโรคโซนาตา เสมอเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน

ลักษณะ

โซนาตาทั้งสองลักษณะ คือ บาโรคโซนาตา และคลาสสิกโซนาตา มีลักษณะดังนี้

1. บาโรคโซนาตา เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นสำหรับการบรรเลงของวงดนตรีขนาดเล็ก ซึ่งการจัดวงที่นิยมบรรเลงมากที่สุดคือ ทริโอโซนาตา ซึ่งเป็นบทเพลงที่แบ่งแนวบรรเลงเป็นสามส่วนคือส่วนที่บรรเลงแนวเสียงสูงสองแนว และส่วนที่บรรเลงแนวเสียงต่ำหนึ่งแนว ปกติเครื่องดนตรีที่บรรเลงแนวเสียงสูง ได้แก่ ไวโอลินสองคัน หรือไวโอลินและฟลู้ต ส่วนที่บรรเลงเสียงต่ำ คือ แนวเบส ได้แก่ เชลโล และฮาร์พซิคอร์ด ซึ่งบรรเลงแนวเบสและแต่งเติมแนวประสานด้วยบาโรคโซนาตาแบ่งได้เป็นสองแบบ

คือ โซนาตาวัด (church sonata) ประกอบด้วยสี่ท่อน คือ ช้า - เร็ว - ช้า - เร็ว และแชมเบอร์โซนาตา (chamber sonata) ประกอบด้วยหลายท่อน โดยนำรูปแบบเพลงเต้นรำมาใช้คล้ายเพลงชุด เช่น Prelude - Allemande - Courante - Saraband - Gigue (หรือ Gavotte) บาโรคโซนาตายังมีลักษณะรายละเอียดอีกมากตามการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์เพลง

2. คลาสสิกโซนาตา ได้แก่ โซนาตาที่พัฒนาขึ้นมาในยุคคลาสสิกและได้ใช้เป็นรูปแบบการประพันธ์ในยุคต่อ ๆ มา โดยมีการปรับปรุงหรือยืดหยุนต่ามยุคสมัยแต่ยังคงโครงสร้างสำคัญของโซนาตา ในยุคนี้รูปแบบการประพันธ์ของโซนาตาคล้ายกับซิมโฟนีประกอบด้วยสี่ท่อน คือ เร็ว - ช้า - เร็ว - เร็ว มีรายละเอียดดังนี้

ท่อนแรก ใช้รูปแบบโซนาตาอัลเลโกร มีลีลาจังหวะเร็ว คือ allegro ถ้ามีส่วนนำลีลาจังหวะช่วงนี้จะช้า ลักษณะของท่อนนี้สื่อความรู้สึกยิ่งใหญ่ ตื่นเต้น ซับซ้อน

ท่อนที่สอง ใช้รูปแบบหลายหลากคือโซนาตาอัลเลโกร เทร์นารี ไบนารี และแวริเอชัน มีลีลาจังหวะช้า คือ adagio, andante, largo หรือ lento ลักษณะของท่อนนี้เน้นทำนองที่ไพเราะสื่อความรู้สึกหลากหลายตามแนวคิดของผู้ประพันธ์เพลง

ท่อนที่สาม ใช้รูปแบบเทร์นารี หรือมินูเอท มีลีลาจังหวะเร็ว คือ allegro ลักษณะของท่อนนี้ใช้โครงสร้างของจังหวะเต้นรำแบบมินูเอท หรือวอลท์ซ ในอัตราจังหวะ 3/4 สื่อความรู้สึกเบาสบาย สดใส

ท่อนที่สี่ ใช้รูปแบบโซนาตาอัลเลโกรหรือรอนโด มีลีลาจังหวะเร็ว คือ allegro หรือ presto ลักษณะของท่อนนี้สื่อความรู้สึกของพลังและเป็นบทสรุป

บันไดเสียงที่ใช้ปกติ ท่อนแรกและท่อนสุดท้ายเป็นบันไดเสียงหลักที่ปรากฏในชื่อของบทเพลง ส่วนท่อนที่สองเป็นบันไดเสียงอื่น ส่วนท่อนที่สามอาจจะเป็นบันไดเสียงหลัก หรือบันไดเสียงอื่นก็ได้

เปียโนโซนาตาของไฮเดินและโมทซาร์ท มักจะประกอบด้วยสามท่อนเท่านั้น ปกติท่อนที่ตัดทอนออกไปมักจะเป็นท่อนที่สองหรือสามท่อน ที่คงไว้เสมอมักจะเป็นท่อนที่หนึ่งและสี่ นอกจากนี้มีเปียโนโซนาตาหลายบทที่มีรูปแบบการประพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามที่กล่าวมานี้ เนื่องจากเปียโนโซนาตาเป็นการประพันธ์ที่มีการยืดหยุ่นในเรื่องรูปแบบการประพันธ์ค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับบทเพลงประเภทอื่น ๆ

โซนาตาที่นิยมประพันธ์และมีเป็นจำนวนมากคือเปียโนโซนาตา ซึ่งบรรเลงโดยเปียโนหลังเดียว ผู้บรรเลงเป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงมาก จัดเป็นศิลปินเดี่ยว (virtuoso) บทเพลงเหล่านี้มีความไพเราะ แสดงออกถึงเทคนิคในการประพันธ์และการบรรเลงอย่างเด่นชัด โซนาตาสำหรับไวโอลิน เชลโล และเครื่องดนตรีอื่น ๆ มักมีเปียโนบรรเลงประกอบ แต่บทบาทของเปียโนไม่เด่นเท่าเครื่องดนตรีเดี่ยว ทำหน้าที่เป็นผู้คลอ (accompanist) เท่านั้น

สุนทรีย์

โซนาตาเป็นบทเพลงที่เน้นการบรรเลงของเครื่องดนตรีเดี่ยวหรือกลุ่มเครื่องดนตรีไม่กี่ชิ้น ดังนั้น จึงไม่มีความยิ่งใหญ่ มีพลังดังลักษณะของซิมโฟนี แต่ความโดดเด่น ความน่าสนใจ อยู่ที่การนำเสนอท่วงทำนองและการประสานเสียงโดยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว สามารถกระทำได้ ซึ่งต้องใช้เทคนิคในการประพันธ์และการบรรเลงอีกลักษณะหนึ่ง

สิ่งนี้เองเป็นเสน่ห์ที่ผู้ฟังกระหายที่จะติดตามฟังท่วงทำนองที่ดำเนินไปและแปรเปลี่ยนไปด้วยเทคนิคเฉพาะของเครื่องดนตรีเดี่ยวแต่ละชนิด ผู้ฟังที่เข้าใจเครื่องดนตรีเดี่ยวเป็นอย่างดี จึงสามารถซาบซึ้งกับบทเพลงประเภทนี้ได้อย่างดี สำหรับผู้ที่เริ่มหัดฟังเพลงประเภทนี้โดยไม่มีความเข้าใจมากพออาจจะเบื่อหน่ายได้ เนื่องจากการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวไม่สามารถเรียกร้องความสนใจชวนติดตามได้ แต่ถ้าค่อย ๆ หัดฟังเพลงประเภทนี้ไปเรื่อย ๆ โดยศึกษาทำความเข้าใจบทเพลงโซนาตาก็สามารถมอบความซาบซึ้งในอีกลักษณะหนึ่งให้กับผู้ฟังได้อย่างยากยิ่งที่จะหาคำอธิบายถึงความรู้สึกที่ได้รับ เนื่องจากบทเพลงโซนาตามีสุนทรีย์ในตัวเอง เพื่อรอการค้นพบจากผู้ฟังที่สนใจอยู่ตลอดเวลาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเพลงประเภทซิมโฟนี คอนเชร์โต หรือเพลงประเภทอื่น ๆ

ตัวอย่างโน้ตเพลงเปียโนโซนาตา หมายเลข 14
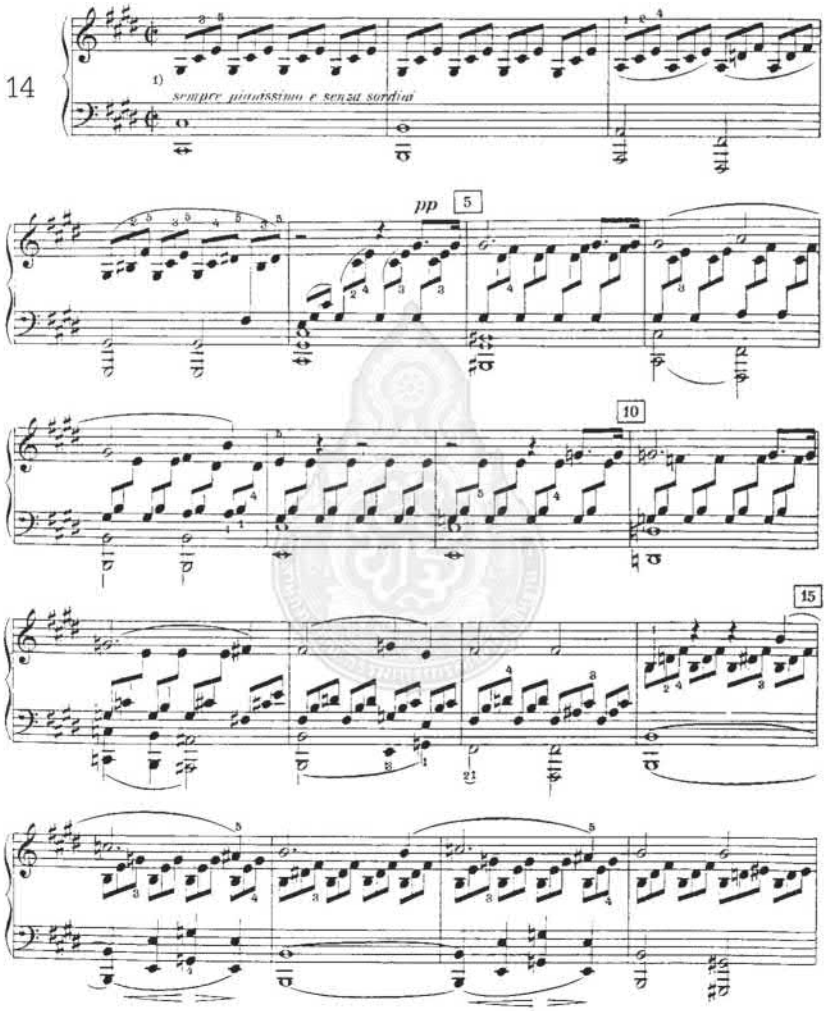
ตัวอย่าง

เปียโนโซนาตา หมายเลข 14 ในบันไดเสียง ซีชาร์ป ไมเนอร์ ผลงานลำดับที่ 27 หมายเลข 2 "แสงเดือน" โดย เบโธเฟน (Piano Sonata No. 14 in C sharp minor, Op. 27 No. 2 "Moonlight" by Beethoven)

Moonlight Sonata เป็นชื่อเฉพาะที่คนทั่วไปใช้เรียกเปียโน-โซนาตาบทนี้ของเบโธเฟน (ค.ศ. 1770 - ค.ศ. 1827) เหตุที่ได้ชื่อว่า โซนาตาแสงเดือน สันนิษฐานว่าเนื่องมาจากบทบรรยายเพลงนี้ของ L. Rellstab (ค.ศ. 1799 - ค.ศ. 1860) สำหรับท่อนแรกว่าคล้ายกับบรรยากาศของ การล่องนาวา ท่ามกลางแสงเดือนยามวันเพ็ญ เหนือทะเลสาบลูเซิร์น เบโธเฟนประพันธ์บทเพลงนี้เสร็จในปี ค.ศ. 1802 โดยบันทึกไว้ในผลงานนี้ว่า Sonata quasi una fantasia ซึ่งหมายถึงโซนาตาในรูปแบบของแฟนตาซี จึงทำให้รูปแบบการประพันธ์ของโซนาตาบทนี้มีรูปแบบแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ของโซนาตาโดยทั่วไป ท่อนแรกของโซนาตาบทนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและนิยมฟังกันมาก อีกสองท่อนไม่เป็นที่นิยมฟังนัก ทั้งนี้เนื่องจากความโดดเด่นของท่อนแรกที่ไพเราะเต็มไปด้วยจินตนาการอันเปี่ยมล้นของสุนทรียรสที่เบโธเฟนสามารถสื่อเข้าถึงก้นบึ้งแห่งความรู้สึกของผู้ฟังนั่นเอง

1. Adagio sostenuto ท่อนนี้มีลีลาจังหวะช้า เป็นความงดงามทางโสตศิลป์ที่สมบูรณ์แบบมากที่สุดบทหนึ่ง ในวรรณคดีเปียโนที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นโดยมนุษยชาติและเต็มไปด้วยจินตนาการที่ลุ่มลึกนำเสนอความงดงามในความเงียบสงบของเสียงดนตรีตลอดทั้งบทเพลง

ลีลาจังหวะของท่อนนี้ช้าและเต็มไปด้วยความรู้สึกไม่เป็นรูปแบบตามหลักเกณฑ์ เนื่องจากเบโธเฟนได้กล่าวไว้แล้วว่าเป็น โซนาตาแนวแฟนตาซีคือการนำเสนอความเพ้อฝัน บทเพลงเริ่มต้นด้วยส่วนนำสั้น ๆ ที่แผ่วเบาก่อนที่ท่วงทำนองหลักเพียงทำนองเดียวที่สามารถดึงความรู้สึกของผู้ฟังให้โลดแล่นไปตามจินตนาการของอานุภาพแห่ง โสตศิลป ในช่วงกลางมีแนวทำนองเดิมปรากฏขึ้นโดยการเปลี่ยนระดับเสียงและเพิ่มความดังขึ้นระดับหนึ่ง ทำนองเดิมย้อนกลับมาอีกครั้งหนึ่งด้วยความแผ่วเบาและเริ่มดังขึ้นก่อนที่จะจบลงอย่างนุ่มนวล

2. Allegretto ท่อนที่สองมีรูปแบบเทร์นารี ในบันไดเสียงดีแฟลทเมเจอร์ มีลีลาค่อนข้างเร็ว ท่วงทำนองหลักทั้งสองตอนให้ความรู้สึกสดใส สนุกสนาน บอบบาง ไม่จริงจัง ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของรูปแบบเทร์นารีในท่อนที่สามของเพลงโซนาตา เนื่องจากโซนาตาบทนี้มีเพียงสามท่อน เบโธเฟนตัดท่อนที่สองออกไป ท่อนนี้จึงใช้รูปแบบท่อนที่สาม

3. Presto agitato ท่อนที่สามมีลีลาจังหวะรวดเร็ว ครึกครื้นกว่าสองท่อนที่ผ่านมา รูปแบบที่ใช้คือโซนาตาอัลเลโกรในบันไดเสียงหลักคือซีชาร์ปไมเนอร์ ช่วงพัฒนาทำนองหลักมีความน่าสนใจในเรื่องของทำนองและเทคนิคต่าง ๆ ทำให้มีความแตกต่างไปจากช่วงเสนอทำนองหลักในช่วงแรกและช่วงย้อนกลับต้นเป็นการกลับมาของทำนองหลักทั้งหมดโดยมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยตามรูปแบบโซนาตาอัลเลโกร ช่วงปิดท้ายที่ค่อนข้างยาวตามลักษณะการประพันธ์ของเบโธเฟนมีความน่าสนใจด้วยการสอดแทรกทำนองหลัก และการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการดำเนินไปของทำนองหลัก รวมทั้งการใช้เสียงดัง - ค่อยสลับกันไปก่อนที่จะจบลงด้วยเสียงดังที่สุดอย่างมั่นคง

บทเพลงประเภทอื่น ๆ

บทเพลงที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นบทเพลงที่สำคัญ อย่างไรก็ตามยังมีบทเพลงที่น่าสนใจและศึกษาอีกหลายประเภท ได้แก่ บทเพลงชุดออราทอริโอ คันตาตา แมส บทเพลงเปียโน เป็นต้น ซึ่งจะกล่าวถึงบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้บางประเภทโดยย่อ

บทเพลงชุด (Suite)

บทเพลงชุดปกติ หมายถึง บทเพลงบรรเลงที่สำคัญของยุคบาโรค มีหลายท่อน ซึ่งมีการกำหนดลักษณะของการประพันธ์ไว้อย่างแน่นอน โดยแต่ละท่อนมักจะเป็นลักษณะของจังหวะเต้นรำโดยอยู่ในบันไดเสียงเดียวกัน จึงเรียกบทเพลงประเภทนี้อีกชื่อหนึ่งว่า dance suite ซึ่งมิได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ในการเต้นรำ แต่ประสงค์เพื่อใช้ในการบรรเลงให้ความไพเราะในการแสดง นอกจากนั้นยังหมายถึงบทเพลงชุดยุคใหม่ตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1870 เป็นต้นมา โดยการประพันธ์มิได้ใช้โครงสร้างของจังหวะเต้นรำ และแต่ละท่อนไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือบันไดเสียงไว้ดังเช่นบทเพลงชุดในยุคบาโรค

ลักษณะ

1. บทเพลงชุดบาโรค (Baroque Suite) บทเพลงของบาคเป็นตัวอย่างสำคัญของบทเพลงชุดบาโรค โดยทั่วไปจะเริ่มต้นด้วยท่อนแรก คือ Prelude (บทนำ) ซึ่งบางเพลงอาจจะไม่มีก็ได้ ต่อจากนั้นจะเป็นท่อนที่เป็นจังหวะเต้นรำแบบต่าง ๆ ตามแต่ผู้ประพันธ์กำหนด คือ Allemande, Courante, Saraband และจบลงด้วย Gigue ซึ่งเป็นท่อนที่

ผู้ประพันธ์เพลงกำหนดจังหวะเองโดยจะเป็นจังหวะอะไรก็ได้ดังกล่าวมาแล้ว แต่ปกติมักจะเป็นจังหวะเต้นรำแบบ bourree, gavotte, passepied, polonaise หรือ rigaudon บทเพลงชุดที่มีลักษณะดังกล่าวนี้สามารถพบได้ในผลงานของบาค ประเภทบทเพลงชุดฮาร์พซิคอร์ด ได้แก่ English Suites, French Suites และ Partita และยังพบได้ในผลงาน บทเพลงชุดสำหรับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสองสามชิ้นจนถึงการบรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา ซึ่งบทเพลงชุดที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสองสามชิ้น หรือวงออร์เคสตราบางบท มีความยืดหยุ่นในเรื่องรูปแบบที่ใช้ประพันธ์ บางครั้งบทเพลงชุดอาจจะมีการสอดแทรกท่อนที่นำเสนอทำนองไพเราะที่เรียกว่า air ไว้ ซึ่งมิใช่เป็นจังหวะเต้นรำแต่อย่างใด ลักษณะดังกล่าวนี้พบได้ในผลงานของบาคบางบทและผลงานของฮันเดลเสมอ ในอิตาลีการประพันธ์บทเพลงชุดมักมุ่งเน้นไปที่การประพันธ์ สำหรับดนตรีแชมเบอร์มีชื่อเรียกเฉพาะว่า sonata da camera

2. บทเพลงชุดยุคใหม่ (Modern Suite) เป็นบทเพลงที่มีหลายท่อน ประพันธ์ขึ้นสำหรับวงออร์เคสตรา บางครั้งใช้ในความหมายของดนตรีบรรยายเรื่องราวที่มีหลายท่อนจบ เช่น Scheherezade โดย Rimsky - Korsakov เป็นต้น

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของบทเพลงชุดบาโรคอยู่ที่ความงดงามของจังหวะเต้นรำที่มีความหลากหลายและการดำเนินไปของทำนองที่ชัดเจน รวมทั้งรูปพรรณแบบสอดทำนอง ซึ่งเป็นลักษณะการประพันธ์ที่พบได้เสมอของเพลงยุคบาโรค ด้วยการบรรเลงของเครื่องดนตรีเดี่ยวไปจนถึงการบรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา

ทำให้บทเพลงชุดมีความหลากหลายของสีสันซึ่งเป็นสุนทรีย์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของบทเพลงชุด นอกจากนี้ในท่อนที่เน้นแนวทำนองซึ่งมิใช่เป็นจังหวะเต้นรำ คือ air เป็นท่อนที่มีความไพเราะเสมอ โดยผู้ฟังจะได้ฟังท่วงทำนองที่ไพเราะลึกซึ้งเต็มไปด้วยความงดงามของโสตศิลป์

สำหรับบทเพลงชุดยุคใหม่ซึ่งบรรเลงด้วยวงออร์เคสตราและมักจะเป็นบทเพลงประเภทดนตรีบรรยายเรื่องราวนั้น สุนทรีย์ที่ผู้ฟังได้รับเป็นไปในทำนองเดียวกับดนตรีบรรยายเรื่องราวที่ได้กล่าวมาแล้ว

บาค (ค.ศ. 1685 - ค.ศ. 1750)

ตัวอย่าง

บทเพลงชุดสำหรับออร์เคสตรา หมายเลข 4 ใน บันไดเสียง ดี เมเจอร์ ผลงานลำดับที่ 1069 โดยบาค (Suite for Orchestra No. 4 in D major, BWV 1069 Bach)

บทเพลงนี้บาค (ค.ศ. 1685 - ค.ศ. 1750) ประพันธ์ขึ้นเพื่อให้วงออร์เคสตราที่ประกอบไปด้วย โอโบ 3 เครื่อง บาสซูน 1 เครื่อง ทรัมเป็ต 3 เครื่อง เครื่องสาย กลองทิมพานี และฮาร์พซิคอร์ด บรรเลงมีอยู่ด้วยกัน 5 ท่อน คือ

1. Overture ท่อนนำซึ่งเป็นท่อนแรก เริ่มต้นด้วยลีลาจังหวะช้าและเข้าสู่ช่วงกลางหรือส่วนสำคัญของบทเพลงซึ่งมีลีลาจังหวะเร็ว

2. Bourree ใช้รูปแบบเทร์นารี เริ่มต้นด้วยลีลาและท่วงทำนองที่สดใส ในช่วงกลางท่วงทำนองเปลี่ยนไป และกลับมาจบด้วยทำนองสดใสอีกครั้งหนึ่ง

3. Gavotte ท่อนนี้มีลีลาจังหวะที่ช้าเนิบนาบกว่าจังหวะปกติของ gavotte ซึ่งเป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์

4. Menuet เช่นเดียวกับความรู้สึกของท่อนที่ 3 บาคทำให้ท่อนนี้มีท่วงทำนองที่สื่อความรู้สึกเนิบนาบ หนักหน่วงกว่าลักษณะปกติของจังหวะเต้นรำ menuet ทั่ว ๆ ไป

5. Rejouissance ชื่อของท่อนนี้หมายถึง ความสนุกสนาน ความยินดี (rejoicing) ท่อนนี้มิใช่เป็นจังหวะเต้นรำที่แท้จริงเท่าไร นักบาคมีความประสงค์ให้เป็นท่อนที่สรุปเรื่องราวของเพลงบทนี้มากกว่า ซึ่งเน้นความยิ่งใหญ่กว่าท่อนอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ออราทอริโอ (Oratorio)

ออราทอริโอ เป็นบทเพลงที่มีความสำคัญมากประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นบทเพลงขนาดใหญ่เกี่ยวกับศาสนา กำเนิดของออราทอริโอสามารถสืบค้นได้ถึงประมาณปี ค.ศ. 1600 มีผลงานของ Cavalieri คือ Rappresentazione di anima e di corpo ซึ่งเป็นผลงานคล้ายโอเปร่า คือมีการแสดงประกอบฉาก การแต่งกาย ซึ่งอาจเรียกว่า โอเปร่าศักดิ์สิทธิ์ (sacred opera) ผลงานที่มีลักษณะเป็นออราทอริโอแท้จริงคือการประพันธ์ของ Carissimi (ค.ศ. 1605 - ค.ศ. 1674) เช่น Jephta, Judicium เป็นต้น

ตัวอย่างโน้ตเพลงออราทอริโอ

Israel in Egypt "Who Is Like Unto Thee, O God โดย ฮันเดล

George Frederick Handel. 1685–1759

CHORTS.
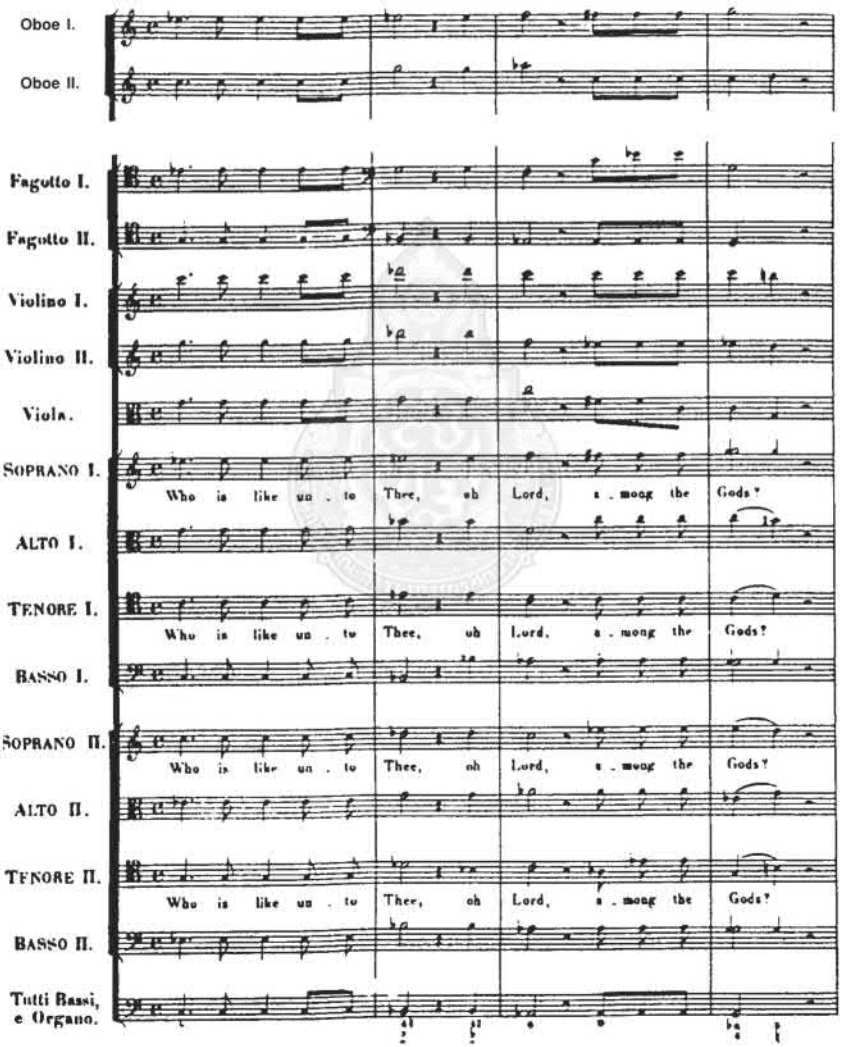
ลักษณะ

ออราทอริโอคือบทเพลงสำหรับการขับร้องลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่การขับร้องเดี่ยว คู่ กลุ่มเล็ก จนถึงการขับร้องประสานเสียง โดยมีวงออร์เคสตราบรรเลงประกอบเรื่องราวหรือเนื้อหาของการขับร้อง เป็นเรื่องของศาสนา หรือความคิดคำนึงเกี่ยวกับธรรมชาติ ใช้แสดงในโบสถ์หรือในโรงแสดงคอนเสิร์ต ซึ่งไม่มีฉาก เครื่องแต่งกาย หรือการแสดงของผู้ร้องแต่อย่างใด บทที่ใช้ขับร้องเป็นเนื้อหาที่ประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกตามประสงค์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งแตกต่างไปจากบทเพลงของศาสนาประเภทอื่นที่ใช้บทสวดดั้งเดิมในภาษาละตินเป็นบทขับร้อง เช่น เพลงประเภท แมสริควิเอม หรือแพสเชิน

สุนทรีย์

สุนทรีย์ของออราทอริโอคือความสมบูรณ์แบบขององค์ประกอบดนตรีที่ผู้ฟังได้รับ เนื่องจากออราทอริโอเป็นบทเพลงที่มีทั้งการขับร้องและการบรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา สีสันขององค์ประกอบดนตรีทั้งหมดสามารถรับฟังได้จากออราทอริโอ ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นความงดงามยิ่งของโสตศิลป์ นอกจากนี้บทร้องที่ไพเราะแสดงออกถึงความรู้สึกต่าง ๆ อย่างเด่นชัด ซึ่งเน้นถึงความเชื่อความศรัทธาในพระเจ้าของคริสต์ศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ออราทอริโอสูงไปด้วยคุณค่า

ฮันเดล (ค.ศ. 1685 - ค.ศ. 1759)

ตัวอย่าง

แมสซายา โดย ฮันเดล (Messiah by Handel)

ฮันเดล (ค.ศ. 1685 - ค.ศ. 1759) ใช้เวลาเพียง 24 วัน ใน ปี ค.ศ. 1742 ประพันธ์บทเพลงนี้ และใช้เวลาแสดงทั้งสิ้นประมาณสองชั่วโมงครึ่ง บทขับร้องฮันเดลนำมาจากบทประพันธ์ของ C. Jennens แสดงรอบปฐมทัศน์ ณ นครดับลิน ประเทศไอร์แลนด์ ซึ่งได้รับความสำเร็จดี แต่การแสดงครั้งแรก ณ กรุงลอนดอนในปีต่อมา ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากมีการต่อต้านเรื่องศาสนาเกิดขึ้นในเวลานั้น โดยการแสดงในโรงคอนเสิร์ตที่ใช้บทร้องเกี่ยวกับศาสนามักจะได้รับการต่อต้านทั้งสิ้น ผลงานชิ้นนี้ของฮันเดลจึงได้รับการต่อต้านไปด้วย เมื่อเวลาผ่านไปประมาณหนึ่งทศวรรษเพลงบทนี้จึงได้รับความนิยมจากผู้ฟังทั่วไป และมีการแสดงเป็นประจำทุกปีเพื่อหารายได้ช่วยผู้ยากไร้และเหล่าบรรดา

เด็กกำพร้า ปกติการแสดงบทเพลงแมสซายากระทำในช่วงเทศกาลคริสต์มาส เนื่องจากเนื้อหาของเพลงเป็นเรื่องของพระเยซู ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเทศกาลนี้ บทเพลงนี้แบ่งเป็นสามตอนด้วยกัน คือ ตอนแรก การพยากรณ์การกำเนิดของพระเยซู เป็นเรื่องราวการแสวงบุญของ พระแมสซายาเพื่อประกาศให้ชาวโลกได้ทราบถึงการกำเนิดของพระเยซู ผู้ที่จะมาช่วยมนุษยชาติให้พ้นจากบาป ตอนที่สอง ชีวิตแห่งพระเยซู เป็นเรื่องราวความทนทุกข์ทรมานของพระเยซูผู้ยิ่งใหญ่เหนือพระเจ้าและกษัตริย์ทั้งปวง เพื่อช่วยถ่ายบาปให้กับชาวโลก ตอนที่สาม ชีวิตนิรันดร์ กล่าวถึงเรื่องราวการกำเนิดใหม่ของพระเยซูหลังจากสิ้นพระชนม์

บทขับร้องมีทั้งหมดประมาณ 50 บท ซึ่งผู้ขับร้องบรรยายถึงเรื่องราวเป็นลำดับ สื่อความรู้สึกหลากหลายตามเนื้อเรื่องตั้งแต่ความสงสาร ความร่าเริง ความสงบสบาย และความระทมทุกข์ เรื่องราวที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้ขับร้องโดยผู้ขับร้องเดี่ยว และการขับร้องประสานเสียง รวมทั้งบทเพลงบางตอนที่เป็นการบรรเลงเฉพาะวงออร์เคสตรา ไม่มีการขับร้องประกอบ บทเพลงที่มีชื่อเสียง เช่น Pastoral Symphony ในตอนที่หนึ่ง He shall feed his Flock like a shepherd ขับร้องเดี่ยวโดยเสียงอัลโต และบทเพลงที่นิยมฟังกันมากที่สุดคือ Hallelujah! บทเพลงประสานเสียงจากตอนที่สองบทเพลงนี้มีรูปแบบผสมผสานระหว่างการสอดทำนองและการใส่เสียงประสาน ทำนองที่แสดงออกถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า การใช้เทคนิคลีลาของแนวเสียงทั้งสี่แนวในการสอดรับล้อกันเป็นช่วง เป็นจุดเด่นของเพลงบทนี้ การใช้ความดังค่อยของการขับร้อง แสดงออกถึงความสงบ และความมีพลังของพระเจ้าได้อย่างเด่นชัด บทร้องของเพลงนี้กล่าวว่า

Hallelujah! For the lord God omnipotent reigneth.

The kingdom of this world is become the kingdom of our Lord, and of His Christ : and He shall reign for ever and ever.

King of Kings, and Lord of Lords, Hallelujah!

ฮาเลลูยา! เพราะว่าพระองค์ผู้ทรงเป็นพระเจ้า ประกอบด้วยฤทธานุภาพทุกประการ ทรงครอบครองอยู่

บรรดาแผ่นดินแห่งพิภพนี้กลายเป็นอาณาจักรของพระองค์พระผู้เป็นเจ้าของเรา และของพระคริสต์ของพระองค์ และพระองค์จะทรงครอบครองสืบไปนิรันดร์

พระมหากษัตริย์แห่งพระมหากษัตริย์ทั้งปวง และพระเจ้าแห่งพระเจ้าทั้งปวง ฮาเลลูยา!

แมส (Mass)

แมส คือบทเพลงสวดในนิกายโรมันคาทอธิลิก ซึ่งมีมานานนับศตวรรษ ใช้ในการสวด การพิธีต่าง ๆ คำว่า mass มาจากคำ ในภาษาละตินว่า missa มีที่มาจากประโยคที่ว่า “Ite, missa est congregatio” แปลว่า ไปได้ การประชุมสวดเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นประโยคในช่วงสุดท้ายของการกระทำพิธีสวด

ลักษณะ

แมสเป็นบทเพลงสวดที่แบ่งเป็นสองส่วนสำคัญ คือ Proper และ Ordinary ส่วนแรก คือ พรอเพอร์ เป็นส่วนที่ประกอบด้วยบทร้องและบทเพลงที่แตกต่างกันไปตามเทศกาล หรือการกระทำพิธีเฉพาะ ประกอบ

ด้วย Introit, Gradual, Alleluia, Offertory, และ Communion ส่วนที่สอง คือ ออร์ดินารี เป็นส่วนที่ประกอบด้วยบทร้องคงเดิมโดยตลอด ได้แก่ Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, และ Agnus Dei ในส่วนของออร์ดินารีเป็นทำนองที่ไม่ไพเราะนัก มีลักษณะหลากหลายตามบทร้องที่ปรากฏ ส่วนบทร้องและทำนองในส่วนพรอเพอร์มีลักษณะหลากหลายไพเราะ ลึกซึ้งและเก่าแก่มากกว่าส่วนออร์ดินารี

ก่อนศตวรรษที่ 12 แมสเป็นบทขับร้องเดี่ยวหรือขับร้องหมู่ ยังไม่มีการประสานเสียง หลังศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมาบทเพลงแมสเริ่มมีการขับร้องประสานเสียงเกิดขึ้น เรียกว่า organum ซึ่งเป็นการประสานเสียงแบบสอดทำนอง (polyphonic music) และได้มีการพัฒนาตามยุคสมัยของเพลงตลอดมา เมื่อเครื่องดนตรีมีบทบาทมากขึ้นผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้เสียงดนตรีเข้ามาร่วมบรรเลงกับบทร้องด้วย ทำให้เกิดเป็นบทประพันธ์ที่แตกต่างไปจากแมสในสมัยดั้งเดิมมาก ตั้งแต่ยุคบาโรคเป็นต้นมาแมสเน้นการประพันธ์ที่มีทั้งการขับร้องลักษณะต่าง ๆ ร่วมกับการบรรเลงของวงออร์เคสตรา ทำให้ผลงานมีความยิ่งใหญ่มากขึ้นเป็นลำดับ

ยังมีเพลงสวดอีกลักษณะหนึ่งคือ ริควิเอม (requiem) ได้แก่เพลงสวดที่ใช้ในพิธีศพ ซึ่งมีความไพเราะน่าสนใจเช่นเดียวกัน

สุนทรีย์

แมสเป็นบทเพลงที่มีรูปแบบความหลากหลาย ปกติผู้ฟังทั่วไปมักได้ยินเพลงแมสตั้งแต่ยุคบาโรคเป็นต้นมา ได้แก่ รูปแบบเพลงที่มีการขับร้องและบรรเลงของวงออร์เคสตรา บทเพลงประเภทนี้มีความงดงามสมบูรณ์เนื่องจากสีสันของบทเพลงมีองค์ประกอบดนตรีครบถ้วน

ความหลากหลายของบทเพลงแต่ละท่อนที่ดำเนินไปตามจินตนาการของผู้ประพันธ์เป็นความน่าสนใจยิ่ง สำหรับเพลงสวดสมัยโบราณที่มีแต่การขับร้องเท่านั้นเป็นบทเพลงที่ต้องการพื้นฐานในการฟัง ผู้ฟังควรได้ศึกษาลักษณะของเพลงสวดเหล่านี้ให้ถ่องแท้จะได้รับอรรถรสจากการฟังเช่นกัน

ตัวอย่าง

มิซซา โซเลมนิส ผลงานลำดับที่ 123 โดย เบโธเฟน (Missa Solemins, Op. 123 by Beethoven)

แมสบทนี้มีชื่อเฉพาะที่เบโธเฟนตั้งชื่อไว้เป็นภาษาละตินว่า มิซซา โซเลมนิส เนื่องจากเบโธเฟนเน้นการถ่ายทอดความรู้สึกที่สงบเยือกเย็นลุมลึก ซึ่งเป็นความหมายของคำว่า solemnis เบโธเฟนใช้เวลาประพันธ์เพลงนี้ในช่วง ค.ศ. 1819 - ค.ศ. 1822 ซึ่งมีลักษณะทั่วไปเหมือนเพลงแมสในยุคนี้คือเป็นเพลงขนาดใหญ่ ประกอบด้วยการขับร้องลักษณะต่าง ๆ ร่วมกับวงออร์เคสตราขนาดใหญ่ การแสดงรอบปฐมทัศน์ของเพลงนี้จัดขึ้น ณ กรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1824

เพลงนี้ประกอบด้วยบทเพลงย่อย ๆ 5 ท่อน ด้วยกันคือ Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus และ Agnus Dei

Kyrie ประกอบด้วยสามส่วนหลัก ความรู้สึกของเพลงท่อนนี้เป็นไปตามความคิดหลักของเบโธเฟนคือการแสดงออกของอารมณ์ที่ลุมลึกโดยใช้ลักษณะของการประพันธ์ซิมโฟนีเป็นโครงสร้างในการประพันธ์ บทเพลงเริ่มต้นด้วยการบรรเลงนำของวงออร์เคสตราอย่างแผ่วเบาและการขับร้องของวงประสานเสียงสลับกับการขับร้องของกลุมนักร้องเดี่ยวที่เต็มไปด้วยความสงบเยือกเย็น สอดสลับกับความมีพลังเป็นบางช่วง

Gloria ท่อนนี้ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ Gloria in excelsis deo ในลีลาจังหวะเร็วมีชีวิตชีวา (Allegro vivace) Gratias agimus tibi ในลีลาจังหวะเร็ว (Meno allegro) Qui tollis peccata mundi ในลีลาจังหวะช้า (Larghetto) และ Quoniam tu solus sanctus ในลีลาจังหวะเร็วและสง่างาม (Allegro maestoso) โดยมีทำนองหลักที่ดำเนินไปและสอดแทรกไปในแต่ละส่วนเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของบทเพลงท่อนนี้ โดยเริ่มจากความนุ่มนวล เบา และค่อย ๆ เพิ่มพลังขึ้นเรื่อย ๆ จนจบอย่างมีพลังในท่อนสุดท้าย ซึ่งใช้การประพันธ์ลักษณะฟิวก์

Credo ท่อนนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ Credo in unum Deum, Et incarnatus est, และ Et ascendit in coelum โดยมีโมทีฟของคำว่า Credo คือโน้ตสำคัญ 4 ตัว ลักษณะการดำเนินไปของบทเพลงคล้ายกับ Gloria คือ ท่อนกลางของบทเพลงนี้มีลีลาจังหวะช้าแสดงถึงความสงบ ความมีสมาธิ ในขณะที่ส่วนต้นและส่วนท้ายมีลีลาจังหวะเร็ว ช่วงจบของท่อนนี้ใช้การประพันธ์ลักษณะฟิวก์เช่นกัน ท่อนนี้เป็นท่อนที่มีความยาวที่สุด

Sanctus ท่อนนี้แบ่งเป็นสองส่วน คือ Sanctus Dominus Deus Sabaoth, และPreludium - Benedictus ส่วนแรกเริ่มต้นด้วยความเยือกเย็นสงบเงียบแฝงไว้ด้วยความน่ากลัวและเปลี่ยนเป็นความมีพลังอย่างยิ่งของวงประสานเสียง ต่อด้วยส่วนที่สองที่เป็นการบรรเลงของวงออร์เคสตราและมีการเดี่ยวไวโอลิน หลังจากนั้นการขับร้องประสานเสียงและการขับร้องเดี่ยวจึงเริ่มขึ้น สอดสลับกับเสียงการเดี่ยวไวโอลิน ในส่วนนี้เป็นส่วนที่เบโธเฟนนำเสนอท่วงทำนองที่ไพเราะ เต็มไปด้วยความอ่อนหวานน่าฟังเป็นอย่างยิ่ง

Agnus Dei ประกอบด้วยสามส่วน คือ Agnus Dei, Dona nobis pacem และ Agnus Dei โดยเริ่มด้วยการขับร้องของเสียงต่ำ คือแนวเบสที่แตกต่างไปจากท่อนอื่น ๆ ซึ่งให้ความรู้สึกถึงความไม่สบายใจระคนความทุกข์ ในส่วนกลางนำเสนอความเงียบสงบซึ่งเป็นความรู้สึกหลักของบทเพลงนี้และเริ่มเปลี่ยนเป็นความมีพลังคือช่วงที่สื่อถึงศึกสงคราม ซึ่งมีลีลาจังหวะมาร์ชแทรกเข้ามา ในส่วนสุดท้ายแสดงถึงชัยชนะซึ่งได้มาจากการต่อสู้ดิ้นรน

รายชื่อบทเพลงประเภทต่าง ๆ ที่ควรฟังและศึกษา

ซิมโฟนี

Symphony No. 94 in G major, Hob. I:94 “Surprise” by Haydn

Symphony No. 40 in G minor, K.550 by Mozart

Symphony No. 8 in B minor “Unfinished” by Schubert

Symphony No. 9 in D minor “The Choral” by Beethoven

Symphony No. 5 in E minor by Tchaikovsky

คอนแชร์โต

The Four Seasons by Vivaldi (Concerto Grosso)

Concerto Grosso No. 5 in D major, Op. 6 by Handel

Horn Concerto No. 2 in E flat major, K. 417 by Mozart

Piano Concerto No.5 in E flat major, Op.73 “Emperor” by Beethoven

Violin Concerto in D major, Op. 35 by Tchaikovsky

ดนตรีบรรยายเรื่องราว

Symphony No. 6 in F major, Op. 68 "Pastoral" by Beethoven

A Midsummer Night' s Dream by Mendelssohn

Peer Gynt Suite by Grieg

Finlandia by Sibelius

Fireworks by Stravinsky

ดนตรีแชมเบอร์

Eine Kleine Nacht Musik, K. 525 by Mozart

String Quartet in G major, Op. 64 by Haydn

String Quartet in F major. Op. 18 No. 1 by Beethoven

Piano Quintet in A major. Op. 114 "The Trout" by Schubert

Sextet for Piano and Wind Quintet by Poulenc

โซนาตา

Piano Sonata in E flat major, Op. 52 by Haydn

Piano Sonata in C major, K. 545 by Mozart

Piano Sonata in C minor by Chopin

Violin Sonata in A major. K. 526 by Mozart

Violin Sonata No. 5 in F major, Op. 24 "Spring" by Beethoven

โอเปร่า

The Magic Flute by Mozart

The Mastersingers of Nuremberg by Wagner

La Boheme by Puccini

William Tell by Rossini

The Merry Widow by Lehar

บัลเล่ต์

Sylvia by Delibes

Swanlake by Tchaikovsky

The Sleeping Bearty by Tchaikovsky

Appalachian Spring by Copland

Spartacus by Kachaturian

แมส

Mass in B minor by Bach

Mass in C, K. 66 by Mozart

Mass in C, Op. 86 by Beethoven

Requiem, K. 626 by Mozart

German Requiem by Brahms

นอกจากบทเพลงที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังมีบทเพลงอีกหลายประเภท

ที่ควรศึกษา เช่น บทเพลงสำหรับเปียโน (piano music) คันตาตา (cantata) เปรลูด และฟิวก์ (prelude and fugue) เป็นต้น

สรุป

บทเพลงประเภทต่าง ๆ ของดนตรีตะวันตกพัฒนาขึ้นตามยุคสมัยของดนตรีที่เปลี่ยนไป เนื่องด้วยแนวคิดของผู้ประพันธ์เพลงและการจัดวงดนตรีที่พัฒนาขึ้นโดยตลอด การผสมวงดนตรีเป็นสาเหตุสำคัญมากประการหนึ่งที่ทำให้เกิดเพลงประเภทต่าง ๆ เช่น บทเพลงซิมโฟนีเกิดขึ้นจากการจัดวงออร์เคสตราจนลงตัวทำให้เกิดการประพันธ์เพลงที่เรียกว่าซิมโฟนีขึ้นในที่สุด การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเดี่ยวเป็นจัดวงดนตรีที่มีผู้บรรเลงเพียงคนเดียวหรือสองคนทำให้เกิดเพลงประเภท โซนาตาขึ้น และการจัดวงที่มีเครื่องดนตรีสามสี่ประเภทขึ้นไปทำให้เกิดเป็นวงดนตรีแชมเบอร์ขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้แนวคิดในการประพันธ์เพลงทำให้เกิดดนตรีประเภทต่าง ๆ ขึ้น เช่น ดนตรีบรรยายเรื่องราวเป็นความคิดของผู้ประพันธ์เพลงที่ต้องการใช้ดนตรีถ่ายทอดเรื่องราว หรือความต้องการของผู้ประพันธ์เพลงในการเล่าเรื่องราวของพระเยซูทำให้เกิดเพลงประเภทออราทอริโอขึ้น

บทเพลงแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะสามารถสร้างสุนทรีย์ให้กับผู้ฟังแตกต่างกันไป บทเพลงประเภทที่บรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา ได้แก่ ซิมโฟนี ดนตรีบรรยายเรื่องราวหรือบทเพลงที่บรรเลงด้วยวงออร์เคสตราและมีเครื่องดนตรีอื่นหรือองค์ประกอบอื่นเข้ามาผสมด้วย ได้แก่ คอนแชร์โต บัลเล่ต์ โอเปร่า ออราทอริโอ เป็นบทเพลงที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกต่าง ๆ ได้หลากหลาย โดยเฉพาะความยิ่งใหญ่และความอลังการอันเนื่องจากสีสันของเครื่องดนตรีที่หลากหลายสามารถสร้างบรรยากาศที่ยิ่งใหญ่

ได้และใช้เครื่องดนตรีเป็นจำนวนมาก ซึ่งแตกต่างจากดนตรีประเภทบรรเลงด้วย วงเล็กหรือเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว ได้แก่ ดนตรีแชมเบอร์หรือโซนาตาไม่สามารถสร้างพลังความยิ่งใหญ่ได้ดังบทเพลงประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา แต่สามารถสร้างความรู้สึกที่เด่นชัดละเอียดอ่อนเนื่องจากเสียงเครื่องดนตรีที่บรรเลงมีเพียงไม่กี่ชิ้นเท่านั้น ดังนั้นการรับฟังดนตรีแต่ละประเภทผู้ฟังควรศึกษาลักษณะเฉพาะของดนตรีประเภทนั้นให้ถ่องแท้ และพยายามพัฒนาการฟังของตนไปเรื่อย ๆ ย่อมทำให้การฟังเพลงทุกประเภทมีอรรถรสมากขึ้น เกิดความเข้าใจในคุณค่าและเห็นความงดงามของดนตรีแต่ละประเภทได้ ซึ่งหมายถึงความซาบซึ้งในสุนทรียรสของดนตรีแต่ละประเภท อันเป็นความมุ่งหวังสูงสุดของการศึกษาและการฟังเพลง

การขับร้อง

การขับร้องเป็นทักษะสำคัญทางดนตรีที่ผู้เรียนดนตรีทุกคนควรเรียนรู้และฝึกฝนปฏิบัติ เพื่อพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและมีทักษะมากพอซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องราวทางดนตรีให้ลึกซึ้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นวิถีทางในการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติดนตรีให้ก้าวหน้าต่อไปได้เป็นอย่างดี

การขับร้องมีหลายลักษณะที่สำคัญคือการร้องเสียงเดียว และการร้องประสานเสียง การร้องเสียงเดียว ได้แก่ การร้องเดี่ยวที่มีผู้ร้องเพียงคนเดียวร้องแนวเสียงเดียว นอกจากนี้ยังรวมถึงการร้องหมู่ด้วยคือการร้องเสียงเดียวโดยมีผู้ร้องหลายคน แต่แนวเสียงร้องมีแนวเดียว ส่วนการร้องประสานเสียง ได้แก่ การร้องที่มีผู้ร้องมากกว่าหนึ่งคน และมีแนวเสียงร้องมากกว่าหนึ่งแนวขึ้นไป ทำให้เกิดการประสานของเสียงแต่ละแนวขึ้น ปกติในปัจจุบันการร้องในวงประสานเสียงมาตรฐานจะใช้การร้องสี่แนวเสียง คือ โซปราโน อัลโต เทเนอร์ และเบส ซึ่งถือกันว่าการร้องแบบนี้มีความสมดุลของเสียงและสามารถแสดงออกถึงความงดงามของการขับร้องประสานเสียงได้อย่างสมบูรณ์แบบ อย่างไรก็ตามการขับร้องที่มีแนวเสียงน้อยกว่าสี่แนวดังกล่าว หรือมากกว่าสี่แนวนั้นเป็นสิ่งพบได้เสมอในวรรณคดีดนตรี ซึ่งบทเพลงประสานเสียงประเภทต่าง ๆ เหล่านี้มีความงดงามน่าฟังเช่นกัน

ลักษณะของเสียงร้อง

เสียงร้องของมนุษย์ทั้งชายและหญิงมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสรีระและธรรมชาติของแต่ละคน อย่างไรก็ตามเมื่อแบ่งลักษณะของเสียงร้องของมนุษย์โดยการใช้ช่วงเสียงที่แต่ละคนสามารถขับร้องได้ คือ การร้องเสียงต่ำสุดจนถึงสูงสุดได้ สามารถจัดแบ่งเสียงออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. เสียงโซปราโน (Soprano) คือ เสียงของผู้หญิงที่มีช่วงเสียงสูงสุด มีลักษณะสดใส แหลม ซึ่งเสียงโซปราโนนี้ยังสามารถแยกเป็นหลายลักษณะตามน้ำเสียง หรือลีลาต่าง ๆ ได้ด้วย เช่น โซปราโนที่มีลักษณะสดใส เบา เรียกว่า Lyric Soprano เสียงโซปราโนที่สามารถเล่นลีลาพลิกแพลงได้ มีน้ำเสียงหนักแน่น เรียกว่า Dramatic Soprano ปกติเสียงโซปราโนมีช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว C กลาง ถึงเสียงตัว A เหนือขึ้นไปอีกหนึ่งช่วงคู่แปดคือช่วงเสียงคู่ 13

2. เสียงเมสโซโซปราโน (Mezzo Soprano) คือ เสียงของผู้หญิงที่มีช่วงเสียงต่ำกว่าโซปราโนเล็กน้อย มีลักษณะสดใส แหลม และเริ่มมีความลึกและกว้าง ปกติเสียงเมสโซโซปราโนมีช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว A ต่ำกว่าตัว C กลาง ถึงเสียงตัว F เหนือขึ้นไปอีกหนึ่งช่วงคู่แปด คือ ช่วงเสียงคู่ 13

3. เสียงอัลโต (Alto) เสียงอัลโตหรือคอนทราลโต (Contralto) คือเสียงผู้หญิงที่มีช่วงเสียงต่ำที่สุด มีลักษณะไม่แหลมนัก แต่มีน้ำหนักและพลัง ช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว F ต่ำกว่า C กลาง ถึงเสียงตัว D เหนือขึ้นไปอีกหนึ่งช่วงคู่แปด หรือช่วงเสียงคู่ 13

4. เสียงเทเนอร์ (Tenor) คือเสียงผู้ชายที่มีช่วงเสียงสูงสุดมีลักษณะแหลม สดใส มีพลัง โดยมีลักษณะของเสียงเช่นเดียวกับโซปราโน คือ Lyric Tenor และ Dramatic Tenor ช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว B ต่ำกว่าตัว C ในกุญแจเสียงเบส (F Clef) ถึง เสียงตัว G เหนือเสียงตัว C กลาง

5. เสียงบาริโทน (Baritone) คือเสียงผู้ชายเสียงกลางต่ำกว่าเสียงเทเนอร์คล้ายกับเสียงเมสโซโซปราโนของฝ่ายหญิง มีลักษณะหนักแน่นมีพลัง แต่ไม่แหลมเท่าเสียงเทเนอร์ ช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว G ต่ำกว่าตัว C ในกุญแจเสียงเบส (F Clef) ถึงเสียงตัว E เหนือเสียงตัว C กลาง

6. เสียงเบส (Bass) คือเสียงต่ำสุดของผู้ชาย คล้ายกับเสียงอัลโตของฝ่ายหญิง มีลักษณะหนักแน่น ลุมลึก ต่ำ และมีพลัง ช่วงเสียงอยู่ระหว่างเสียงตัว E ต่ำกว่าตัว C ในกุญแจเสียงเบส (F Clef) ถึงเสียงตัว C กลาง
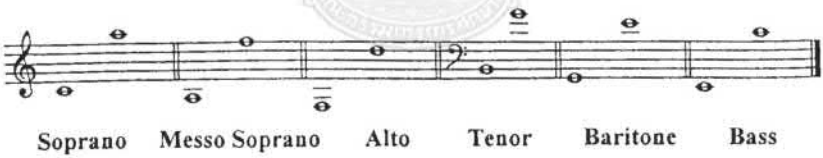
วิธีการขับร้อง

การขับร้องมีกระบวนการในการฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอนหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งแต่ละวิธีมุงพัฒนาทักษะการขับร้องให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนการขับร้องสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างดียิ่งขึ้นไป

วิธีการขับร้องที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นวิธีการที่เห็นว่ามีประโยชน์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในการฝึกการขับร้องได้ดีมากวิธีหนึ่ง วิธีการฝึกการขับร้องดังกล่าวนี้เป็นของ พอล เมสัน (Paul Mason) ซึ่งเป็นผู้สอนการขับร้องที่เมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา

วิธีการฝึกขับร้องของพอล เมสัน

พอล เมสัน กล่าวถึงวัตถุประสงค์ขั้นตอนและวิธีการฝึกขับร้อง เพื่อให้ผู้ฝึกขับร้องมีความเข้าใจและใช้เป็นหลักในการเรียนรู้พัฒนาทักษะการขับร้องไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการฝึกขับร้อง

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของเสียงร้อง และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มากที่สุด

2. เพื่อพัฒนาเทคนิคการขับร้องอย่างรวดเร็ว โดยคำนึงถึงประสิทธิผลและสร้างเสริมความมีดนตรีการ

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการฝึกขับร้องและเข้าใจถึงศักยภาพของเสียงตนเอง

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ เข้าใจในสภาวะรอบตัวและสร้างความรู้สึกว่าห้องซ้อมเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยในการทดลอง สิ่งต่าง ๆ ในการเรียนรู้เรื่องการขับร้อง

5. เพื่อเพิ่มพูนความมั่นใจในตนเอง สร้างแรงบันดาลใจ แต่ไม่ยึดมั่นถือมั่น

6. เพื่อให้ผู้เรียนคำนึงเสมอถึงจุดมุ่งหมายอันแท้จริงของการแสดง

ขั้นตอนและวิธีการฝึกการขับร้อง

ขั้นตอนและวิธีการฝึกการขับร้องประกอบด้วย 8 ขั้นตอน โดยนำเสนอเป็นรูปพีระมิดเพื่อง่ายต่อการเข้าใจ ผู้ฝึกการขับร้องจะเริ่มต้นตั้งแต่ฐานพีระมิดขึ้นไปจนถึงยอดพีระมิด ได้แก่ การเรียนรู้พื้นฐาน เทคนิคการขับร้องทีละขั้นเพื่อนำไปสู่การแสดงการขับร้องในที่สุด

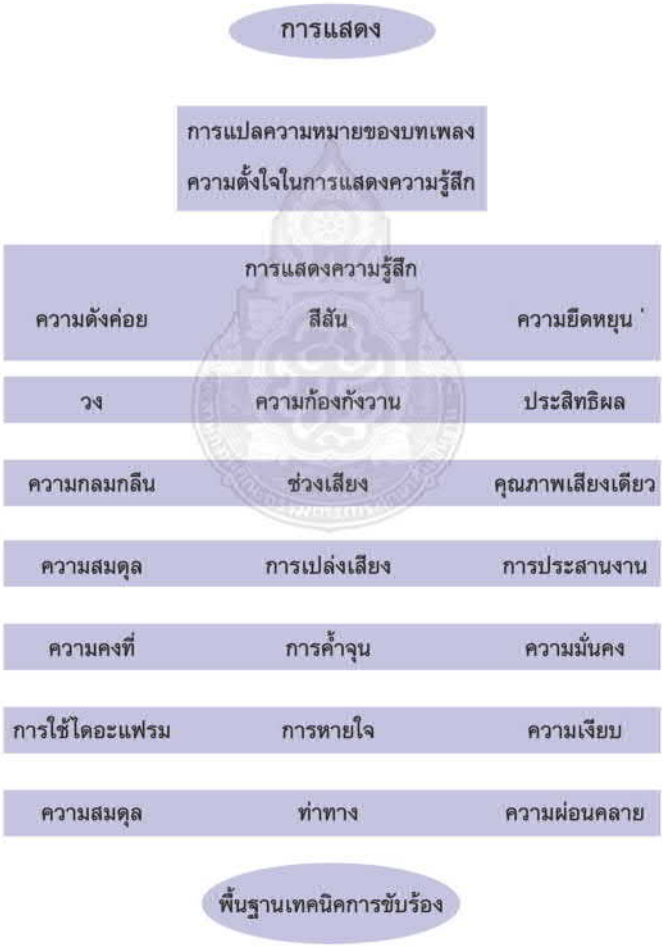

ท่าทาง (Posture)

ท่าทางที่ดีและถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการขับร้อง การแสดงการขับร้องต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างไม่ประหม่า มีท่าทางการแสดงออกที่สวยงาม เหมาะสม เป็นเรื่องสำคัญ พื้นฐานของการขับร้องสำหรับผู้ที่จะเป็นนักร้องควรเรียนรู้เป็นขั้นแรก

ท่าท่างทีดี

ท่าทางที่ดี คือท่าที่อวัยวะส่วนใหญ่อยู่ในระดับแนวตั้งกับพื้นมีความสมดุลโดยมีอาการเกร็งน้อยที่สุด กล่าวคือการยืนตรงอย่างสมส่วน อกผายไหล่ผึ่งในท่าปกติ มิใช่ยืดไหล่ให้กว้างออกไปทางด้านหลังหรือการห่อไหล่ ซึ่งเป็นอาการที่ทำให้อวัยวะเกี่ยวกับการขับร้องภายในร่างกายเกิดอาการเกร็ง นอกจากนี้การยืดคางหรือเชิดคางจนเกินไปทำให้ช่วงลำคอเกร็งซึ่งมีผลทำให้การเปล่งเสียงยากขึ้น เป็นท่าทางที่ไม่ถูกต้อง ท่าทางที่ถูกต้องทำให้ซีโครงขยายพื้นที่ภายในสามารถบรรจุลม ได้มาก และที่สำคัญที่สุดคือ***จับความรู้สึกของตนให้ได้อยู่เสมอว่า ไม่มีอาการเกร็งของอวัยวะทั้งภายนอกและภายใน***

วิธีการฝึกให้ร่างกายอยู่ในท่าที่ถูกต้องคือให้นึก(หรือใช้อุปกรณ์จริง) คล้ายกับมีเชือกขึงตึงตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า โดยให้เส้นเชือกผ่านส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย คือ ศีรษะ ไหล่ เอว เข่า และข้อเท้าอยู่ในแนวเดียวกัน ผู้ฝึกการขับร้องควรใช้ความรู้สึกของตนเองตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาระหว่างการฝึกซ้อมว่าท่าทางของตนอยู่ในลักษณะที่ถูกต้อง ถ้ารู้สึกว่ามีส่วนใด หรือขณะใดที่ตนเกิดอาการเกร็ง หรือมีท่าทางที่ไม่ถูกต้องควรรีบแก้ไขโดยทันทีทุกครั้งก่อนที่จะทำการซ้อมร้องเพลงต่อไป

ความสำคัญของท่าทางที่ถูกต้อง

1. ช่วยให้กล่องเสียงผ่อนคลาย ลำคอและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องทำงานได้อย่างเต็มที่ ไม่เกร็ง ท่าทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การเชิดคาง ทำให้ลำคอเกิดอาการเกร็งหรือผิดท่าทางที่เป็นธรรมชาติ

2. ช่วยให้กระดูกซี่โครงขยาย เพิ่มเนื้อที่ของไดอะแฟรมทำให้สามารถหายใจได้ลึก เต็มที่และเงียบ ที่สำคัญคือทำให้หายใจง่ายและสะดวก

3. ช่วยให้กล้ามเนื้อบริเวณส่วนอกและท้องทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุน ช่วยสนับสนุนในการร้องได้อย่างเต็มที่

การหายใจ (Breathing)

การหายใจต้องรวดเร็วเพราะบทเพลงหลายบทมีช่วงเวลาให้หายใจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การหายใจที่ดีควรเงียบคือการหายใจเข้าอย่างไม่มีเสียงใด ๆ เกิดขึ้น นอกจากนี้การหายใจควรส่งผลเสียต่อท่าทางที่ถูกต้องน้อยที่สุด

กลไกของการหายใจ

การหายใจเริ่มต้นที่การนำลมเข้าสู่ปอดโดยลดความดันในปอดให้มีน้อยที่สุดด้วยการขยายปอดให้มากที่สุดซึ่งเป็นภาวะที่ปอดมีความยืดหยุนสูงและขยายให้ปอดสัมผัสกับซี่โครงและไดอะแฟรม การกระทำโดยการขยายซี่โครงและทำให้ไดอะแฟรมอยู่ในระดับต่ำเป็นการเพิ่มขนาดของปอดโดยอัตโนมัติซึ่งช่วยลดแรงกดดันของลมในปอด ทำให้ลมเคลื่อนที่ได้อย่างอิสระไม่เกิดอาการเกร็งของเสียง

การหายใจสำหรับการร้องเพลง

ดังได้กล่าวแล้วว่าท่าทางที่ถูกต้องช่วยให้ซี่โครง ไดอะแฟรม และปอดอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการหายใจเข้า การหายใจโดยการใช้ไดอะแฟรมเพื่อให้ลมเข้าสู่ปอดได้อย่างเต็มที่ และไม่มีอาการเกร็ง เป็นการหายใจที่เหมาะแก่การร้องเพลง

วิธีการฝึกที่ง่ายที่สุดเพื่อให้ได้ความรู้สึกของการหายใจแบบนี้ คือ การนอนหงายให้แผ่นหลังราบติดกับพื้นและหายใจเข้าออก ซึ่งเป็นการหายใจที่ผ่อนคลาย ไม่เกร็ง พยายามฝึกฝนวิธีหายใจแบบนี้โดยการนอนราบให้คล่องและใช้วิธีนี้หายใจเมื่อยืนขึ้น ฝึกฝนการหายใจแบบนี้โดยการยืนจนมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติได้ เพื่อใช้การหายใจแบบนี้ในการร้องเพลงต่อไป

ขั้นต่อมาคือการหายใจออกในการร้องเพลงขณะหายใจออกมีความแตกต่างจากการพูดธรรมดา เนื่องจากการร้องเพลงต้องใช้ลมมาก และการใช้กล้ามเนื้อบริเวณท้องในการควบคุมบังคับลมขณะเปล่งเสียง การหายใจออกสำหรับการร้องเพลงจำเป็นต้องเพียงพอกับวรรคในการร้องเพลง ผู้ฝึกซ้อมควรฝึกการหายใจออกให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องในเวลายาวเท่าที่จะปฏิบัติได้โดยควบคุมลมในปอดให้เหลือพอเสมอ ในการหายใจออกต้องฝึกฝนไปพร้อมกับการเปล่งเสียงด้วย เพื่อให้ได้ความรู้สึกของการร้องเพลงและทักษะในการหายใจออกอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การหายใจจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเคยชิน

การค้ำจุน (Support)

การค้ำจุน หมายถึง การควบคุมลมเพื่อช่วยให้การผลิตเสียงตรงตามระดับเสียง ได้คุณภาพเสียงร้อง มีปริมาณลมคงที่ และสามารถควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้ในการขับร้องทุกวรรคตอนของเพลง Appoggio เป็นศัพท์ภาษาอิตาเลียนที่มีความหมายคล้ายกับความหมายดังกล่าว แต่รวมถึงเรื่องความก้องกังวานของเสียงด้วย (resonance)

กลไกค้ำจุน

แรงดันลมมีมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณลมในปอด ซึ่งสามารถอัดตัวได้โดยแรงของการยืดหยุนห่หรือแรงจากกล้ามเนื้อบางมัด กล้ามเนื้อบริเวณซี่โครง (intercostal muscles) และบริเวณหน้าท้องส่วนบน (abdominal muscles) เป็นกล้ามเนื้อที่ใช้ในการควบคุมลมได้ ส่วนกล้ามเนื้อบริเวณท้องส่วนล่าง (abdomunus muscle) เป็นกล้ามเนื้อมัดใหญ่มีแรงมากจึงใช้ควบคุมลมให้นุมน่วลไม่ดีเท่าการใช้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าท้องส่วนบน ซึ่งการใช้กล้ามเนื้อส่วนนี้ทำให้บริเวณผนังท้องคงที่ไม่หดหรือขยายขณะหายใจออกและร้องเพลง การเริ่มต้นร้องเพลงของหลายคนมักใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทำให้ผนังท้องมีการหดและขยายตัวมากเกินไปทำให้ยากแก่การควบคุมลม

การฝึกการใช้กล้ามเนื้อเพื่อการค้ำจุน

การฝึกหัดการใช้กล้ามเนื้อเพื่อการค้ำจุนเป็นเรื่องที่เป็นธรรมชาติในการร้องเพลง วิธีการฝึกโดยทั่วไปจึงเป็นเรื่องที่ผู้ขับร้องทุกคนควรใช้การสังเกตเป็นสำคัญ การหายใจเข้าแล้วจะหายใจออกเป็นช่วงที่ควรฝึก

คือหายใจออกช้าๆ โดยทำเสียงเป็นเสียงตัว ส เสือ หรือเสียง S ยาว ๆ โดยพยายามควบคุมกล้ามเนื้อบริเวณท้องให้ทำงานสม่ำเสมอเพื่อบังคับลมให้ออกมา และสังเกตว่ากล้ามเนื้อส่วนใดที่ทำหน้าที่ดังกล่าว การฝึกด้วยอาการรู้ตัวเสมอว่ากำลังทำอะไรอยู่เป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเทคนิคการร้องเพลงในทุกเรื่องได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการฝึกใช้กล้ามเนื้อเพื่อการค้ำจุนลม

การเปล่งเสียง (Phonation)

การเปล่งเสียง คือ การกำเนิดเสียงซึ่งเกิดจากลมในปอด และบริเวณอื่น ๆ ผ่านขึ้นมาถึงกล่องเสียงและทำให้สายเสียงสั่น

กลไกการเปล่งเสียง

พื้นฐานง่าย ๆ สำหรับเรื่องการเปล่งเสียงคือเทคนิคที่ทำให้เสียงเปล่งออกมามีคุณภาพดีที่สุด ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการบังคับสายเสียงในกล่องเสียงสองด้านที่ไม่พอดี คือการเปล่งเสียงแบบเค้น และการเปล่งเสียงแบบหายใจ การเปล่งเสียงแบบเค้นคืออาการที่ผู้ขับร้องบังคับให้สายเสียงเข้ามาชิดกันเกินไป ทำให้ลมที่ผ่านขึ้นมามีแรงดันมาก คุณภาพเสียงที่ได้จากการเปล่งเสียงแบบนี้คือเสียงที่เค้นหรือเหมือนตะโกน ทำให้ผู้ขับร้องเหนื่อยเร็ว ในทางตรงกันข้ามการเปล่งเสียงแบบหายใจคืออาการที่ผู้ขับร้องไม่บังคับสายเสียงอย่างพอเพียง ทำให้ลมที่ผ่านขึ้นมาปราศจากแรงดัน คุณภาพของเสียงที่ได้จากการเปล่งเสียงแบบนี้คือเสียงที่ไม่มีพลัง แหบเครือ ไม่มีคุณภาพ การบังคับกลไกในการเปล่งเสียงที่ดีคือความพอดีของระยะความห่างของสายเสียง เพื่อให้ลมผ่านออกมาได้อย่างพอดี

มีแรงดันมากพอทำให้เสียงมีคุณภาพ และผู้ขับร้องไม่เหนื่อย แม้จะขับร้องเป็นเวลานาน

การฝึกการเปล่งเสียง

การฝึกการเปล่งเสียงให้ถูกวิธีทำให้การร้องเพลงได้เสียงที่ไพเราะ และผู้ขับร้องไม่รู้สึกเหนื่อย เป็นการฝึกการเปล่งเสียงโดยผู้ขับร้องสังเกตช่วงแรกของการเปล่งเสียงว่ามีความรู้สึกไม่มีบังคับหรือเค้นจนเกินไป สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อสังเกตว่ามีการเค้นของเสียงคือเสียงคล้ายการไอ ส่วนข้อสังเกตว่าเสียงไม่มีการบังคับคือเสียงที่แหบคล้ายเสียงหายใจ ถ้ามีความรู้สึกว่าคุณภาพของเสียงไม่ถูกต้องพยายามเปล่งเสียงใหม่ เพราะช่วงแรกของการเปล่งเสียงเป็นแบบใด การขับร้องต่อไปจะเป็นแบบนั้นไปเรื่อย ๆ การฝึกสามารถใช้การเปล่งเสียงยาว เป็นระดับเสียงใดหนึ่งเสียง หรือเป็นสระตัวใดตัวหนึ่ง หรือเน้นความดัง - ค่อย การฝึกเช่นนี้ช่วยให้ผู้ขับร้องสามารถจับความรู้สึกได้ว่าตนใช้กลไกการออกเสียงถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องให้หยุดทันทีและเริ่มต้นใหม่ โดยพยายามเปลี่ยนความรู้สึกในการบังคับกลไกให้เป็นไปในทางที่ถูก แต่ถ้ามีความรู้สึกว่าตนปฏิบัติถูกต้องให้เปล่งเสียงต่อไปและจดจำความรู้สึกในการบังคับกลไกให้ได้เพื่อปฏิบัติต่อไป

ช่วงเสียง (Registers)

ช่วงเสียงเป็นเรื่องที่ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันหรือเป็นเรื่องที่มีความหมายแตกต่างกันไปตามหลักการของผู้รู้แต่ละค่าย แต่ละคนอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงช่วงเสียงหมายถึงคุณภาพของเสียงสองแบบที่แตกต่างกัน เนื่องจากกลไกที่ใช้ในการเปล่งเสียงออกมา

ช่วงเสียงหน้าอก (chest register) หมายถึง ช่วงเสียงที่มีระดับเสียงต่ำ คุณภาพเสียงหนัก ไม่สดใสเท่าช่วงเสียงศีรษะ

ช่วงเสียงศีรษะ (head register) หมายถึง ช่วงเสียงที่มีระดับเสียงสูง คุณภาพเสียงเบา สดใสกว่าช่วงเสียงหน้าอก

แต่ละคนมีช่วงเสียงสองแบบแตกต่างกันไป ความสำคัญของเสียงสองแบบ คือในการขับร้องเพลงผู้ขับร้องไม่ควรแยกการใช้ช่วงเสียงสองลักษณะให้เห็นเด่นชัด ทำให้การขับร้องฟังไม่ไพเราะ ผู้ขับร้องควรบังคับให้การขับร้องมีคุณภาพเสียงต่อเนื่องกันไป

กลไกการกำเนิดช่วงเสียง

การกำเนิดช่วงเสียงเป็นเรื่องของกล่องเสียงโดยตรง ถ้าการเปล่งเสียงใช้ vocalis muscles ซึ่งเป็นกล้ามเนื้อของสายเสียงจะได้เสียงหน้าอก ถ้าการกำเนิดช่วงเสียงเกิดจากการใช้ cricothyroid ซึ่งเป็นกล้ามเนื้อที่ทำให้สายเสียงบางและยืดออกไปจะได้เสียงศีรษะ ผู้ขับร้องที่ดีคือผู้ที่สามารถใช้กลไกทั้งสองแบบผสมผสานกัน เพื่อปรุงเสียงให้ออกมาเป็นไปตามความดัง - ค่อยและความรู้สึกของบทเพลง

การฝึกความกลมกลืนของช่วงเสียง

ขั้นแรกพยายามไล่เสียงสูง-ต่ำ หรือเสียงต่ำ - สูง เพื่อค้นหาช่วงเสียงของตนเองให้ได้ก่อน และพยายามออกเสียงในช่วงที่เสียงเปลี่ยนให้เกิดความกลมกลืนให้มากที่สุด นอกจากนี้ควรบังคับการใช้เสียงทั้งสองแบบกับระดับเสียงหนึ่ง ๆ ที่สามารถเปล่งเสียงได้ และจดจำคุณภาพเสียงที่เปล่งออกมาให้ได้โดยตลอด ในการฝึกร้องเพลงหนึ่ง พยายามนึกเสมอ

ว่าช่วงใดควรใช้ช่วงเสียงแบบใดและใช้ให้ตลอด อย่าเปลี่ยนไปมา การฝึกไล่บันไดเสียงบ่อย ๆ เป็นการช่วยให้ช่วงเสียงมีความกลมกลืนได้ดี

ความก้องกังวาน (Resonance)

ความก้องกังวานของเสียง คือ คุณภาพของเสียงที่ไพเราะ และสมบูรณ์แบบ เกิดจากการสั่นสะเทือนของคลื่นเสียงที่มีระบบเดียวกันตามทฤษฎีเรื่องคลื่นเสียง ประโยชน์สำคัญของความก้องกังวานในการขับร้องคือทำให้เสียงร้องมีคุณภาพดีขึ้น ช่วยให้การออกเสียงแต่ละคำมีความชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากเสียงก้องกังกานทำให้เสียงสามารถได้ยินไกลขึ้น เสียงมีลักษณะเต็มกว้าง ลึก มีพลัง และที่สำคัญคือไพเราะ

กลไกของความก้องกังวาน

การขับร้องเริ่มขึ้นเมื่อลมผ่านมายังกล่องเสียงทำให้สายเสียงสั่น เสียงจึงเกิดขึ้นโดยการสั่นสะเทือน ในขณะนั้นช่องคอเป็นอวัยวะอันดับแรกที่ทำให้เสียงเกิดความก้องกังวาน ดังนั้น ความรู้สึกหรือการบังคับให้ส่วนลำคอเปิดมีผลให้เสียงก้องกังวานขึ้น นอกจากนี้ช่องปาก ช่องจมูก และช่องว่างบริเวณใบหน้าทั้งหมดเป็นส่วนที่สามารถช่วยให้เสียงก้องกังวานได้เป็นอย่างดี

การฝึกความก้องกังวาน

การฝึกความก้องกังวานที่ง่ายที่สุด คือการฟังเสียงตนเองจากการเปล่งเสียงยาว ๆ เมื่อใดก็ตามที่เกิดความก้องกังวาน ผู้ขับร้องจะรู้สึกถึงคุณภาพเสียงที่ดังขึ้น มีพลังมากขึ้น เสียงมีความก้องกังวาน และที่สำคัญ

คือความรู้สึกสะดวกและง่ายในการเปล่งเสียงออกมา สิ่งที่สามารถช่วยให้เกิดความก้องกังวานได้คือการฝึกการค้ำจุนและการเปล่งเสียงให้ถูกต้อง

การแสดงความรู้สึก (Expression)

การแสดงความรู้สึก คือ ความหลากหลายของเสียงร้องที่สื่อความรู้สึก อารมณ์ตามเนื้อหาของบทเพลง การแสดงความรู้สึกเกี่ยวข้องกับความดัง - ค่อย สีสันของเสียง ความเร็วจังหวะ และการออกเสียงในแต่ละภาษา นอกจากนี้เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทเพลงทั้งในด้านองค์ประกอบดนตรี และบทร้องด้วย

การฝึกการแสดงความรู้สึก

พื้นฐานสำคัญในการฝึกเรื่องการแสดงความรู้สึก ได้แก่ การฝึกควบคุมความดัง - ค่อย แบบฝึกหัดง่าย ๆ คือการร้องระดับเสียงหนึ่ง ๆ ยาวพอที่จะบังคับเสียงให้ดัง - ค่อย และค่อย - ดัง โดยควบคุมเสียงให้ดัง - ค่อยต่าง ๆ ไปตามความรู้สึกของตน นอกจากนี้สามารถฝึกโดยออกเสียงเป็นเสียงสระต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติในทำนองเดียวกัน

การแปลความหมายของบทเพลง (Interpretation)

การแปลความหมายของบทเพลงเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกับการแสดงความรู้สึก โดยการเน้นความเข้าใจในเรื่องการตีความหมายของบทเพลง ทั้งในด้านองค์ประกอบดนตรี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรูปแบบดนตรี ซึ่งทำให้ผู้ขับร้องเห็นความสำคัญของท่วงทำนองแต่ละช่วงแต่ละตอน สามารถแสดงออกถึงความต่อเนื่อง และจุดเด่นของบทเพลงได้ หรือใน

เรื่องสไตล์ของเพลง ที่ผู้ขับร้องควรทราบและสื่อความหมายให้ถูกต้อง เป็นต้น ที่สำคัญคือเนื้อหาของบทร้องซึ่งผู้ขับร้องความมีควรเข้าใจอย่างดี เพื่อนำความหมายนั้นมาใช้สื่อเป็นบทเพลงให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามบทเพลงหรืออารมณ์ของผู้ขับร้อง

การฝึกการแปลความของบทเพลง

การแปลความหมายของบทเพลงเป็นเรื่องที่ผู้ขับร้องควรได้รับการฝึกฝนในเชิงความหมายของบทเพลงเป็นสำคัญ ความรู้ในเรื่องของเนื้อหาของบทขับร้องเป็นสิ่งที่ผู้ขับร้องควรศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงบริบทของบทขับร้องนั้นด้วย เพื่อความแตกฉานของความหมายในบทเพลงนั้น เมื่อผู้ขับร้องทราบความหมายของบทเพลงอย่างดีแล้วจึงถึงขั้นการสื่อความหมายนั้นออกมาเป็นเสียงเพลงซึ่งการฝึกฝนการร้องบ่อย ๆ ย่อมทำให้ผู้ขับร้องเกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของบทเพลงได้มากขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้การฝึกอีกแบบหนึ่งที่สามรถช่วยให้การแปลความหมายของบทเพลงประสบผลสำเร็จคือการใช้การเคลื่อนไหวเข้ามาช่วยด้วย การแปลความหมายของบทขับร้องเป็นการเคลื่อนไหว และฝึกการเคลื่อนไหวตามบทเพลง ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทำให้ผู้ขับร้องเกิดความรู้สึกตามบทเพลงได้ดี และทำให้เกิดความเข้าใจในการแสดงออกของการขับร้องในเวลาต่อมา การแปลความหมายของบทเพลงเป็นเรื่องของความเข้าใจในสาระของบทขับร้องและดนตรีต่อเนื่องมาจากการแสดงความรู้สึก เมื่อมีความเข้าใจเกิดขึ้นการฝึกฝนการขับร้องโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระของดนตรีและบทขับร้องย่อมทำให้การขับร้องมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้นเป็นลำดับ การขับร้องโดยไม่เน้นความสำคัญของการ

แปลความหมายของบทเพลงอาจจะมีความไพเราะได้ แต่ถ้าผู้ขับร้องมีความเข้าใจในเรื่องการแปลความหมายของบทเพลงอย่างถ่องแท้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ในบทเพลงออกมาได้ย่อมทำให้การขับร้องมีความสมบูรณ์แบบมากกว่า ซึ่งเป็นความละเอียดอ่อนอย่างยิ่งในการฝึกฝนการขับร้อง

การขับร้องเสียงเดียว (Unison Singing)

เสียงเดียว คือการร้องเดี่ยว หรือการขับร้องหมู่ ซึ่งมีแนวเสียงแนวเดียว เทคนิควิธีในการขับร้องและการฝึกฝนสามารถใช้วิธีการขับร้องที่กล่าวมาข้างต้นได้โดยการขับร้องเดี่ยวนั้น ผู้ขับร้องสามารถแสดงลีลาในการขับร้องเพื่อเน้นความเด่นของตนเองออกมาให้มากที่สุด ในการขับร้องหมู่ผู้ขับร้องควรมุ่งไปที่การฝึกใช้เสียงให้เข้ากัน ไม่มีใครโดดเด่นกว่าใคร แต่เป็นการขับร้องร่วมกันเพื่อความพร้อมเพรียง การฝึกฝนจึงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง

การขับร้องประสานเสียง (Choral Singing)

การขับร้องประสานเสียงเป็นการขับร้องที่มีแนวเสียงมากกว่าหนึ่งแนวเสียง ซึ่งวิธีการขับร้องพื้นฐานสามารถฝึกฝนตามวิธีการขับร้องที่ได้เสนอมา แต่เมื่อผู้ขับร้องมาร้องรวมกันเป็นวงประสานเสียง การขับร้องจะไม่เน้นการแสดงออกเพื่อเน้นการร้องเดี่ยวของแต่ละคนอีกต่อไป การร้องในวงประสานเสียงจะเน้นการขับร้องที่ทุกคนมีบทบาทเท่าเทียมกัน การขับร้องต้องผสมกลมกลืนกันไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพื่อความเป็นหนึ่งของวงประสานเสียง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยเพลงในการดูแลการฝึกซ้อม

การประสานเสียงแบบต่าง ๆ

1. Chant เป็นการประสานแบบง่าย ๆ คือ การใส่แนวประสานซึ่งเป็นแนวต่ำกว่าแนวทำนองโดยใช้ระดับเสียงไม่นากนัก ปกติประมาณสองสามระดับเสียง โดยร้องซ้ำ ๆ ทั้งเพลง ซึ่งเรียกว่า ออสตินาโต (ostinato) เช่น เพลง *Are You Sleeping*

2. Echo เป็นการประสานเสียง โดยการขับร้องเพลงเดียวกันแต่เริ่มต้นขับร้องไม่พร้อมกัน แนวเสียงแรกเป็นผู้นำ และแนวเสียงที่สองเป็นเสียงสะท้อนของแนวเสียงแรก บทเพลงประเภทนี้มีเสียงโน้ตตัวท้ายของแต่ละวรรคยาวทำให้การขับร้องของเสียงที่สองร้องเป็นเสียงสะท้อนได้อย่างพอดี เช่น เพลง Old Texas

3. Descant เป็นการประสานเสียง โดยการใส่แนวประสานเสียงเหนือเสียงทำนองคล้ายการลักษณะของ Chant แต่ในการขับร้องกลุ่มผู้ขับร้องเสียงประสานนี้ควรมีจำนวนน้อยกว่าแนวทำนองเพื่อความสมดุลของเสียงประสาน เช่น เพลง ร่าเริงใจ

4. Canon เป็นการประสานเสียงโดยการขับร้องเพลงเดียวตั้งแต่เริ่มต้นโดยการขับร้องไม่พร้อมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกับการร้องประสานเสียงแบบ echo แต่มีความยากกว่า เนื่องจากเสียงโน้ตตัวท้ายวรรคไม่จำเป็นต้องมีความยาวพอดีกับการขับร้องของแนวที่สองที่จะร้อง จึงทำให้เสียงของแต่ละแนวสอดประสานทับกัน และการร้องเพลงประเภทนี้สามารถร้องได้มากกว่าสองแนว เช่น เพลง Viva La Musica

5. Part - singing เป็นการร้องประสานเสียงที่แนวเสียงแต่ละแนวเสียงมีแนวเฉพาะเป็นของตนเองอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการร้องประสานเสียงแบบนี้สามารถร้องได้ตั้งแต่สองแนวเสียงไปจนถึงสี่แนวเสียง

ซึ่งเป็นการจัดวงปกติของวงขับร้องประสานเสียงคือแนวเสียงโซปราโน อัลโต เทเนอร์ และเบส เช่น เพลง Silent Night

แบบฝึกหัดและบทเพลงสำหรับการขับร้องเสียงเดียวและการประสานเสียง

ต่อไปนี้เป็นแบบฝึกหัดและบทเพลงบางบทสำหรับการฝึกขับร้องเสียงเดียว และบทเพลงประเภทประสานเสียงแบบต่าง ๆ

1. แบบฝึกหัด

1.1 แต่ละแบบฝึกหัดเมื่อไล่เสียงเสร็จให้ไล่เสียงต่อไปในลักษณะเดิม โดยให้เลื่อนระดับเสียงสูงขึ้น หรือต่ำลงจากระดับเสียงเดิมทีละครึ่งเสียง
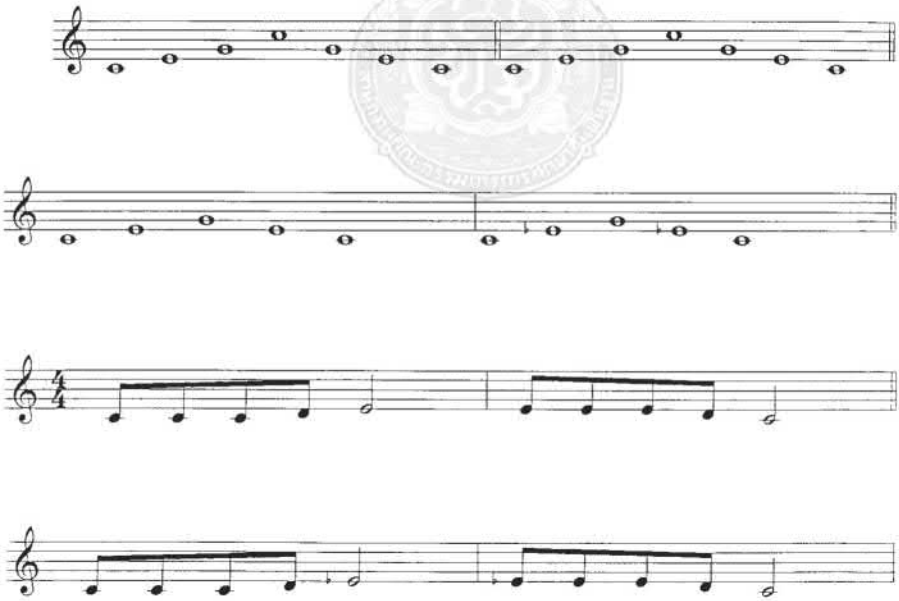
1.2

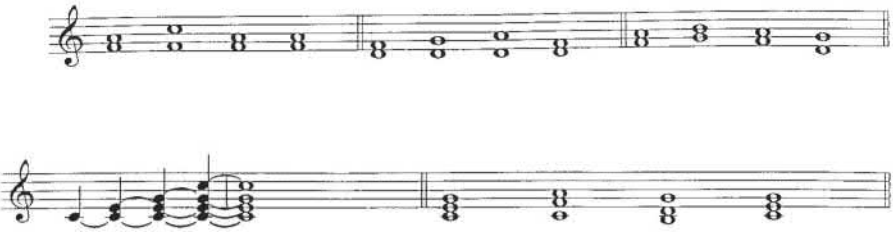

2. บทเพลง

2.1 บทเพลงสำหรับการขับร้องเสียงเดียว บทเพลง 2 เพลง ได้แก่ บทเพลงพระราชนิพนธ์ พรปีใหม่ และ Oh I Say เป็นบทเพลงตัวอย่างที่ใช้ในการขับร้อง เพลงพรปีใหม่เป็นเพลงที่ขับร้องได้ไม่ยากนัก ใช้ในการฝึกหัดเสียงให้คงที่โดยเฉพาะโน้ตตัวท้ายวรรคซึ่งเป็นโน้ตเสียงยาว รวมทั้งใช้ในการฝึกหายใจแต่ละวรรคของบทเพลงได้เป็นอย่างดี

พรปีใหม่

ทำนอง : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ
Musis : H.M. King Bhumipol Adulyadej

คำร้อง : พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ
Lyric : H.H. Prince Chakrabandh Pensiri
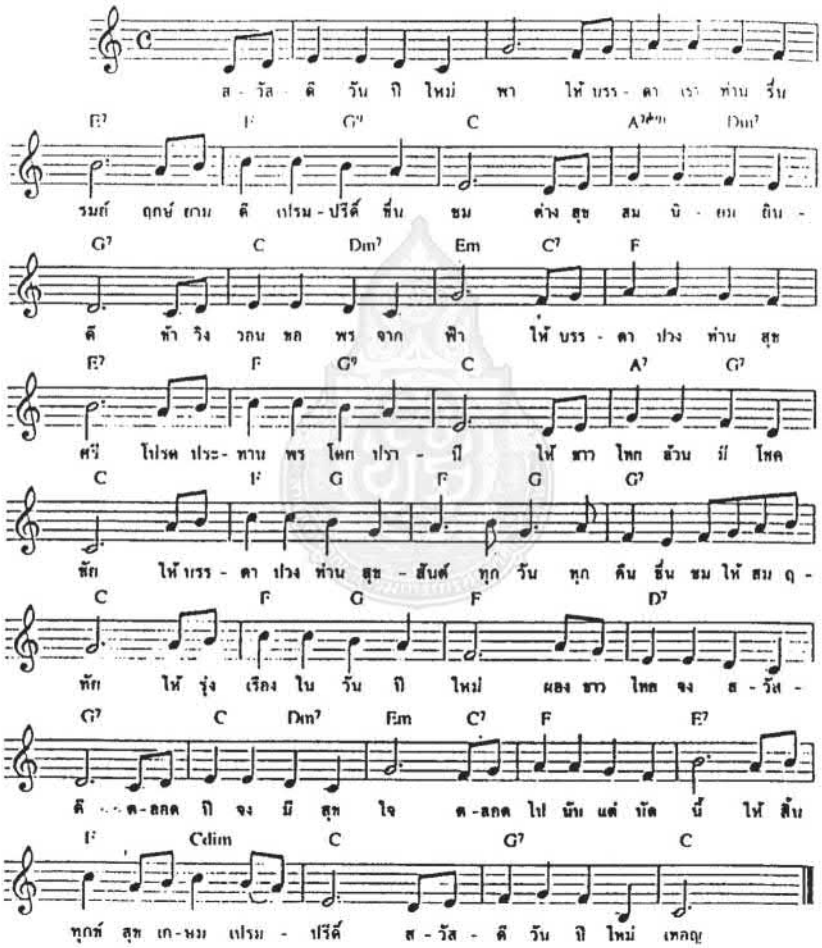
สำหรับเพลง Oh I Say เป็นบทเพลงพระราชนิพนธ์ที่ใช้ในการฝึกความสามารถในการขับร้องในเรื่อง 1) เสียงที่อยู่นอกบันไดเสียงหลักหรือโน้ตจร 2) การฝึกการใช้เสียงที่ต่ำและสูง ซึ่งลักษณะทำนองของเพลงนี้มีโน้ตต่ำและสูงสลับกันโดยตลอด 3) การหายใจที่รวดเร็ว เนื่องจากเพลงนี้เป็นเพลงจังหวะเร็ว กระชับ 4) ฝึกการใช้และเล่นลีลาของเสียงและแสดงออกของอารมณ์ที่สนุกสนาน

Oh I Say

ทำนอง : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ
Musis : H.M. King Bhumipol Adulyadej

คำร้อง : ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
Lyric : M.R. Seni Pramoj
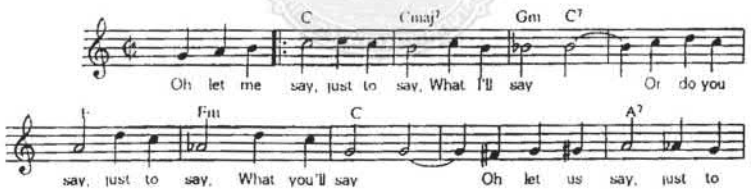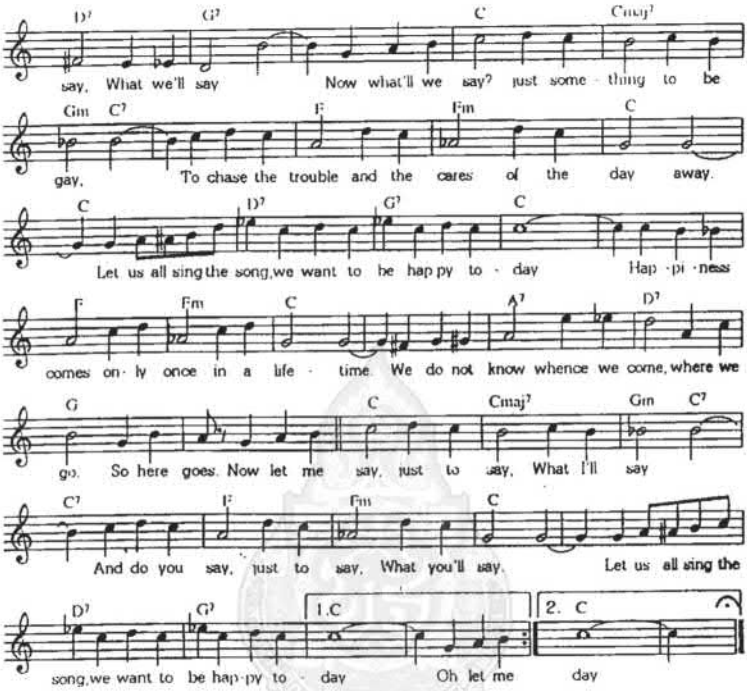
2.2 บทเพลงสำหรับการร้องประสานเสียงแบบต่าง ๆ บทเพลงสำหรับการประสานเสียงแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้รวบรวมไว้ที่นี่ ซึ่งสามารถใช้ฝึกซ้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความชำนาญในการขับร้องประสานเสียงต่อไป บทเพลงต่าง ๆ นี้สามารถใช้ฝึกขับร้องเสียงเดียวได้ด้วย

Are You Sleeping

Traditional
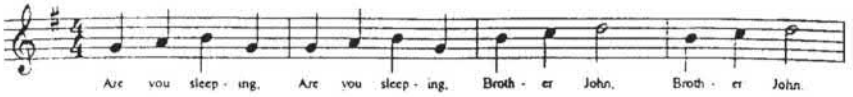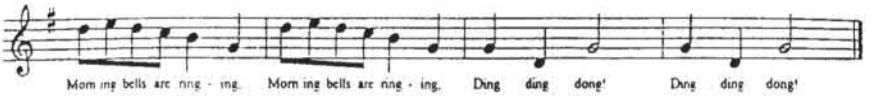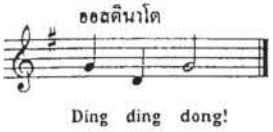
Old Texas (Echo)

Traditional
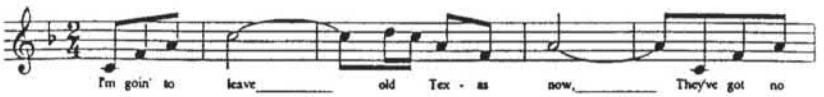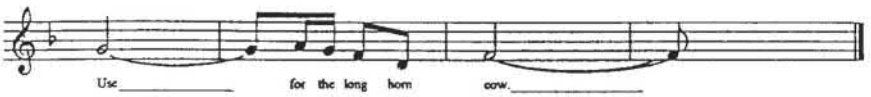
ร่าเริงใจ (Descant)
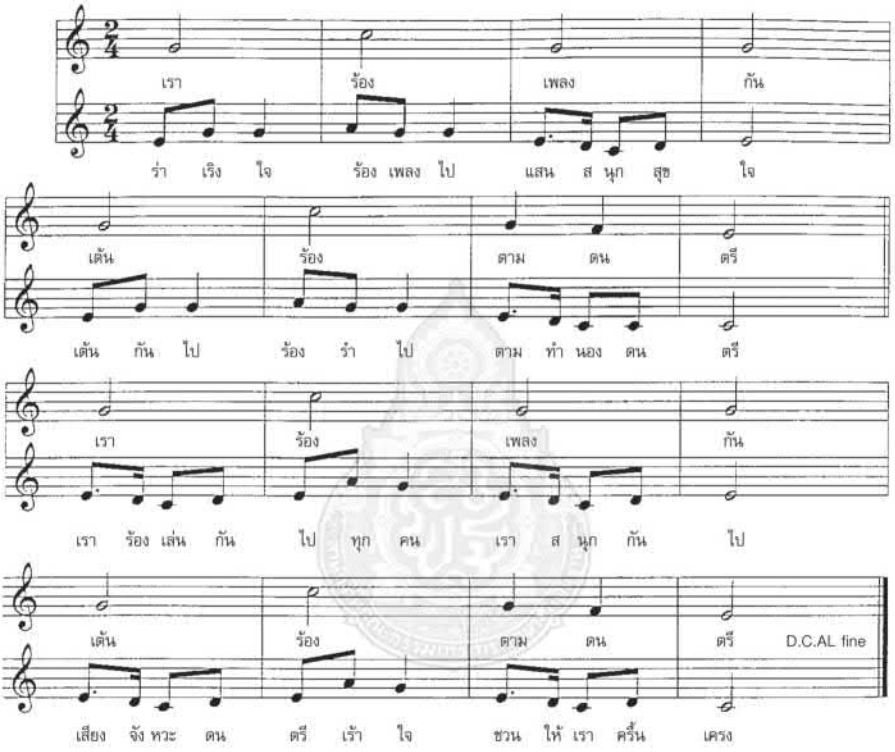
Viva La Musica (Canon)

Praetorius
(1571–1621)
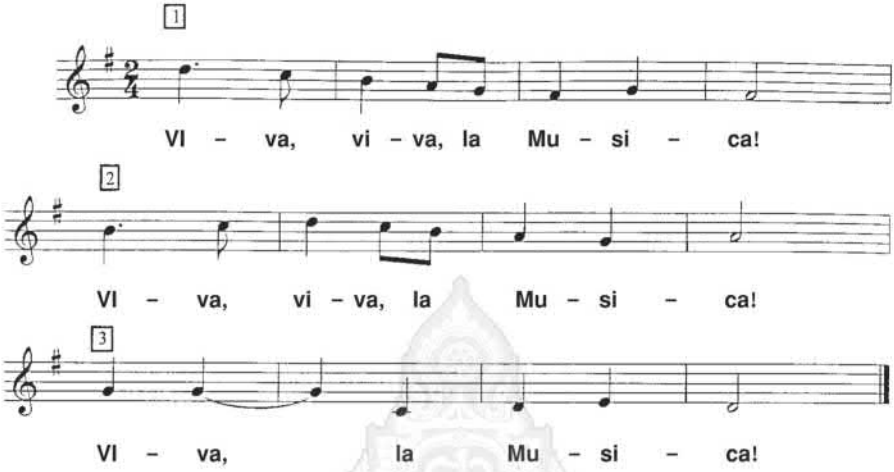
Silent Night (Part-singing)
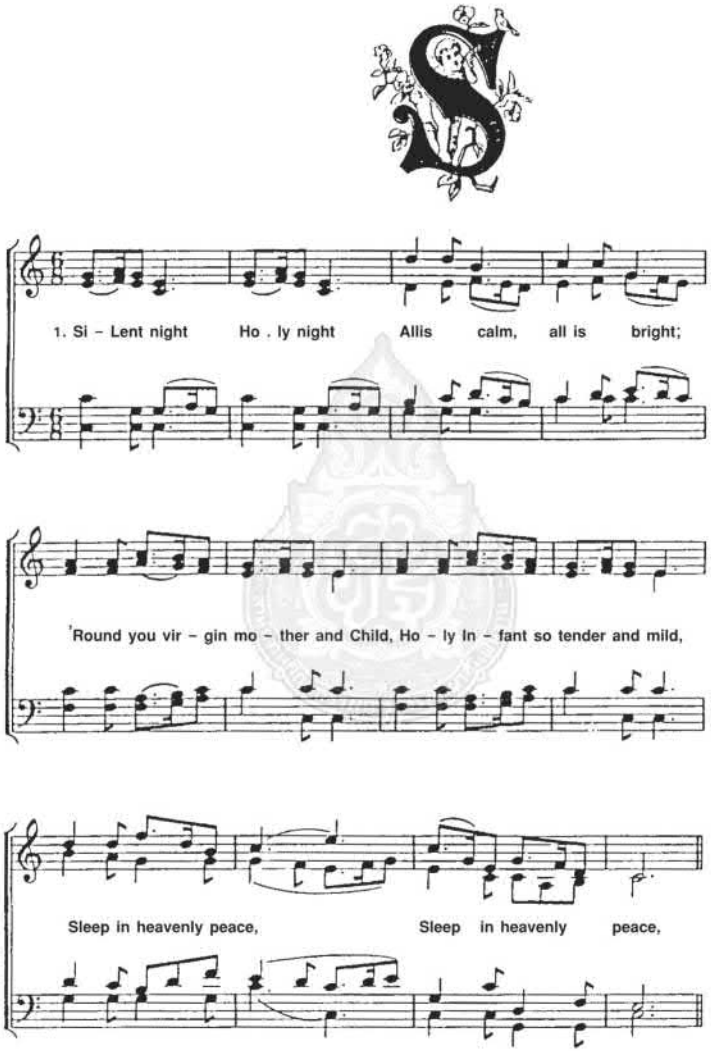
2

Silent night, Holy night,
Shepherds quake at the sight;
Glories stream from heaven afar,
Heav'nly hosts sing Alleluia!
christ the Saviour is born!
Christ the Saviour is born!

3

Silent night, Holy night,
Son of God, love's pure light;
Radiance beams from Thy holy face,
With the dawn of redeeming grace,
Jesus, Lord, at thy birth,
Jesus, Lord, at thy birth.

สรุป

การขับร้องเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนดนตรี ผู้เรียนดนตรีทุกคนควรมีและพัฒนาความสามารถในการขับร้อง เพื่อเป็นทักษะเบื้องต้นในการศึกษาและทำความเข้าใจกับสาระดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขับร้องเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามการศึกษาและฝึกฝนการขับร้องที่ดีควรมีผู้สอนในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ขับร้องเข้าใจในหลักการพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการขับร้อง เมื่อผู้ขับร้องมีพื้นฐานการขับร้องในระดับหนึ่งแล้ว การเรียนรู้และพัฒนาการขับร้องด้วยตนเองสามารถทำได้ แต่ถ้าผู้นั้นต้องการเป็นนักร้องอาชีพ การเรียนรู้อย่างจริงจังจากครูผู้มีความรู้ยังเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากเทคนิควิธี ตลอดจนวรรณคดีในการขับร้องในแนวคลาสสิกมีความลึกซึ้งมาก การศึกษาด้วยตนเองโดยขาดหลักการที่ดีอาจจะเกิดผลเสียกับเสียงของตนเอง และลักษณะการขับร้องในเวลาต่อไปได้ และอาจจะทำให้ผู้นั้นไม่สามารถพัฒนาการขับร้องของตนให้ดีขึ้นได้อีกต่อไป ซึ่งเป็นผลเสียเป็นอย่างยิ่งต่อตนเอง

บรรณานุกรม

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. *กิจกรรมดนตรีสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. *สังคีตนิยม : ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร : สำนำพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

Apel, Willi and Ralph T. Daniel. 1974. *The Harvard Brief Dictionary of Music*. New York : Pocket Books.

Berger, Melvin. 1995. *Orchestral Masterpieces*. New York : Anchor Books Doubleday.

Gilder, Erik. *The Dictionary of Composers and Their Music*. New York : Random House.

Grout. Donald J. 1980. *A History of Western Music*. (2nd Ed.) New York : W.W. Norton and Company.

Kamien, Roger. 1988. *Music : An Appreciation*. New York : McGraw-Hill.

Mason, Paul. 2000. *Voice Training*. http://www.paulmason.com/

Mordden, Ethan. 1980. *A Guide to Orchestral Music*. New York : Oxford University Press.

Simon, Henry W. 1960. *100 Great Operas and Their Stories*. New York : Doubleday and Company.

Wingell, Richard. 1981. *Experiencing Music*. Sherman Oak, CA : Alfred Publishing Company.

ดรรชนีศิลปิน

คชาทูเรียน	40
ชอสตาโกวิช	49
ชูเบิร์ต	49
ชูมานน์	49
ไชคอฟสกี	4, 14, 40, 44, 49
โชนเบิร์ก	49
ดวอชาค	4, 49
บาค	15, 16, 18, 56, 65, 66
บาร์ตอก	49
บราห์มส์	49
เบโธเฟน	4, 7, 9, 10, 14, 21, 49, 61, 62, 74
พอล เมสัน	84
เมนเดลซอน	49
โมซาร์ท	4, 12, 14, 18, 19, 20, 29, 33, 34, 35, 49, 53, 56
วิลลา - โลโบส	49
วิวัลดี	56
สเมนตานา	24, 26
ฮันเดล	56, 67, 70
ไฮเดิน	4, 49, 56
โฮลส์ท	4

ดรรชนีคำศัพท์

คลาริเน็ตควินเท็ต	53
ริทอร์เนลโล	13
ซิมโฟนี	3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 23, 55, 58, 74, 76, 79
ซินโฟเนีย	4
โซนาตา	3, 6, 55, 56, 58, 61, 77, 79
เปียโนโซนาตา	58, 59, 61
โซนาตาอัลเลโกร	6, 11, 13, 19, 53, 57, 62
บัลเลรินา	40
โมเดิร์นดานซ์	40
เทร์นารี	6, 13, 57, 62, 66
มินูเอท	4, 6, 57
รอนโด	6, 20, 57
ไปนารี	6, 13,57
ออดินารี	73
โอเวอร์เจอร์	4
คอนแชร์โต	3, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 76, 79
คอนแชร์โตกรอสโซ	12, 13
ไวโอลินคอนแชร์โต	9, 14
แบรนเดนเบิร์กคอนแชร์โต	16, 17
โซโลคอนแชร์โต	12, 13

บทเพลงซิมโฟนี	4, 5, 21
คอนแชร์ติโน	13
ดนตรีบรรยายเรื่องราว	3, 21, 22, 42, 64, 77, 79
โอเปร่า	3, 4, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 39, 41, 53, 78, 79
โอเปร่าซีเรีย	32
โอเปร่าชวนหัว	32
บทเพลงประเภทอื่น ๆ	3, 63
โอเปอเรตตา	32
โอเปร่าต่อเนื่อง	32
บัลเล่ต์	3, 4, 31, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 78, 79
ดนตรีแชมเบอร์	3, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 77
บาโรคโซนาตา	56
คลาสสิกโซนาตา	56, 57
แชมเบอร์โซนาตา	57
บทเพลงชุด	3, 63
บทเพลงชุดบาโรค	63, 64
บทเพลงชุดยุคใหม่	64
ออราทอริโอ	63, 67, 69, 79
แมส	3, 72, 73, 78
บทร้องเดี่ยว	30
บทร้องกลุ่ม	30

ทริโอ	6, 11, 51, 54
สเกร็ทโช	6, 11
บทร้องประสานเสียง	30
บทร้องกึ่งพูด	30
ออร์เคสตรา	31, 47
เพลงโหมโรง	31, 35, 45
การขับร้อง	81
การขับร้องเสียงเดียว	81, 96
การร้องประสานเสียง	81, 96
โซปราโน	81, 82
เมสโซปราโน	82
อัลโต	71, 81, 82
เทเนอร์	81, 83
บาริโทน	83
เบส	81, 83
ฮาร์พซิคอร์ด	13, 16, 56, 64
วงออร์เคสตรา	4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 23, 27, 29, 31, 32, 39, 41, 46, 48, 49, 52, 64, 66, 69, 71, 79
วงเครื่องสายออร์เคสตรา	16, 48
วิวาห์ของฟิกาโร	33, 34
ควอเท็ต	51

ควินเท็ต	51
เซกซเท็ต	51
ออกเท็ต	51
แมสซายา	70, 71
ท่าทาง	86, 87
การหายใจ	87, 88
การค้ำจุน	89
การเปล่งเสียง	90, 91
ช่วงเสียง	91, 92
ความก้องกังวาน	93
การแสดงความรู้สึก	94
การแปลความหมายของบทเพลง	94
ลิเบรทโต	29
แชมเบอร์ออร์เคสตรา	48, 51
วิธีการขับร้อง	83
การประสานเสียงแบบต่าง ๆ	97

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ
ที่ วก 105 / 2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำสื่อเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะพื้นบ้าน) ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

เพื่อให้การจัดทำสื่อเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะพื้นบ้าน) ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ได้หนังสือที่นักเรียน ครู และผู้สนใจทั่วไปจะสามารถอ่านค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำสื่อเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะพื้นบ้าน) ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีหน้าที่ในการจัดทำต้นฉบับ ตรวจพิจารณา บรรณาธิการ ออกแบบรูปเล่มและภาพประกอบ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการให้รางวัลหรือค่าตอบแทน ผู้จัดทำหลักสูตรหนังสือหรือคู่มือที่ใช้ในการเรียนการสอน พ.ศ. 2527 และตามระเบียบกระทรวง

ศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจและการพิจารณาหนังสือหรือคู่มือที่ใช้ในการเรียนการสอน พ.ศ. 2524 ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1.	อธิบดีกรมวิชาการ	ที่ปรึกษา
2.	รองอธิบดีกรมวิชาการ	ที่ปรึกษา
3.	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	ที่ปรึกษา
4.	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ	ที่ปรึกษา
5.	นายเสรี หวังในธรรม	ที่ปรึกษา
6.	นายศิลปี ตราโมท	ที่ปรึกษา
7.	นางสัมพันธ์ พันธุมณี	ที่ปรึกษา
8.	นางสุ ักษณ์ ศรีบุ ี ร	ที่ปรึกษา
9.	ว่าที่ ร.ต.อวบ เหมะรัชตะ	ที่ปรึกษา
10.	นายวิชัย วงศ์ใหญ่	ประธาน
11.	นายผดุง ศิริรัตน์	กรรมการ
12.	นายจีรพันธ์ สมประสงค์	กรรมการ
13.	นายวิรัตน์ คุมค้า	กรรมการ
14.	นายประเทศ สุขสถิตย์	กรรมการ
15.	นายณรุทธ์ สุทธจิตต์	กรรมการ
16.	นายพิชัย ปรัชญานุสรณ์	กรรมการ
17.	นางสาวเบญจวรรณ เอี่ยมศรีตระกูล	กรรมการ
18.	นายสิริชัยชาญ ฟักจำรูญ	กรรมการ
19.	นางดวงเนตร ดุริยพันธุ ์	กรรมการ
20.	นางพัฒนี พร้อมสมบัติ	กรรมการ
21.	นายสิทธิชัย ตันเจริญ	กรรมการ

22. นางพนิดา สิทธิวรรณ กรรมการ
23. นางรจนา สุนทรานนท์ กรรมการ
24. นางสาวสิริกัญญา สระสมศรี กรรมการ
25. นางปาริชาติ วรมิศร์ กรรมการ
26. นางสาวพริ้มเพรา คงธนะ กรรมการ
27. นางสาวเพ็ญศิริ กัลยาณมิตร กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2543

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้เขียน

นายณรุทธ์ สุทธจิตต์

ผู้ตรวจพิจารณาต้นฉบับ

นายวิชัย วงศ์ใหญ่

บรรณาธิการที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ (นายวินัย รอดจ่าย)

นางศรารัตน์ ลี้ไพบูลย์

บรรณาธิการ

นางสาวเพ็ญศิริ กัลยาณมิตร

ออกแบบรูปเล่มและภาพประกอบ

นางสาวเพ็ญศิริ กัลยาณมิตร

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือเสริมความรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ เรื่อง ดนตรีคลาสสิก... บทเพลงและการขับร้อง ระดับมัธยมศึกษา ขึ้น เพื่อใช้เป็นหนังสือเสริมความรู้และประกอบการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

(นายอำรุง จันทวานิช)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายณัฐพันธ์ กาญจนรินทร์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. 2545